هاوکاری

التضامن

ڕۆژنامەیەکی هەفتانەی گشتیە

لە دار الجماهیر دەرئەچێ‌و لە دار الحریە چاپ ئەکرێ

ژمارە (۲۰۷)   ۱-۳-۱۹۷۴   نرخی (۲۰) فلسە   تەلەفۆن ۲۰۳٦٥

وەفدێکی پارتی سوشیالیستی یەکگرتوی ئەڵەمانیا سەر لە بەغدا ئەدات

سبەینی - شەممە - وەفدێکی پارتی سوشیالیستی یەکگرتوی ئەڵەمانیا بەسەرۆکایەتی گێرهارد گرونبرگ ئەندامی مەکتەبی سیاسی‌و سکرتێری کومێتەی ناوەندی بە سەردانێکی سێ ڕۆژی سەر لە عیراق ئەدات ۰

ئا۰د۰ع

ڕۆژنامەو چاپەمەنی‌یەکانی عـەرەب بایەخ بە سیاسـەتی عێراق ئەدەن

ڕۆژنامەو چاپەمەنی‌یـەکانی عـەرەب ، بەردەوام بایەخ بەو سیاسەتە ئەدەن کە عیراق گرتویەتیە بەر ، بە تایبەتی کە هەفتەی ڕابوردو ئەنجـومەنی سەرکردایەتی شۆرش بڕیاریدا ٥۰ ملیون دۆلار بدات بە سوریا بۆ سەر لەنوێ بنیات نانەوەی ئابوری ئـەو وڵاتە ۰

ئا۰د۰ع

۱۸ ملیۆن کرێکار لە ئیتالیا مانیان گرت

۸۰۰ ملیۆن دینار بۆ بەرنامەی نوێی بەرهەم هێنان

عیراق‌و یەکێتی سۆڤیەت دژی تەقەللای ئیمپریالیزم‌و کۆنەپەرستانن لە ناوچەکەدا

هەفتەی ڕابوردوو مامۆستا صدام حسین جێگری سکرتێری سەرکردایەتی قطری پارتـی بەعسی سوشیالیستی عـەرەب لەگەڵ وەفدێکا بەسەردانێکی سێ ڕۆژی ، وە لەسـەر داخوازی کۆمیتەی ناوەنـدی پارتی کۆمۆنیستی سۆڤێتـی چوو بۆ مۆسکۆ ۰۰۰ وە ڕۆژی ۲۷-۲ مامۆستا صـدام‌و وەفدەکـە گەڕانـەوەو بەیاننامەیەکـی دوو قۆڵـی دەربارەی ئەم سەردانـە لە بەغداو مۆسکو بڵاوکرایەوەوە لە بەیاننامەکەدا وتراوە : -

هەڤاڵ صدام حسـین لەسەردانەکەدا لەلایەن لیۆنید بریجنێڤ سکرتێری گشـتی پارتی کومونیسـتی سۆڤیێتی‌یەوە پێشوازی کـراو هەردوو لا دەربارەی پەیوەندی نێوان عیراق‌و سۆڤییەت‌و باری ناوچـەی عەرەب‌و دەوڵەتان گفتوگۆیان کرد ۰ لایەنـی عیراق لەو وتووێژەدا پێکهاتبولـە :

کاک طە جزراوی ئەندامـی ئەنجومەنی سەرکردایەتـی شورش‌و وەزیری پیشەسازی ۰ دکتور فخری قدوری سەرۆکـی مەکتەبی کاروباری ئابـوری لەئەنجومەنی سەرکردایەتـی شۆرش ۰ فەریق روکنی یەکەم عبدالجبار شنشل سـوپا سالار ۰ کاك شاذل طاقـە جێگری وەزیری دەرەوە کـاك صالح مهدی عماش بالیـۆزی عیراق لە مۆسکو ۰۰ وە لەلایەنی سۆڤێیتی ئەمانە بەشدار بون :

ئەندرێ گرۆمیکۆ ئەنـدامی مەکتەبی سیاسی پارتـی کومونیستی سۆڤێیتی‌و وەزیری دەرەوە ۰ ب۰ن بۆناماریـۆف ئەندامی ئیحتیاتی مەکتـەبی سیاسی کۆمیتەی ناوەنـدی پارتی کومونیست‌و سکرتیری کۆمیتەی ناوەنـدی ، س ۰ سکاچۆڤ ئەندامی کۆمیتـەی ناوەندی‌و سەرۆکی لیـژنەی پەیوەندی ئابـوری دەرەوەی دەوڵەتان لەئەنجومـەنی وەزیرانی سۆڤێیەتدا ۰

هەردوو لا لەو وتووێژەیانا ڕایانگەیاند کە یەکێتـی‌و پتەوبوونی پەیوەندی نێـوان وڵاتانی عەرەب لەسەر بنچینەی بەگژاچونی ئیمپریالیـزم‌و پتـەوکردنی هاوکاری نێوان وڵاتانـی عـەرەب‌و یەکێتی سۆڤییەت‌و وڵاتانی ئۆردوگای سوشیالیسـتی گرنگتـرین مەرجی سەرکەوتنی وڵاتانـی عەرەبە لەخەباتدا دژی دەست درێژی ئیسرائیل‌و لەپێنـاوی پتەوکردنی سەربەخـۆی نیشتمانیانا ۰ هەروەها یەکێتی سۆڤییەت جارێکـی تـر ڕایگەیاندەوە کە پشـتگیری خەباتە ڕەواو عادیلانەکـەی وڵاتانی عەرەب ئەکات ۰

درێژەدان‌و پێشخستنی خـەبات تاقە ڕێگای مێـژوویی جەماوەری عـەرەبە

هەفتـەی ڕابـوردوو لەئەنجامی سەردانەکەی دکتورجۆرج حەبەش لەبەغـدا بەیاننامەیەکی دوو قۆڵی نێوان پارتی بەعسی سوشیالیسـتی عەرەب‌و بەرەی میللی رزگـاری هێنەری فەلەستین بڵاوکرایەوە وە لەبەیاننامەکەدا گەلی خاڵـی گرنگ باس کراوە دەربـارەی مەسەلەی فەلەستین‌و ئـەو پیلانانەی ئیمپریالیـزم دژی خەباتی شورشـگێری ڕەوای گەلی فەلەستین سـازی کردوون ۰ بەیاننامەکە دەربارەی ئەم مەسەلەیە وتی :

تاقە ڕێگای مێـژوویی جەماهیری عەرەب درێـژەدان‌و پێشخستنی خەباتـە دژی ئیمپریالیزم‌و کۆنەپەرستی بەرێگای ڕزگاری ئابـوری‌و سیاسی‌و پێشکەوتنی کۆمەلایەتی‌دا لە سەرانسەری نیشتمانی عەرەب ۰

لەلایەکی ترەوە هەموو ئەو نەخشەو پرۆژانەی لەبەرگـی ڕەنگاو ڕەنگ‌و هەمە چەشنەدا هاتونەتە کایەوە دەربـارەی مەسەلەی فەلەستین پیلانن بـۆ لەناوبردنی بزوتنـەوەی فیداکارانی فەلەستین ۰ چونکە ئەو بزوتنەوەیە هەڕەشـە لـە قازانجی ئیمپریالیزم‌و زایونیزم ئەکات لە فەلەستینیدا گیرکراودا دیسانەوە بەیاننامەکە وتـی : هەردوو لا ئەو جموجۆڵانـە تاوانبار ئەکەن کە بۆ شێواندی هێزو توانای گەلانی عـەرەب لەئارادان ۰

ئنجا بەیاننامەکە دەست بۆ پیلانەکانی ئیمپریالیـزم ڕائەکێشی لەناوچەی خلیجـی عەرەبدا وە کـردەوەی کۆنەپەرستانی ئێـران دژی عیراق ئەخاتە ڕوو ۰

ئا۰د۰ع

ماوتسی تۆنگ پێشـوازی سەرۆکی جـەزایر ئەکات

پەکـین : ئا۰د۰ف : ڕۆژی ۲٦ - ۲ سەرۆك ماوتسی تونگ لەبارەگاکەیانا لەشاری‌شانگهای پێشـوازی‌یان لـە هواری بومیدینی سەرۆکی جەزایرکرد کە ئیستا لەگەڵ وەفدیکـا بەسەردانێکی ڕەسمی لەکۆماری گەلی چینن ۰

ئاژانسی دەنگوباسی چینـی نوێ (شینخوا) ئەڵێ : سەرۆك ماوو بۆمیدین لەو دیدەنی‌یـەدا دەربارەی پەیوەندی دوو قۆڵـی هەردوو وڵات‌و باری ئیستای دەوڵەتان ، باری سەرنجیـان ئاڵوگۆڕکردوە ۰

وە لە دیدەنی‌یەکەدا شوێن لای سـەرەك وەزیران‌و دانگ هون ونی جێگری سـەرۆکی پارتی کۆمونیستی چین ئامادە بوون ۰

گرۆمیکۆ گەیشتە شام

مۆسکۆ : یونایتدپرێس : ڕۆژی چوارشەممەی ڕابوردوو ئەندرێ گرۆمیکو وەزیـری دەرەوەی یەکێتی سـۆڤیێت بەسەردان چو بۆ سـوریاو بڕیاریش وایە لەوێوە بچێ بۆ قاهیرە ۰ گرۆمیکو لەوسەردانەیدا لەگەڵ کاربەدەسـتانی ئەو دوو وڵاتە دەربـارەی مەسەلەی ڕۆژ هەڵاتی ناوەراست گفتوگۆ ئەکات ۰۰

پێك هێنانی وەزارەتێکی تازە لە فەرەنسا

پاریس : ئاژانسەکـان : هەفتەی ڕابوردوو پێمـر مسمیری سەرەك وەزیرانـی پێشوی فەرەنسا دەستی لەکار کێشایەوەو ئەو داواکاری‌یەی لەلایەن سەرۆکی فەرەنساوە پەسندکـرا ۰ وە ڕۆژی ۲۷-۲ جورج پۆمپیدوی سەرۆکـی فەرەنسا سەرلەنوێ پێمـر مسمیری ڕاسپاردەوە کـە وەزارەتێکی تازە پێك بهێنێت ۰

۱۸ ملیون کریکاری ئیتالیا مانیان گرت

ڕۆما : ئا۰د۰ع ڕۆژی ۲۷-۲ نزیکەی ۱۸ ملیۆن کرێـکاری ئیتالیا لەئیش‌کردن مانیان گرت وە لەئەنجاما زوربـەی فابریقەو کارگەو دەزگـاو قوتابخانەو دەزگاکانی هاتوچۆ پەکیان کەوت ۰

کریکاران بەو مانگرتنەیان کە نزیکەی ۲٤ سـەعاتـی خایاند داوای چارەسەرکردنی بێکاری‌و گران بوونی نرخـی شتومەك ئەکەن ۰

وە سەرکردەیەکی نەقابەی کریکاران وتی : ئیمە بـەو مانگرتنەمان نامانەوێ بەگـژ حکومەتی ماریانو ڕومـورادا بچین بەلکو ئەمانەوێ دەرگای وتووێژکردن لەگەڵ حکومەتدا بکەینەوە بۆ چارەسەرکـردنی گیروگرفتی ئابوری وڵات ۰

۸۰۰ ملیۆن دینار بۆ بەرنامەی نوێی بەرهەم هێنان

دکتۆر جواد هاشم وەزیری نەخشەکیشان‌و سەرۆکی لیژنەی ئاراستەکردنی ئەنجـومەنی نەخشەکیشان لەدوایی ئـەو کۆبونەوەی لیژنەکە کردۆیـەتی بو باس‌کردن‌و لێکولینەوەی لە بڕیارەکانی بەرنامەی بەرهـەم‌هێنانی ساڵی ۱۹۷٤ - ۱۹۷٥ وتویەتی :

ژمـارە سـەرەتاییەکان ڕائەگەیەنن کە ئەوپارەیەی بۆ بەرنامەی بەرهەم‌هێنانی سـاڵی ۱۹۷٤ - ۱۹۷٥ تەرخان کـراوە خۆی لە (۸۰۰) ملیۆن دینـار ئەدات ۰

وە دکتۆر جواد ئەڵێت : ئەو بەرنامەیە قەبەترین بەرنامـەی بەرهەم‌هێنانە لە میژوی تازەی عێراق ۰

وە بەرنامەکە کۆمەڵی‌پرۆژەی‌نوێی زیندوی تیایە کە لەدوای بڕیاردان لەسەری دەسـتی پێ ئەکرێت ۰ کە لەگـەڵ ئارەزوو نیازەکانی سەرکردایەتی شـۆرش‌دا ئەگونجێت ، بۆ جولانەوەیەکی بەپەلـەی نەشونوماکردن لە بەکارهێنانی داهاتوەکانی وڵات بە باشترین شێوە ، کە لە دوای تەواوبونیان کاریکی باش ئەکەنە سـەر پێگەیاندن‌و گەشەکردنی ئابوری وڵات ۰

هەروەهـا وەزیری نەخشە- کیشان وتویەتی : لەپیش هەموو شتیکا بایەخ بە بەرنامـەی کەرتەکانی شتومەك وەبەتایبەتی بەکشتوکاڵ‌و پێشەسـازی ئەدرێت ئەمە جگە لە بایەخدان بە تەواوکردنی کەرتەکـانی کارەباو گواستنەوەو عەمـار کردن‌و گەیاندن ۰

بێ‌کـاری لەئەڵەمانیای فیدراڵدا

بەپێی ڕاپۆرتی ڕۆژنامەو گۆڤارو دەزگا ڕەسمی‌یەکانی بۆن ، ڕێژیمی فەرمانڕەوای ئەڵەمانیای فیدرال توشـی گەورەترین تەنگو چەڵەمـەی ئابوری بوەو ئەم تەنگـو چەڵەمانەش بەئاشکرایی لـە ژیان‌و باری گـوزەرانی ڕۆژانەی خەڵکی‌دا خـۆی ئەنوێنی ۰ وە ڕاپۆرتیـك دەربارەی بێ‌کاری ئـەڵێ مامۆستای‌فەلسەفە هەوڵ‌ئەدا ئیشی لە چێشتخانەکانـدا دەستگیر بێ‌و ئەندازیـاری تەکنیکی لـە ڕۆژنامـەدا - ئیعلان - بڵاوئەکاتەوە بۆ ئەوەی لە گـەراجی ئۆتۆمۆ- بیلەکانا ببێ بەفیتەر ۰

وە لەسەرەتای سـاڵی ۱۹۷٤دا وەزارەتی کار لـە بۆن بڵاوی‌کردەوە کە نزیکەی ٤٥۰ هـەزار کـەسی ناووسراو ئیشیان نیە ! وە لەکۆتایی مانگـی کانـونی دووەمی ۱۹۷٤دا سەرژمێریکی تر دەری خست کـەژمارەی بێ‌کاران لەمەزیاترە‌و نزیکەی ۷٥۰ هەزار کەسـە ، خۆ ئەگەر بەوردی سەرژمێریکی تر بکرێ دوور نیە کـە دەربکەوێ ملیونێك کـەس بێ‌کارن ۰

لەلایەکی‌تریشـەوە ڕۆژ نیە کە ڕۆژنامەکـان هەواڵی کەم‌کردنـەوەی سـەعاتی ئیش‌کردن‌و کەم‌کردنـەوەی ڕۆژانەی کریکاران لـە کۆمپانیاو فابریقە جۆربـە جۆرەکانا بڵاونەکەنەوە ۰

ئا ئەمەیەڕووی ڕاستەقینەی دیموکراتیتی ڕۆژئاوا !

باری سیاسی حەبەشە بەرەو کوێ ئەڕوات ؟!

ئەدیس ئەبابا : رویتـەر :ڕۆژی ۲٦- ۲ هێزێکی لەشکری حەبەشە لەشاری ئەسـمەرەی پایتەختی ئەرتیریا یاخی‌بوو ۰ وە فروکەخانەو بانك‌و دەزگاودایەرە ڕەسمی‌یەکانی دەوڵـەت داخران ۰

وە بەپێ‌هەواڵی ئاژانسەکانی دەنگوباس ، تاوەکو ئێستا هۆی ڕاستەقینەی ئەم یاخی‌بوونـە نەزانراوە چی‌یە ۰۰ وە چـەند ڕاپۆرتێکی تر ئەڵێن ، دوور نیەشێواوی باری ئابوری‌و سیاسی حەبەشە ، هۆی ئەم یاخی‌بوونەبووبێ ۰۰ چونکە ماوەیـەك لەمەوبەر حکومەت چـەند ئەفسەرێکی گەورەی لە شکری لەشـاری ئەسـمەرە دەست-بەسەرکردوو لەم مانگەشدا بۆ ماوەی پێنج ڕۆژ مان‌گـرتن‌وخۆپێشاندان چـەند شارێکی وڵاتی گرتەوەو هێزەکانی‌پولیس تەقەیان لـە خەڵکی‌کردو لـە ئەنجاما پێنج کـەس کوژراو۲۲ی‌تر زامدار بوون ۰

وە هەر لەهـەمان ماوەدا

بروانە ل -۷-

تەنگوچەڵەمەی ڕێژیمی سەرمایەداری گەورە ئیمپریالیزم بەرەو کوێ ئەبات ؟!

ئـەو بەیاننـامە دوو قۆڵی‌یەی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب‌و بـەرەی میللی ڕزگاری‌هێنەری فەلەستین ڕۆژی ۲۷ی شوبات لەبەغدا دوای‌گفتوگۆکردنی نێوان هەردوو لا بڵاویان‌کردەوە گـەلێ خاڵی گرنگی دەربارەی مەسەلەی فەلەسـتین دەست‌نیشان کردوو پیلانەکانی ئیمپریالیزمی دەربارەی خەباتی شۆرشگێری ڕەوای گەلی فەلەستین خستەڕوو ۰

هەروەکو بەیاننامەکە ئەڵێت ، تاقە ڕێگای مێژوویی جەماوەری عەرەب درێژەدان‌و پێشخستنی خـەباتە دژی ئیمپریالیزم‌و زایونیزم‌و کۆنەپەرستی بەرێبازی ڕزگاری ئابوری‌و سیاسی‌و پێشکەوتنی کۆمەڵایەتیـدا هەروەها هەموو ئەو نەخشەو پرۆژانەی لەبەرگی ڕەنگاو ڕەنگـدا هاتونەتەکایەوە لەناوەڕۆکدا بزوتنەوەی پێشمەرگایـەتی فەلەستین لەبار ئەبەن‌و لەناوی ئەبەن سەبارەت بەوەی ئەم بزوتنەوەیە هەڕەشـە لەقازانجی ئیمپریالیـزم‌و بنکەکەی ئەکات لە فەلەستینی دگیر کراوا ۰

جگە لە مەسەلەی فەلەستین ، بەیاننامەکە دەستی بۆ پیلانەکانی ئیمپریالیزم لەناوچـەی خلیجی عەرەبدا ڕاکێشاوەو کردەوەکانی کۆنەپەرسـتانی ئێرانی دژی عیراق‌و بزوتنەوەی ڕزگاری‌هێنەری عەرەب خستۆتەڕوو ۰ هەروەها دەست‌درێژی کۆنەپەرسـتانی ئێرانی دژی کۆمەڵانی خەڵکی عومان ئاشکراکردووە ۰

بێ‌گومان ئەم بەیاننامە دوو قۆڵی‌یە لەم کاتـە ناسکەدا کە ئیمپریالیزم‌و زایۆنیزم‌و کۆنەپەرسـتان‌و هەلبازانی عەرەب دژی بزوتنەوەی شۆرشگێری گـەلانی عەرەب یەکیان‌گرتووە ، بایەخێکی مێژوویی‌و تایبـەتی هەیە ، چونکە باری سیاسی گەلانی عەرەب‌و بگرە هەموو گەلانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست لەم کاتەدا کەوتۆتە سەر دوڕیانێکی سامناکـەوەو ئەنجامەکـەشی بەستراوە بـەو خەباتە توندوتیژەوە کە کەوتۆتە نێوان هێزە نیشتمان- پەروەرو پێشکەوتن‌خوازەکانەوە لەلایەك‌و ئیمپریالیزم‌و هاوکارەکانی لەلایەکی‌ترەوە ۰

ئەنجامی ئـەم خەباتە بۆ ماوەیـەکی دوورودرێژ چارەنووس‌و دوارۆژی گەلانی ناوچەکە سنور ئەکێشێت کە بەهیچ جورێك بزوتنەوەی ڕزگاری‌هێنەری گـەلانی ناوچەکە نابێت‌و مۆڵەتی سەرکەوتنی دوژمنـانی بدات چونکە ئەم دوژمنە داخ لەدڵە تەجرەبە دیدانە هـەر سەرەداوێکی سەرکەوتنیان بکەوێتە دەست ئیتر هەموو هێزو توانای خۆیان ئەخـەنە کارەوە بۆ گـەمارۆدانی بزوتنەوەو ئامانج‌و ئاواتی گەلانی ناوچەکەو لاوازکردن‌و لەناوبردنیـان‌و دەست‌خستنەوەی نفوزو دەسەڵاتی جارانیان ۰

ئەمڕۆ کە ئیمپریالیزم‌و هەموو ڕێژیمی سەرمایەداری گەورە دووچاری تەنگو چەڵەمەیەکی ئابوری‌و دارایی‌بوون لە سەرانسەری وڵاتە سەرمایەدارە گەورەکاندا شێتانە هەوڵ‌ئەدەن ڕێژیمەکانیان لەڕوخان‌و فەوتان ڕزگاربکەن چونکە ئـەم قۆناغە ، قۆناغی پەلـەقاژێی مـەرگی ئیمپریالیزم‌و سـەرمایەدارێتی‌یە ئەوەتە سـەرمایە دارێکان یـەك لەدوای یـەك پارەکانیان کـەم برەوو بێ‌نرخ ئـەبێت‌و بێ‌کاری‌یەکی سـامدار ڕووئـەکاتە وڵاتەکانیان‌و گرانی بەشـێوەیەکی نەبینـراو ڕوویان تێ‌ئەکات‌و نرخی شتومەکی ڕۆژانەی کۆمەڵانی خەڵك بە تایبەتی‌و هەموو جۆرە شـتومەکێك بەگشـتی پێ‌ی لێ‌ئەبڕێت‌و لەلایەکی‌تریشەوە کرێکاران بەسـەدان هەزارو بە ملیۆنەها پەنا ئەبەنە بەر مان‌گرتن‌و جەماوەری کرێکارو قوتابی‌و ڕوشنبیرانیش ڕۆژ بەڕۆژ زیاتر لـەو ڕێژیمانە یاخی‌تر ئەبن‌و بـەگژیا ئەچن ۰

جا ئـەم وەزعە نالەبارەی ڕووی‌کردۆتە ڕێژیمی سەرمایەداری لەدنیادا نێوانی، ئەم ڕێژیمەی‌شڵەقاندووەو سەرکردەکانی خستۆتە سەر ڕێگایەك کە پەنا بەرنەبەر هەموو هۆیەك بۆ ڕزگارکردنی ئەم ڕێژیمە هەرەس‌هانیوە لەدنیادا ۰ بۆیە وا چاوەڕوان ئەکرێت بەزۆر جانەوەرانەتر لەجاران بچن بەگژ گەلانداو پیـلانەکانی خۆیان قایم‌و پتەوتر بکەن ۰

ئەگـەر چاوێك بـە مێژووی ڕابوردوی ڕژێمی سـەرمایەداری‌و ئیمپریالی‌دا بخشێنینەوە بۆمان دەر- ئەکەویت کە فاشیزم‌و نازی‌یەت لەئەنجامی تەنگوچەڵەمەی

بروانە ل -۷-

پتەوبوونی پەیوەندی بازرگانی‌و ئابوری نێوان عیراق‌و چین

ئەو وەفدەی عیراق کـە بەسەرۆکایەتی کاك عبدالفتاح یاسین ئەندامی سەرکردایـەتی‌قطری پارتی‌بەعسی سوشیالیستی عەرەب بوو دوای سەردانە دووهەفتەییەکەی کۆماری گـەلی چین ڕۆژی ۲٦ - ۲ گەڕایەوە بۆ بەغدا ۰

کاك یاسین بە پەیامنێـری(ئا۰د۰ع)ی وت : سەردانە- کەمان سەرکـەوتوو بو ۰ وەبەگەرمی‌یەوە لە لایەن گـەل‌و پارتی کومونیستی چینـەوە پێشوازی کراین ۰ وە لەپێناوی پتەوکردنی‌پەیوەندی دۆستانەی نێوان هەردوو وڵات ، لەگـەڵ کاربەدەستانی چین گفتوگۆمـان کرد ۰

هەروەها کاك یاسین وتی :

لە کاتی سەردانەکـەمانالەپەکین پەیمانێکی فراوان‌کردنی ئاڵو گۆڕی‌بازرگانی‌و ئابوریمان مۆر کرد ۰ وە بە پێ‌ی ئـەم پەیمانە عێراق نەوتی خـاوو گۆگردو خورما بۆ چین ئەنێرێ‌و چینیش مادەی بەرهەم‌هێنـان‌و کەرەسەی خاوی پیشەسـازی بەعیراق ئەدات ۰

وە لە چوار چێوەی ئـەوپەیمانە تەکنیکی‌یەی هەردوو لا لەمەوبەر مۆریان کردبوو ، چین دوو پرد لە عیراق دروسـت ئەکات ، یەکێکیان لە شەرقات‌و ئەوی تریان لە گەییارە ۰

institutkurde paris

خەباتی گەلان
ژمارە (٢٠٧) ١-٣-١٩٧٤

گەشەکردنی عیادە پزیشکی یەکانی لە کۆمۆنە گەلی یەکانی چین دا

نووسینی : شین هوا ون
عبدالرحمن قەرەداخی
کردوویە بە کوردی

لە لادێ کانی چیندا لەهەر کۆمۆنەیەکی ٥٠ هەزار کەسیدا عیادەیەکی پزیشکی هەیە • عیادەش لە کۆماری گەلی چیندا یەبینتییەکی بنچینەیی کارە پزیشکی یەکانی لادێیەو ئەلقەیەکی گرنگیشە بۆ پەیوەندی نێوان پارێزگاکان و کەرتە – ئەیدق – بەرهەم هێنەرەکان وە ئەم عیادانە بەتەنیا گرنگی بەڕێوەبردنی پزیشکەوانی یان لە ئەستۆدا نی یە ، بەڵکو بنکەیەکی گرنگیش و کاروبەرکی پزیشکی و تەندروستی بەجێ ئەهێنن • لەوانە :

پاراستن و بەرگەگرتن دژی نەخۆشی و چارەسەرکردنی و فێرکردن و لیکۆڵینەوەی کاروباری پزیشکی و ڕێکخستنی ست کردن ••• هتد ، تابتوانن ڕاستەوخۆ خزمەتی جوتیاران بکەن • بەهێزکردن و پەرەپێدانی عیادەکان بەهۆی کۆمۆنە گەلی یەکانەوە ، لەم ساڵانەی دواییدا ، دەورێکی گرنگی دی نەنەواوکردن و گەشەکردنی پزیشکەوانی و تەندروستی لادێ و مسۆگەر کردنی تەندروستی جوتیاران •

پێش ڕزگاری ، تەنانەت تەنها خەستەخانەیەکیش لەلادێ فراوانەکانی چیندا نەبوەو ئەوجوتیارانەی لەژێر باری چەوساندنەوەیەکی زۆر و زەبەندائەیان ناڵاند ، نەیان توانیوە چارەی نەخۆشی یەکانیان بکەن • بەڵام دوای ڕزگاری لە ساڵی (١٩٤٩)دا ، کاروباری پزیشکەوانی لە وڵاتەکەماندا گەشەکردنێکی گەورەی بەخۆیەوە دی ، لەگەڵ ئەم گەشەکردنەشدا ، لادێکان بەهۆی هێڵی هەڵەی (گرنگیدان بەشارو پشت گوێخستنی لادێ» کە (لیو شاوشی)و هەندێکی وەك ئەو گرتبویانەبەر ، تاماوەیەکی زۆر لەژێر باری کەمی پزیشك و داوو دەرماندا مانەوە بەڵام لەکاتی بەرپاکردنی شۆڕشە ڕۆشنبیری یە مەزنەکەی پرولیتاریاوە ، مەسەلەی پزیشکەوانی لەلادێدا بەهۆی پێڕەوکردنی وتەی سەرەك ماو « باسەرچاوەی کاروباری پزیشکەوانی و چارەسەرکردن و تەندوروستی ببەینە لادێ » بەخێرایی پەرەی سەندو لادیکان لەڕوی هێزی مەردمی و مادی و داراییەوە کۆمەك و پشت گیری لێ کرا • وە تاکۆتایی ساڵی رابوردوو ژمارەی ئەو پزیشکانەی کە لە ئەنجومەنە پزیشکی یەکانی پارێزگاو خوار پارێزگاد ئیش ئەکەن گەیشبوە نیوەی هەموو ئەو پیشەییانەی لە پزیشکەوانی گشت وولاتدا کارئەکەن ، خەرجی مەسەلەی پزیشکەوانی لادێکانیش زیاتر لەنیوەی خەرجی گشت مەسەلەی پزیشکەوانی نیشتیمانی گرتبوەوە • ئەمڕۆش ئەتوانرێ ئەندامانی کۆمۆنە گەلی یەکان لەناوەندە پزیشکی یە هەرەوەزی یەکانی کەرتە بەرهەمی یەکانیاندا چار بکرێن و وە ئەگەر دووچاری نەخۆشی یەکی مەترسی داریش بوون ، ئەوا لەکاتی خۆیدا لە عیادەی کۆمۆنە گەلی یەکاندا چارئەکرێن ، ئەو کەسانەشی کە دووچاری نەخۆشی یەکی یەگجار مەترسی دار ئەبن ، ئەنێردرێن بۆ خەستەخانەکانی پارێزگاکان و سەرو پارێزگاکانیش •

بایەخ پێدانی •• دەوڵەت

دەوڵەت بایەخێکی زۆری داوە بە عیادەکانی کۆمۆنە گەلی یەکان و پزیشك و تیپی پزیشکی گەڕۆکیان لەشارەکانەوە بۆ ئەنێرێ ، هەروەها ئامێری پزیشکی پێویستیشیان بۆ ئەنێرێ تا ڕۆژ لەدوای ڕۆژ کاروباری پزیشکەوانی لە عیادەکاندا باشتر ببێ و بەشێوەیەکی چاکتر خزمەتی جوتیاران بکات •

عیادەی کۆمۆنە گەلی یەکان بەزۆری لەناوچە یان دێیەکدا ، دائەمەزرێ کە دانیشتوانی زۆربێت و فراوانیشی ئەکەوێتە سەر ژمارەی دانیشتوانی کۆمۆنەکەو سروشتی ئاوو هەوای و چونێتی نەخۆشی تیایا •

وە بەشێوەیەکی ئاسایی هەرعیادەیەك لەنێوان (١٠) تا (٢٠) جێگای نەخۆشی تیایەو پێ بەپێی ئەو ژمارەیەش کارگەرانی پزیشکی ئیشی تیادەکەن ، هەندێکیش لە عیادەکان پزیشکی تایبەتی بەشی ناوەوەو (باطنی) برینگەری (جراحی) تیایەو ئامێری تیشکی ئێکس و ساردکردنەوەو پاك کردنەوەو میکرۆسکۆبی وردیشیان هەیە ، کەئەتوانن عەمەلیاتی ژنان و تاڕادەیەکیش عەمەلیاتی برینگەری قورسیشی تیا بکەن •

– ماوێتی –

ئیمپریالیزم و برسێتی ٣٧٥ ملیۆن مرۆڤی سەر ئەم زەمینە

لەهەر چرکەیەکدا مرۆڤێکی ئەم جیهانە لەبرسانا بەلادا دێت ٣٧٥ ملیۆن مرۆڤ لەم سەردەمەدا بەردەوام تێر سکی خۆیان ناخۆن و لەبرسانا لاکەی سەریان دێ • وە هەروەها ٣٠٪ی خەڵك وزەی گەرماییان یەگجار کەمە ، ٦٠٪یان بەشێکی کەم لە پرۆتیناتیان دەست ئەکەوێ بیخۆن •

لەباسێکی زانستی یانەدا ئەدیبی بەرازیلی خۆسێ کاسترۆ دەربارەی برسێتی ئەڵێ : بەجەزرەبەترین و بڵاوترین نەخۆشیە لەجیهانی ئەمرۆماندا ، برسێتی دەرکەوتێکی کۆمەڵایەتیە ، نەخۆشیەکە لە ڕێژیمێکی کۆمەڵایەتی دیاریکراوەوە بڵاودەبێتەوە ، لە ئەنجامی هەڵپەو پەلەقاژەی ئیمپریالیزم بەدوای قازانجدا •

بەڵێ لەکاتێکدا ڕۆژی – ٨٠٠٠٠ – مرۆڤ لەبرسانا ئەمرێ لەئەمەریکا ، خاوەن کێڵگەکان ، سەرمایەدارەکان بە ملیۆن دۆلار ئەدەن بۆ ئەوەی زەوی یەپان و بەرینە کشتوکاڵیەکان هیچی لێ نەچێنرێ بە ڕووتوقووتی بمێننەوە • گۆشتە کاڵ و کرچەکان بۆگەن ئەکەن • شیر قلپ ئەکەنەوە لە شەقامەکاندا • لەدانیمارك میوەکانیان – بەتایبەتی سێو – لە عەمارەکاندا بۆگەن ئەکەن لە فەرەنسا سەوزەکانیان لەناو ئەبەن ••• بۆ ؟ تاوەکو نرخی ئەو شتانە گران بێت و قازانجی زۆریان چنگ کەوێ !!

ئەمەیە ڕەفتاری ئیمپریالیزم ••• بەڵام لایەنگیرەکانی ئۆباڵی برسێتی ئەخەنە ئەستۆی زۆربوونی خەڵك بەنیسبەتێکی زیاتر لە زیادبوونی خواردەمەنی بەهۆی پاراستنی تەندروستی و کەمبوونەوەی مردنەوە •

ئەمشی کردنەوەیە نا زانستی یەهۆ ، ڕاستەقینەکانی برسێتی وون ئەنات • ئەگەر سەیرێکی ڕادەی زیادبوونی بەرهەمی خواردەمەنی بکەین ئەبینین لەنێوان ساڵی ١٨٥٠ تا ١٩٧٠ حەوت ئەوەندە زیادی کردووە لەهەمان ماوەدا ژمارەی خەڵکی دانیشتوانی سەرزەمینی سێ ئەوەندە زیادی کردووە •

ئەگەر هەموو زەویە کشتوکاڵیەکان بەئامرازی بەرهەم هێنان و ماشێن و پەینی کیمیایی بچێنرێن ئەوا خواردەمەنی و دانەوێڵەی –٩– هەزارو ٥٠٠ ملیۆن مرۆڤ مسۆگەر ئەبێت ، ئەوشمان لەبیر نەچێ کە واچاوەڕوان ئەکرێ خەڵکی جیهان لەساڵی ٢٠٠٠دا ئنجا ئەگاتە شەش هەزار ملیۆن کەس !•

کەوابوو برسێتی ئەنجامی زۆر بوونی خەڵك نیە ، هەروەها تەنیا لەوڵاتە تازە پەرەسەندوەکان بڵاونەبۆتەوە ، بەڵکو لەوڵاتە سەرمایەدارە پێشکەوتوەکانیشدا هەرهەیە لەسەرو هەموویانەوە ئەمەریکا کە ٢٥ ملیۆن کەس لەمانە ١٠ ملیۆن قولەڕەش لەژێر باری نزمترین ڕادەی گوزەران و مان و نەماندا ئەژین •

وە لە بەرازیل کە بەوڵاتێکی هەژار ناژمێردرێ لەهەر دەقیقەیەکدا منداڵێك ئەمرێ ، لەساڵی ١٩٦٩ زیاتر لە ٥٣٦ هەزار منداڵ کە تەمەنیان لە پێنج ساڵان کەمتربوو مردن لە ئەنجامی باری ناهەموای گوزەرانی و پیسی و چڵکنی و برسێتیدا لەکاتێکدا ژمارەیەکی زۆر مەڕوماڵاتەکانیان ئەنارد بۆ دەرەوە •

ئەو ملیۆنەها خەڵکەی لەبرساندا وشك بونەتەوە تەنیا لەبەرکەمی خواردەمەنی نەبووە بەڵکو لەئەنجامی ناڕەوایی و نایەکسانی دابەش کردنی بەرووبووم و خواردەمەنی یەوە بووە لەپێناوی گیرفان پڕکردنی کەمایەتیەکی خاوەن پرەوپول و بەدەسەڵاتەکاندا • هەروەها ئیمپریالیزم لەوڵاتە کۆلۆنیالی و نیمچە کۆلۆنیالیەکاندا دواکەوتنێکی ئابوری و تەکنیکی وای خستۆتەوە کە نەتوانن سود لە هەموو تواناو وزەی ئاووهەوا و زەوی و پیشەسازی وەربگرن بەمەرجێك بەشی دانیشتوان بکات و لێشیان زیادبێت کە بێگومان پێویستی بە بەکارهێنانی ئامرازو تۆو پەینی کیمیایی باش و نوێ هەیە پێویستی بەپیشەسازییەکی قورس هەیە ئەمانەش کادیری خوێنەواری ئەوێ • بەڵام ئەم وڵاتانە ئەمانەیان نیە ، بۆ نموونە : لەهیندستان و ئەندۆنیسیا سێ یەکی چەڵتوکی ئەورووپا ئەدرونەوە ، بۆ ؟ چونکە لە ئەورووپا بۆ هەر هیکتارێك زەوی تەنێك یاتەن و نیوێك پەین بەکار ئەهێنن بەڵام لەو دوو وڵاتەچەند کیلۆگرامێك بەکار ئەهێنن !!

ژمارەی مەروو ماڵاتی وڵاتە دواکەوتوەکان لەهی وڵاتە پێشکەوتوەکان زیاترە بەڵام ئەگەر بەراوردیان بکەین بەپێی بەروبومیان ئەبینین بۆ نموونە مانگایەکی بەریتانیایی بەقەدەر پانزە مانگای ئۆگەندە شیری لێ ئەدۆشرێ ! دیسان بۆ ؟ چونکە زۆربۆنی شیر بەندە بە ئالفی باشەوە ، بە ، بەکارهێنانی بابەتی کیمیایی بۆ لەناوبردنی نەخۆشی و گژوگیا زەرەرمەندەکان مۆنۆپۆلەکان قازانجیان لەدواکەوتنی ئابوری ئەو وڵاتانەدایە چونکە سەرمایەکانیان تەنیا بۆ دەستکەوتنی کەرەسەی خاو ئەخەنە گەڕەوە لەو وڵاتانەدا بۆ ئەوەی بە ئارەزووی خۆیان نرخ بخەنەسەر کەرەسەی خاو •• هەروەها گوێ نادەنە پیشەسازی قورس بەبیانووی ئەوەی گوایا قازانجی تیادا ناکەن !

هەروەها سیاسەتی ئیمپریالیزم دەرهەق بەو وڵاتانە لەبواری کشتوکاڵیدا سەپاندنی کشتوکاڵێکی تاقانەیە واتە هەر یەکێك لەو وڵاتانە پشت ببەستێ بەیەك جۆر بەرهەمی کشتوکاڵی تاوەکوو هەمیشە پێویستی بەدەرەوە هەبێت لەلایەك وە لەلایەکی ترەوە نەتوانێ گەشەبکات •

لەکۆتاییدا ئەبێت ئەوە لەبیرنەکرێت کە لەناوبردنی برسێتی بەندە بەلەناوبردنی ئیمپریالیزم و ڕێژیمی سەرمایەداری و سەرکەوتنی ڕێژیمی سوشیالستی لەهەموو وڵاتێکدا •

بەدەستکاریەوە لە ژمارە –١٢–ی گۆڤاری – المجلە –ی ئەڵەمانیاییەوە وەرگیراوە
فەهمی قەرەداغی

● ئەمەریکاییەکان شیر قلپ ئەکەنەوە لەسەر شەقامەکاندا ! ●

کوشتاری نیشتمانپەروەران لە ئێران دریژەی هەیە

نووسینی : پاکدل

لەهەفتەی ڕابردوودا بەماوەی تەنیا سێ ڕۆژ هەشت کەسی تر لە نیشتمانپەروەرانی ئێران بەگوێرە حوکمی دادگا دەرگا داخراوەکانی نیزامی درانە بەر دسترێژی شێت تیرو تێکەڵ بە قافڵەی شەهیدانی ڕێگای ڕزگاری ئێران بوون • بێجگە لەوە ژمارەیەکی زۆریش بەتاوانی بەربەرەکانی ڕێژیمی تاران موحاکەمە کراون و لەدوو ساڵەوە تا پازدەساڵ حەبسیان بەسەردا سەپێنراوە • ئەمە سەرەڕای دەیان ئینسانی پێشکەوتووی ئێرانی کە لەلایەن جەلادەکانی سازمانی ئەمنیەت و ژندارمەوە ڕفێنراون و چارەنووسیان بۆ هیچ کەس مەعلووم نیە •

بڵاوبوونەوەی دەنگ و باسی ئیعدامی ئەوخەباتکەرە ئێرانیانە وەك هەمیشە لەدنیادا دەنگی دایەوەو لەگەڵ ناڕەزایی و تووڕەیی بیروڕای گشتی جیهان ڕووبەڕوو بوو • حیزب و ڕێکخراوە ئێرانی یەکانی دژی ڕێژیم و زۆر لەحیزب و ڕێکخراوەکانی پێشکەوتووی دەرەوەی ئێرانیش بێزاری خۆیان لەوجینایەتە دەربڕی و کوشتاری بەکۆمەڵی ئازادیخوازانی ئێرانیان مەحکووم کرد •

بەم جۆرە جارێکی تریش کاربەدەستانی حکوومەتی تاران زەبری خۆیان لە جووڵانەوەی ڕزگاریخوازی گەلانی ئێران وەشاندو خەڵکی دنیاو ڕێکخراوە نیشتمانیەکانی هەندەرانیش هاودەردی خۆیان لەگەڵ خەڵکی خەباتکەری ئێران نیشاندا •

وەنەبێ موحاکەمەکردن و حەبس و ئیعدامی ئازادیخوازان لەئێراندا شتێکی تازە بێ • بەپێچەوانەی پڕوپاگەندەی حکوومەتی تاران کە ئێران بەجزیرەی ئارام دادەنێ و وا دەنوێنێ کە ئێران گۆڕستانێکی کش وماتە ، ماوەی سێ ساڵە وڵاتی ئێران بەچەشنێکی بەرچاوشڵەژاوەو ڕۆڵە لەگیان بوردووەکانی خەڵك لەدژی دەسەڵاتی شاو نفووزی ئیمپریالیزم لەووڵاتەدا ڕاپەڕیون • کەم هەفتەو مانگ ڕێ کەوتوە کە شۆڕشگێڕانی ئێران هەرجارەی لە شوێنێك پەلاماری دەزگاو بنیاتەکانی حکوومەت نەدەن ، یا زەربەیەك لە بنکەو پێگەکانی ئیمپریالیزمی ئەمریکا لە ئێران نەوەشێنن • لەلایێ تریشەوە کەمتر ڕۆژێك بووە کە یەکێك یا چەندکەس لە نیشتمانپەروەران لەبەردەم دادگا نیزامیەکاندا ڕانەگیرێن و بەتاوانی خەباتی دژی ئیمپریالیستی و بیروباوەڕی پێشکەوتووانە موحاکەمە نەکرێن و تەنانەت هەزارویەك بوختانیشیان بۆ ڕیز نەکرێ •

لەماوەی ئەوسێ ساڵەی دواییدا چڵکاوخۆرەکانی ئیمپریالیزم لە ئێران زیاتر لەچوارسەدکەسیان لەمەیدانەکانی ئیعدام و لەشەقام و کۆڵانی شارەکاندا وەبەر دەستڕێژی شێستتیر داوە کە تەنیا تاوانیان خەبات دژی ئیمپریالیزم و کۆنەپەرستی و هەوڵدان بۆ دابین کردنی دیموکراسی بۆ ئێران بووە • بێجگەلەوە کەزیاتر لە سێ هەزارکەس بە تۆمەتی سیاسی موحاکەمەکراون و بەسەدان کەس لەژێر ئازارو جەزرەبەدا شەهید بوون ، یاتووشی گۆجی و شەلی و نوقوستانی هاتوون • ڕەنگە نەتوانین هیچ وڵاتێك لەدنیادا بدۆزینەوە کە

لەزەمانی ئاشتیدا ئەوەندەی لە موخالیفەکانی حکوومەت تێدا کوژرابن و موحاکەمە کرابن •

حکوومەتی تاران بۆچی وا دەکاو بۆچی قوڵی «مەردایەتی» لەکوشتنی ئازادیخوازانی ئێران هەڵماڵیوە بۆ ڕاستیەکەی ئەوەیە کە حکوومەتی ئێران هەر لەسەرەتاوە بەزۆری ئاگروئاسن و بەپشتیوانی ئیستیعمار بەسەر خەڵکی ئێراندا سەپاوەو تائێستاش بەزۆری سەرنێزە ڕاوەستاوە •

دیارە حکوومەتێك کە بەزۆری و بەپشتیوانی بێگانە بێتە سەر کار ، مانەوەی خۆشی هەر لەزەبروزەنگ و خۆبەستنەوە بەئیمپریالیزمدا دەبینێ لەماوەی ئەو بیست و یەك ساڵەدا کە بەسەر کودیتای ٢٨ی گەلاوێژدا ڕادەبرێ حکوومەتی کوودیتا بۆ پاراستنی دەسەڵاتی خۆی و قازانجی ئیمپریالیزمی ئەمریکا دەستی لەهیچ جینایەتێك نەگێراوەتەوەو هەموو جۆرە تاوانێکی دەرهەق بە گەلانی ئێران کردوە • جوابی هەموو داخوازێکی خەڵکی بەگوللەو سەرنێزە داوەتەوەو هیچ کاتێك ئاوڕی وەسەر ویست و دڵخوازی خەڵکی ئێران نەداوەتەوە •

بەرەبەرە وەزعەکە وای لێ هاتوە کە ڕێژیمی ئێران نەخشی ژاندارم و پارێزەری قازانجی ئیمپریالیزم و لەناوچەی خەلیج و مەڵبەندی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا بگرێتە ئەستۆو شانازیشی پێوە بکا • ئەگەر سەرنجێکی وتووێژە چاپەمەنیەکانی حکوومەتی ئێران بدەین ئەوڕاستیەمان بەتەواوی بۆ دەردەکەوێ • زۆرجار کاربەدەستە زلەکانی دەوڵەت بەڕاشکاوی دەریان بڕیوە کە دەیانەوێ ئێران بکەنە گەورەترین هێزی مەڵبەندو پاراستنی « هێدی و هێمنی » ناوچە وەئەستۆ بگرن • دیارە بۆجێ بەجێ کردنی ئەوسیاسەتەو بۆ «پاراستنی» هێدی و هێمنی یە کە حکوومەتی ئێران سێ گوردان سەربازو چەندین تانك و فرۆکەی شەڕکەرو بەدەیان کارناسی نیزامی دەنێرێتە عومان بۆ هاواری سوڵتان قابوس و سەرکوت کردنی شۆڕشگێڕانی زەفار • داگیرکردنی سێ جزیرەی عەرەبی لەدەراوی خەلیج و ئاژاوەنانەوە لەسەر سنووری عیراقیش بەشێکن لەو سیاسەتە گشتی یەی حکوومەتی تاران •

بێ گومان ئیعدامی ئەونیشتمان–پەروەرە ئێرانیانە هەروەك یەکەمجار نیە ئاخرجاریش نابێ هەتا کاتێك سیاسەتی دەوڵەتی ئێران بەپاشکۆی سیاسەتی ئیمپریالیزمەوە بەستراوە گەلانی ئێران بۆ ڕزگاری وڵاتەکەیان خەبات دەکەن و حکوومەتی سەربەئیمپریالیستی ئێرانیش لەگرتن و کوشتنی ئازادیخوازان دەست ناپارێزێ • بەڵام ئەوەی لە ئاخرشەڕدا سەردەکەوێ هەر هێزی گەلانەو تێشکان و لەناوچوون بەشی دەسەڵاتی ئیمپریالیزم و داردەستەکانیەتی • ئەوە دەرسی مێژوویەو مێژووش بۆ دواوە ناگەڕێتەوە •

● ●

institutkurde.paris

لە پێناوی ئەدەبێکی ڕەسەن داو چەند تێبینییەك

جەمیل ڕەنجبەر

لەژمارە (٢٠٤)ی ڕۆژنامەی هاوکاری بەرێزا ، لەگۆشـەی (بیری سـەربەست) بـە ناونیشانی (لەپێناوی ئەدەبێکی ڕەسەن‌دا) وتارێك نووسرابوو، دەمەوێ ئەم‌چەند وردە تێبینی‌یە بۆ نووسەرەکەی ، کاك سەلام‌محەمەد بخەمەڕوو :

١ - ئەم نووسـینە وەك‌خاوەنەکەی ئەڵێ ، لەسـاڵی ١٩٧٠ نووسراوە ، بـەڵام لەڕێکەوتی ٨-٢-١٩٧٤ بڵاوی کردۆتەوە . دیارە بۆماوەی ئەم‌چوار ساڵە ڕەنگە دیالکتیـك دەوری خۆی بینـی‌بێ‌و گۆڕانی‌فیکری‌و توانای نووسـەر وەك جاران نەبێ . جا هەرچەنـدە‌ئێستا بڵاوی‌دەکاتـەوە . من بەباوەڕی ئێستای دەزانم . چونکە لەکەس دیاری نیە کـە دەستکاری تیادا نەکردوە . یان‌ئەگەر وانیە نووسەر چۆن بـە ئەقڵی چوار ساڵ پێش ئێستای‌دێتە مەیدانەوە ؟.

٢ - نووسـینەکەی بـەکوردیەکی سفت‌و پڕی ، زۆر لایەنی گرتۆتـەوە . لە ڕووی‌ئەدەبیەوە بەنیازی شی‌کردنەوەی ئەدەبی ڕەسەنەوە ، نووسـەرلەهەمان نووسیندا بۆ ئـەوەی بگاتە ئەدەبی ڕەسەن کە خۆی‌مەبەستیەتی دەیەوێ پێوەنـدی ئەدەبی کۆنەپەرستی بشکێنێ‌و یاخی ببێ ، کە دەڵێ :-

(واتە شی‌کردنـەوەی تاقی‌کردنەوەو ڕووداوەکان لەسـەر بنچینـەیەکی زانستی هاوچەرخانە) . پێویسـتەو نیشمانمان دەدات کە نوسـەردەزووی گلۆڵە ئاڵۆزەکەی بـە کلیلی ڕێگەی زانستی دۆزیوە‌ـتەوەو کردوویە بە پێوانـەی لێکدانەوەکانی . هەربۆیە زللەلە ئەدەبی گۆشـەگیری‌و ڕەش بینی دەدا کە دەڵێ : (شتێکی‌ئاشکرایە یەکەم نموونـەی ئەدەبی گۆشەگیری‌و ڕەش‌بینـی‌ڕاکردنە لە واقیعی کۆمەلایەتی . لەکۆتاییشدا بە ئەدەبێـکی‌شۆرشگێڕ نادرێتە قەڵەم بەڵکو دەخرێتە ناو لیستەی ئـەدەبی‌بورژوازیەوە ...) . نووسەر لەو باسکردنـەیدا بەچاویلکە‌ـیەکی چینایەتی سەیری مەسەلە ئەدەبیەکان دەکات‌و دژی‌ئەدەبی‌نا شۆڕشگێڕو بورژوازییـەو گۆشەگیری‌و ڕەش‌بینی‌و دابڕان‌لەکۆمەڵ (کە لەو ڕایانەیـدا لەگەڵیـام) دەیانـداتە پاڵ‌ئایدیولوجیـەت‌و نـەریت‌و هەڵوێستی چینـی بورژوازی‌وچینە چەوساوەکان بەچینـی شۆڕشگێڕ دەزانی‌و لایەنیـان‌دەگرێت . ئەم لێکـدانەوە سادەیەی خۆی تیشکدانـەوەی‌جەوهەری ڕاسـتی مارکسیەتە کە نکولی چاکەی لێ ناکرێ .

٣ - بەڵام نووسەر لەهەمان‌وتاریدا ئەم ڕایانەی سەرەوەی هەڵدەگێڕێتەوەو تەفـــرو تونایان‌دەکات‌و خۆی کە تیایاندا وون‌دەبێ ، بەڕای خـــۆی‌کۆمەڵیشی تێوەردەدات .

بەچاوێلکەی ون‌بوونەکـەی‌یاسای ئەدەبیش لەقاڵبـی بێ پێـوەری‌و گـــەڕەلاوژەیی‌دادەرێژێت‌و ئەڵێ :-

(نەبوونی پێوەرێکی ئەدەبی‌گشتی‌و ڕەچاوکردنی ئـەو پێوەرە لەکاتی نووسین‌دا ..) یاخود (نەبوونی ڕێژیمیـکی فیکری) .

بەم جۆرە دوورەدەکەوێتەوە لە(زانستی هاوچـەرخانە) و (ئەدەبی شۆرشگێڕ) کە دژی‌بورژوازیەت‌و چەوساندنەوەیە . ئەم هەڵەتەبوونە ڕایەکـانی‌پێشووی لەبیر دەباتەوە .

٤ - لەبارەی چینایەتیشەوەدیسان لەپێوەرە زانستی‌یەکە حاڵی نەبووە . نووسـەر وادەزانێ‌چەوساندنەوەی چینایەتی دوورکەوتنەوەیە لـە شارستا‌ـنیەتی هاوچەرخ کە بەپێچەوانەوە چەوساندنەوەی‌چینایەتی لەهێڵی ناکۆکی ئایدیولوجیەتی جیاواز بەیەك دەکەونەوەو ڕاپـەڕین‌ویاخی‌بوون لەدایك‌دەبێ‌و‌ئەنجامی سەرکەوتن شارستانیەتەبەپێی‌قۆناغی مێژوویی وەك چـۆن بزوتنەوەی (ڕوانگە)و (قەڵەمە تەڕسەکان) لەگەڵ ئەوەی کە ڕای جیاوازی لەسـەر بوو ، کەس نکولی بۆ ناکرێ کـە شارستانیەت‌و دەوری گـــۆم‌شڵەقاندنی ئەدەبی نەبینی .

٥ - نووسەر بە (وون‌بوونی کۆمەڵ لەناو ئەفسانـەدا) و (بوونی بۆ شاییەکی سیاسی)و (نەبوونی پرۆگرامێـکی یەکگرتوو) بەم لێکدانەوانـەی‌دەردەکەوێ کە کەوتۆتە داوی بۆ ساغ نەبوونەوەی یاسـاوڕێبازێکی فیکری‌و تیـوورە زانستی‌یەکانی ژیان . کۆمـەڵ‌ئەگەر هەندێکی‌لەناو ئەفسانەدا وون‌بوبێ هەمووی هەرناگرێتەوە ڕەنگە نووسـەرو زۆری‌تریش دان بەو بۆشاییە سیاسـیەدادەنێن . بەپێچەوانەی هەنـدێ کـەس هەرچۆنێ بێت بـەپڕاوپڕی سیاسەت‌گیرساونەتەوە هەر پرۆگرامێکی گشتیش‌دەبێ‌لەسەر یاساو تیورێـکی دیارو زانستیانەبێت کە خۆی بـە(بنچینەی زانسـتی هاوچەرخانە ...)ی دەزانێ . کەواتابۆ پێوەرێکی ئەدەبی گشـتی ڕەچاو ناکات .؟ ڕاستە ، لەبەرجیاوازی سەرچاوەی چینایەتی‌و هەتا ئەم جیاوازیەش هـەبێ نەئەدەب‌و نەهیچی تر (ڕێژیمی یەکگرتوو) و پیـۆەری یەکگرتوویان وەك (مطلـق) نابێت‌و پێویستەئەم مەسەلانەش‌هەموو لایەك بیزانن .

لەکۆتاییدا نامەوێ نووسەروا تێ‌بگات هۆی (سەرهەڵدانی ئەدەبێکی دەرەبەگـایەتی‌و بورژوازی) لـە (زروفـی چینایەتی کوردستانەوە بۆتـەهۆی خەملاندنی چەند ژانێـکی مەییوو لە چوار چێوەیـەکی تەسك‌و نالـەبار) دەبوایە ، بی‌وتایە (لەبەر زروفی‌جیاوازی‌چینایەتی .. کوردستان بۆتـە هۆی ڕاپەڕینی چەند ژانێـکی گڕگرتوو لەچوار چێوەی بیرێکی پێشکەوتوانـەی جەماهیری‌داوکەبۆتە هۆی ڕوخاندنی ئەدەبی دەرەبەگایـەتی‌و بورژوازی‌وسەرهەڵدانی ئەدەبێکی ڕەسەنی چینە شۆڕشگێڕەکانی نەتەوەی کورد .

● وتەیەك !

گــەردون

جیهان چەرخی ئەگـەڕێو سەدە هەناسە هەڵ‌ئەکێشێ ... کاروانی خـەم ، ون‌بووی ئازادیـە ... فراوان‌ترین باس گەردونە ... مرۆڤ هـەر مرۆڤە . لەهەر چ شوێنێکا بێ داوی ڕزگاربون ئەکـا ... وشە ئازارە ... ئـەدەب هەنگاوەکانی خۆی نزیـك ئەکاتەوە .. کرێکار چەوساوەیەو بە پاداشتی ئەندێشە ئەیان‌خەنە کارەوە ... چەوسـێنەر بەربەرەکانی مرۆڤی چەوساوە ئەکا ... مرۆڤ دوو جـۆرەسپی‌و ڕەش تا زوربەی سپیە‌ـکانیش ئەژنۆی ئازایەتیـان‌شکاوە ... بۆیە گـەردون لەناوا یاخی ئەبێ ... پێڵـو بەسەر فرمێسکا مت‌ئەبـێو جارجاریش لێی وریائەبێتەوە .. گەردون هەر گەردونە . بەڵام ئەگەڕێ‌و لەگۆڕانایە ... خۆهەڵدرێنیشس مۆڕفینیان لـێ نەدابوو ... ئەنجێلا دیڤیزیش کەس هەڕەشەی لێ نەئەکرد .. کەچی ئیستاش پاپاکان فرمێسك بۆ ئەمانی (مەسیح) هـەڵ ئەڕژن ... لاوێکی ئەرجەنتینی تەمەن (١٧) ساڵ لەسـەر نازناوی (گیڤارا) خۆی ئـەدا بەکوشت ... لەم لاشـەوە قەڵەمی جەنگاوەر ئەبێ بەشایەتی ڕاستەقینەی ئەم باسـە ... لەبەر ئەوە ئازایەتی خـۆی لەکێلان دەرئەهێنی‌و ئەتەقێتەوە ... کوردێکیش ، عەرەبێکیش لاوێکی ڤێتنامیش‌و لەم لاشەوەو لەولاشەوە وریا ئەبنـەوە ... ئەوسا تێ ئەگەن گیروگرفتەکان هەر ئەمانی نەگرتۆتەوە هەمووو لایەکە ... بۆیە یەك دەم‌و یەك دەست دێنـە بەرمەیدان‌و بۆ هەموو لایەك ئەکەونە خەمەوە .

همزە علی صالح

لە ئـەدەبی گـەلانـەوە :

سێرگی یسینین

جەلال مەولود سنجاوی کردویە بـە کوردی

سێرگی یسینین ئەوشاعیرەیە کە گۆرانی بۆ جوتیارو هەژارە‌ـکان ئەوت . سێرگی لەسـاڵی ١٨٩٥ لە بنەماڵەیەکی جوتیارو دەرامەت مام‌ناوەندی لەگوندێکی خنجیلانەی بچـوك - کونستا‌ـنتیغو - لەدایك بـووە . پاش تەواوکردنی ساڵانی یەکـەمی خوێندن ، چۆتە قوتابخانەیەکی بچوکی کڵێسەوە . بەڵام لـەو قوتابخانەیە لەهەندێ مەسەلەی ئاینی‌ی بەولاوە هیچی‌تر فێـر نەبوە . بۆیە ناچار بوو کـە جاروبار پەنا بەرێتە بـەر کتێبخانەیەکی نزیك کڵێسەکە بۆ شت خوێندنەوە .. ماوەیەکی زۆر لەگۆمی بێ‌بنی شیعرەکانی پۆشکین‌و لێرمەنتۆف‌دا مەلـەی کردووەو لەبەری بێستانە بێ کۆتاییەکەی ئەخواردن .

هێشتا تەمەنی نەگـەیشتبوە (١٥) ساڵی کە دەستی‌کرد بە گـەڕان بەدوای ئیش‌دا ... تاوەکو ئیشێکی هاکەزایی لـە چاپخانەیـەکی مۆسـکۆدا دۆزی‌یەوە ... لەگـەڵ ئیش‌کردنا هەوڵی ئەدا کە خۆی لە شاعیرو ئەدەب دۆستان نزیـك بکاتەوە . لە تەمەنی لاوێتی‌دا نازناوی (سـوریکۆف)ی بۆ خۆی هەڵبژارد .

لە ساڵی ١٩١٤دا یسـینین دەستی‌کرد ، بە بڵاوکردنـەوەی شیعر لەڕۆژنامەو گۆڤارەکـانی مۆسکۆدا . لەگەڵ هەڵگیرسانی ئاگری یەکەم جەنگی جیهـان‌و دەرچوونی گۆڤاری - هاوڕێی گەل - دا سێرگی بوو بـە سکرتێری نووسینی ئەم‌گۆڤارە بەڵام ئەوەی جێگـای داخ‌و سەرسورمانە ڕۆژنامەکـانی ئەوکاتەی مۆسکۆ دانیان بـە شاعیری‌و شیعرەکانی (سێرگی)دا نەئەناو هیچ ڕێزیان نەئەگرت ... ئەو شاعیرە تافی لاوێتـی لەنێو تاریکایی‌و تەقوهـوڕی چاپخانەکەدا بردەسەر . وە لەم ڕووەوە لە نامەیەکیا ئەڵێ :-

ئاخ ... ئەوا دیسان چرای ڕوناکی هاوین کوژایـەوەو تیشکە زێڕ بەخشەکەی چـووە نێو دەم کەل ، بێ‌ئەوەی بتوانم تامی بچێژم لەنێو تاریکاییـە خەستەکەی چاپخانەدا .

سێرگی ، بۆ ئەوەی زیاتـر خەڵك بی‌ناسی ، سەری لـە شاری - پەترۆگراد - دا ... هێشتا بەتەواوی زنجیرەیەك لە شیعرەکانی بڵاونەکردبۆوە کە ناوبانگی لەنێو کۆمەڵـدا دەرکرد وە ئەوکاتەش تەمـەنی لە ١٨ ساڵی تێ نەپـەڕیبوو . بەم جۆرە ئەستێرەی ئـەو شاعیرە شان‌بەشانی پۆشـکین‌و لێرمەنتۆف دەستی بەگەشانەوە کرد .

سێرگی شـاعیرو مرۆڤ ، زۆر شەیدای سروشـت بوو ، بۆیە گۆرانیی غەمی لـەقوڵایی دڵەوە بۆ ئەوت .

گەلێ جاریش خۆی خەریك نەئەکرد بە نوسینەوەی نەریت‌و پەندو قسە نەسـتەقەکانی فۆلکلۆری ڕوسیەوە لەکـاتی هەڵگیرسانی‌شۆرشی ئۆکتۆبەری ساڵی ١٩١٧دا سێرگی شاعیر بەدڵ‌و گیان پشتگیری کـردو شیعرەکانی کردە چەکێك بـۆ بەدی هێنانی ئامانجەکـانی . بەڵام نەی‌توانی گڕی ئەو ئاگرە بڵێسەدارە دەرخات کە دڵـی ئەجۆشاند ، وەك چـۆن مایکۆڤسکی شاعیر دەری‌خست . بۆیە بەساردی‌و کپی لەقوڵایی دڵە سڕبوەکەیدا کەپکـی خواردەوە ، هەروەکو خـۆی ئەڵێ :-

(من کە شاعیرێکی ڕۆمانتیکیم ناتوانم پەنا بەرمە بەر چامـەی شۆڕشگێڕی ... بەڵام دڵـم چەشنی دڵی جوتیارە هەژارە‌ـکانی لادێ زامدارە) ..

کەچی لەگەڵ ئەو پێ‌لێ‌نانەی شاعیردا ، تامی چامەی شۆڕش‌ـگێڕی لەشیعرەکانیدا سـەری هەڵداوەو دیارە ، بەتایبەتی لە ڕۆمانی (ئانا سـنیگینا)دا . لەساڵی ١٩١٩دا شاعیر چـووە قوتابخانەیەکی ڕۆشنبیری نوێ بە ناوی ئیماجینیزم کە - چیر چینیقیچ -ی شاعیر بەمامۆستای ڕاستەقینەی ئەم ڕێبـازە دائەنریت . وە ئەو ڕێبـازە داوای لەڕیشە دەرهێنانی ڕەگی کلاسیکی ئەکرد لەزمـان‌و هونەرو خنکاندنی کەلـەپورو شوێنەواری بورجوازی لەمەیانی ناوبوی کاروان‌دا . وە شێوەی چامە - صورة القصـيدة - خاوەنی نرخێـکی گەورەیـەو سەربەخۆیە لە ماناو تێگەیشتنی شیعردا . هەروەها هاندان بۆ نوسینەوەی جۆرە شیعرێك کە لەسەرو خوار بخوێنرێتـەوە ، بێ ئەوەی بگۆڕدرێ ...

هەرچەندە سێرگی لـەریزی ئەم قوتابخانەیەدا بوو بـەڵام ئەوەندە ڕووی نەئەدایە شێوە ، بەڵکو دەستی‌کرد بە لۆمەکردنی ئەو قوتابخانەیـەو لێی دوور‌ـکەوتەوە . سێرگی لەسـاڵی ١٩٢١دا کچە هونەرمەنـدی ئەمەریکایی (ئیزا دورا دنکان)ی ناسی وە لە ١٠ی ئایاری ساڵی ١٩٢٢دا کردی بەهاوسـەری ژیانی خۆی‌و لەگەڵیا چـووە دەرەوەی وڵات ، ماوەیەکی‌خۆشی لە ئەڵەمانیاو فەرەنساو ئیتالیاو بەلجیکادا بردەسەرو مـاوەی ساڵێك لەئەمەریکادا مایـەوە . ئەوسا هەستی بە بێزارییەکی زۆرکرد ، بەتایبەتی کەببـوو بەسێبەری - دنکان -ی ژنی ، کە بۆ هەر شانۆو شاییـەك بچوبایە لەگەڵ خویدا ئەیبردو شارەو شار ئەبو بیگێڕبایە . بەم جۆرە سـۆزی . دووری ڕوسیاو یادکردنەوەی کـۆڕە ئەدەبیەکانی پەترۆگـراد وایان لە سێرگی کرد کەبیر لەگەڕانەوە بۆ وڵاتەکەی‌بکات .

ئەوەبو لە سـاڵی ١٩٢٣دا دنکانی ژنی بەجێ‌هێشـت‌و گەڕایەوە بۆ مۆسکۆ . وە لـە ساڵی ١٩٢٥دا سەرلەنوێ ژنی هێنایەوە .

بەڵام ماوەیەکی کەمی لەگەڵ ئەو ژنە تازەیدا بردە سـەرو لەشەوێکی سـاردی پایزدا ، لەشەوی ٢٨ی کانونی یەکـەمی ساڵی ١٩٢٥ لەئوتێلی ئینگلیتیر لە لینینگراد خۆی خنکاند .

واش‌زانراوە کە لـە سەرە‌مەرگدا چەند دێرە شیعرێکی بەخوێنی خۆی نووسیوە ...

لەگۆڤاری
المثقف العربیەوە وەرگیراوە

دوو کورتە چیرۆک

١ - ڕوومەتی کۆتا

هەر ئەوەندە بوو ، هـات بەدەستیەوە ... لۆژە .. لۆژ بۆ ناوجەرگەی شەقامەکە شۆڕ بووەوە ... خۆی گەیانـدە کۆگاکە . لەگەڵ تێ گەیانـدنـدا چەن جارێك بەپەرۆشەوە لێی وەرئەگرت .

دەستە ، دەستە عەشامەتەکە بەشەقامی بەردەم کۆگاکـەدا تێ ئەپەڕین ... دەمەقالیـەی خێزانەکەی بەلاوە شتێکی‌سەیر بوو ... (پێی ئـەنایـە جەرگیا ...) !.

- بەملی شکاوم جیا بوینەوە ... برزوش بوە تانـەی بان هەردوو گلێنەی چاویان !

کاتێك هەموویان بەچـاوی زێتەوە ئەیانڕوانیە پێ‌پلیکانەکە ئەبوە پاڵەوپەستۆ لـە هەموو لایەکی قەڵەبالغەکەشەوە دەنگ بەرز ئەبووەوە .

- **تەنەکەیەك ڕۆن .**

- نیو فەردە برنج .

- **کارتۆنێ سابوون !**

لەلای ئەم ئەوە ئەو وتـە پڕوپوچانە بوو کـە ئەچونـە گوێ‌یاو ... ئەوەش کـە ئەیەویست نەئەگونجا !.

ئۆتۆمۆبیلەکان ... لـە هاتوچۆدابوون ، خەڵکەکـەیان بەڕێ دەکرد ...

قەڵەبالغەکە فراوان بووەوە . دەرزیت هەڵبدایە نەئەکەوتـە زەوی ... ، دەستی نائومێدیان ئەهێنا بەدڵا . هەریەکە چاوی بڕیبوو لەدەست شقاراویەکە ، ڕوومەتی خۆیان پێشان‌ئەدا .. بۆ مردووی یەکتری ئەگـریان ... سێبەر ، بەرپێی گرتەوە . میشـکـی‌یان ئەکـولا ... « هەناسەی ساردم بۆ هێزەکەی جـارنم ... بـەلام ... ڕۆیشت ! ئای ... ئای بۆ ..؟! ماوەیەك بێ‌دەنگ بوو هـەی دەستەلاتی ، دەنگی یارمەتیـان بەرزکردەوە .

- **دەی وەرت‌گرت ...**

وەلام سەرنگون ئەبوو لەگەڵ هەناسەیەکی قوڵی سارد لـە ناخی دەرون‌دا :

- **نە !**

- بۆ ...!؟

- هەر ئەم بۆ ... بوو ... .

یەقەی ئێمەو ئێوەش ئەگرێتەوە بژین بۆ مردن بمرن بۆ ژیان!. لەچاوا : قاقای پێ‌کەنینـی نەهریمەنانە گوێی ئەزرنگانەوە لەگەڵ مردن‌و ، شەرمەزاریدا . چەن جارێك لەبەرخۆیەوە ئەی ووتەوە . لەگەڵ هەنسك‌دان ، ویستی کاروانەکە قۆناغێـك بەرەوپێشەوە ببات !

٢ - لەشەقامەکەدا

لاشانێکی دا لەهاوەڵەکـەی‌و ڕوویان وەرچەرخانەوە .

پێکەوە ... بەیەك ، دوو ، هەنگاو ، گەیشتنە نزیـك ئوتێلەکە ... لەلایەکی‌ترەوە.. یاساولەکان دەستیان بـەرز ئەکردەوە ...، ڕائەچـەنین ! بەپەلەقاژێ چوون بەگـژی پێ‌پلیکانەکەدا . دەرگای‌سێ‌یەم ژووریان قەلاشـتەوە ... کەوتەوە ئاژاوە ...

- **سروەی نایە ..!**

- کاشـکی خوێندەواریم نەبوو ..!

نیگای کچە جوانەکەی سەر شۆستەکە سەرنجی ڕاکێشا !. پاش‌ماوەیەك بەتوندی‌دەرگاکەی پێوەداو بۆی دەرچوو ..!

محمد حمید فتاح

بانگەوازێك لەبازاڕی بێ‌کارەوە

شیعری : سمیح قاسم
ئومێد ئاشنا کردویە بە کوردی

لەوانەیە دوابست لەخاکم داگیرکەی
لەوانەیە برسێتی لاویم بە بەندیخانە تێرکەی
لەوانەیە میراتی باپیرم بدزی
یان خوێنی هۆی بەختیاریم بمژی
لەوانەیە شیعرو کتێبەکانم بسوتێنی
بۆ دێکەمان وێران‌کاری‌و ئازار بهێنی
ئەی دوژمنی ڕۆژ .... بەڵام
من هەرگیز لەم ڕێیەم لانادەم
تا دوا لێدانی دڵ .... پەیمانە
دەست لە شۆڕشم بەرنادەم

● سمیح قاسم :- شـاعیرێکی بەناوبانگی شۆرشی فەلەستینە . لـە کتێبی (أدباء معاصرون) رجاء نقاش بەشاعیری - الغضب والثورة - ناوی بردوە .

● بێ کاران : - ئەوانـەی لەپێناوی شۆرشـدا دەرکراون‌و دەستیان لەکار کێشراوەتەوە .

مەناوی تۆ لە ئێسقام هەڵئەکەنم

نەوزاد رفعت

گیانە .. هەموو خەڵك ناوی
دڵدارەکانیان لەدارا ..
هەڵئەکەنن
ئەی گیانە بۆ ..
من ناوی تۆ ..
لە ئێسقانما .. هەڵئەکـەنم ؟

✧✻✧

گیانـە تۆ بووی
لە دەنووکـی .. کەوەکانا
بووی بە قاسپە
لە ئاوازی .. دەغڵەکانا
بووی بە شنە
لە بێ‌دەنگی‌ی - گۆڕقەرەج - !
بووی بە دەنگی حاجی قادر ..
بووی بە برسێتی‌و بووی بە نان
بووی بـە خوڵو .. دیسانەوە
بووی بە ئاگر .
ئەی گیانە ، کەی ؟
لە شەوی درێژی منا
ئەبی بە خۆر ..
لە پەڕەی دەفتەری سـپی
شیعری منا
ئەبی بە چەند دێرێ شیعر .
جێم مەهێڵە
پاش کۆچی تۆ
پاش کوژانەوەی هەتاوو
چرای شەوی ڕەشماڵی تۆ
کێ بەفر بۆ ..
لوتکەی چیا .. بێنێتەوە
کێ ئاو بۆ .. جۆگەلـەو دەریا ، بێنێتەوە
کێ چۆلەکە بۆ درەخت‌و
کێ هەتاو بۆ .. نیگای ئاسـمان
بێنێتـەوە
تۆ یارێکی
چەند دووربی ، نزیك ئەبیەوە
چەند نزیك بی ، دوور ئەبیـەوە

institut kurde de paris

هاوکاری

ولات لە هەفتەیەکدا

ژمارە (٢٠٧) ١-٣-١٩٧٤

*١٢٠ ملیۆن دینار بۆ پرۆژەکانی ئاو لە وڵاتدا
*٩٥٠٠ دێ ئاوی خواردنەوەیان بۆ ئەچێت

پاش چەند رۆژیکی تر ئەندازیارو شارەزاکان دەست ئەکەن بە جێ‌بەجێ کردنی پلەی دووەمی پرۆژەی ئاوی‌خواردنەوە گەیاندن بۆ (٩) هەزارو ٥٠٠ دێ لە سەرانسەری ولاتا .

ئەو پرۆژەیە کە لە ماوەی (١٠) ساڵ تەواو ئەبیت گەورەترین پرۆژەی ئاوە لە دنیادا کە ١٢٠ ملیون دیناری تێ ئەچیت .

لە پلەی دووەمی پرۆژەکەدا بە جێ‌بەجێ کردنی ئاوی پاك وە کە ١٨٩٠ دێ ئەبن - ئەمە

هەیە - کە لە ماوەی ساڵو نیویکدا تەواو ئەبیت لێکۆڵینەوەی ئەندازیاری‌و خۆ ئامادەکردنی ٥٠٠ دێ تەواوبکریت کە ژمارەی دانیشتوانیان نزیکەی ٢٠٩ هەزار کەس ئەبیت .

وەکو زانراوە وەزارەتی شارەوانیەکان لە مانگی‌تشرینی یەکەمی رابوردوودا پلەی یەکەمی پرۆژەکەی تەواو کردووە کە (٢٢٧) هەزار دیناری تێ چووە ئەمە جگە لە ٧٠٥ هەزار دینار کە بەرنامەی گەشەپێ‌کردنی نەتەوە یەکگرتووەکان تیا بەشدار بووە .

هەروەها دەست کراوە

گەیاندن بۆ دیهاتەکان کە ٢٢ ملیون دیناری تێ‌ئەچیت وە لە ماوەی ٣ ساڵ تەواو ئەکریت کە ئەمەش لە پلەی یەکەمی جێ‌بەجێ کردنی پرۆژەکەدا هەیە .

هەروەها بەرێوەبەرایەتی پرۆژەکانی ئاوو کارەبا ئیستا خەریکی دەست نیشان کردنی ٥٠ جێگایە لە پاریزگاکانی ولاتا بۆ پرۆژەکانی ئاو .

هەروەها لیژنەی (فنی) کە لە نوینەری وەزارەتەکان پیک هاتووە لەو راپورتەی ئامادەی کردووە ، داوای کردووە کە هەموو ئەو دیهاتانەی ژمارەی دانیشوانیان لە ٥٠٠ کەس کەمتر نیە

جگە لەو (١٩١١) دێیەی ریکخراوە جوتیارەکان دروستی ئەکەن - کارەبایان بۆ بچیت .

وە دەزگای ئاراستە کردنی ئەنجومەنی نەخشەکیشان داوای کردبوو کە هەنگاوی پیویست بنریت بۆ گەیاندنی ئاوێ خواردنەوە بۆ هەموو دیهاتەکان لە ولاتا وەهەروەها ٦٠ ملیون دیناریشی بۆ گەیاندنی کارەبا بۆ دیهاتەکان تەرخان کراوە ئەمە جگە لە٢٢ ملیون دینار بۆ پرۆژەکانی ئاو گەیاندنی تەرخان‌کراوە .

ئا.د.ع

گەشتی وەفدەکەی وەزارەتی راگەیاندن بە کوردستاندا

رۆژی دوو شەممە ریکەوتی ٨-٢ وەفدیك لە وەزارەتی راگەیاندنەوە روویان کردە کوردستان بۆ بەراوردکردنی ئەو پیشکەوتنەی لەماوەی ئەم (٤) ساڵەی دواییەدا لەبارەی ئاوەدانی شارستانیەت‌و تەندروستی‌و زانیاری‌و کومەلایەتی‌و ئابووری‌یەوە رووی‌داوە .

رۆژی سێ شەممە وەفدەکە سەری‌دا لە پاریزگەی دهوك وە لەگەل جێگری پاریزگاکەو هەموو لیّ‌پرسراوان‌و کاربەدەستانی دایەرەکان کۆبۆوەو هەریەکەیان ئەو کارانەی خوێ باسکرد کە لەماوەی ئەم چوار ساڵەدا جیّ‌بەجیّ کراوون وەسەریان‌دا لە کارگەی میوە وشك‌کردن‌و پروژەی ئاوو کارگەی مافورو جێگای‌تر .

رۆژی پینج شەممەش وەفدەکە بەرەو هەولیر رویشتین وەچاویان بە بەرێوەبەری پاریزگە بەرێز عبدول وەهاب ئەتروشی کەوت ، وە بەدریژی باسی ئەو گۆرانەی کرد کە لەماوەی ئەم چوار ساڵەدا لەهەموو ناوچەکانی پاریزگەی هەولیر رووی‌داوە وەرۆژی هەینی بەرەو هاوینە هەواری سەلاحەدین‌و شەقلاوە کەوتنەرێ‌و چاویان بەوپروژەو ریگاوبان‌و خانوو گازینۆو ئوتێلە گەشت‌و گوزارانە کەوت کەلەم دواییەدا کراوون لە دوایيدا سەریان‌دا لەکارگەی مافورو جگەرەو کارگەی پەلەوەرو گەلی جیگای تر .

وە بۆ رۆژی دوایی وەفدەکە روویان‌کردە شاری کرکوك‌و سەریان‌دا لەکارگەی نیشتمانی نەوت‌و چەند دەزگایەکی‌تر ، بۆ رۆژی دووشەممەش بەرەوشاری سلێمانی

کەوتنەرێ‌و سەر لەبەیانی چاویان بەجێگری پاریزگە کاك طە عارف‌و یاریدەدەری پاریزگە کاك عثمان سەعید کەوت بەدرێژی هەریەکەیان باسی ئەو کارو پروژانەی کرد کەلەماوەی ئەم چوار ساڵەی دواییەدا رووی داوە ، وە لە دواییدا لە کۆبوونەوەیەکی فراوانا چاویان بەلێ پرسراوانی دایەرەکان کەوت‌و، هەریەکەیان بەدریژی باسی ئەو ئیشانەیان کرد کەلەم دوواییەدا رووی‌داوە لەبارەی

ئاوەدان کردن‌و پیشەسازی‌و کشت‌و کال‌و کۆمەلایەتیەوە وەلەدوایی‌دا سەریان دا لەکارگەی جگەرەی سلیمانی‌و چاویان بەبەرێوەبەری کارگەکە کاك شەفیق ئەحمەد کەوت ، ئەویش باسی فراوان کردن‌و وزەی بەرهەم هینانی کرد وەلەپاشان چاویان بەسەرۆکی دانیشگای سلێمانی دکتور حکمەت فکرت کەوت‌و بەدووروو درێژی باسی زانستگای سلیمانی‌و ئەوگورانەی کرد کە بەسەریا هاتووەو بەروپیش رویشتووە وە لە پاشا گەشتیکیان بە زانستگادا کرد وە لەدواییدا سەریان دا لە هاوینە هەواری سەرچنار وەگەلی جیگای‌تر وە ئیواری رۆژی ریکەوتی ٢٦-٢ وەفدەکە بەرەو بەغدا گەرایەوە ، وە لەژمارەکانی داهاتوودا بەدرێژی باسی ئەو گەشتانەتان بۆ ئەکەین .

نوێنەری هاوکاری لەوەفدەکەدا

وەفدی راگەیاندن لە گەشتەکەی بە کوردستانا ، چاویان بەکاك عارف طە جێگری پارێزگاری سلێمانی ، وە سەرۆکی دایەرە رەسمی‌و نیوەرەسمیەکانی پاریزگاکە کەوتووە .

کاك طە عارف باسی گەشە-کردنی پاریزگاکەی بۆ وەفدەکە کردووە ، کە لە دوای شۆرشی ١٧ی تەموز لەرووی پەروەدەیی‌و تەندروستی‌و ئاوەدان‌کردنەوەوهەموو باریکی ترەوە کردوویەتی .

هەروەها کاك عثمان سعید یاریدەدەری پاریزگار بە وەفدەکەی راگەیاندوە ، کە بەیانی ١١ی ئاداری مێژویی زەبریکی گەورەی لە ئیستعماروسایونزم‌و کونەپەرستان داوە . هەروەها سەرۆکی دایەرەکانی پاریزگاکە باسی ئەو پروژەیان بۆ وەفدەکە کردووە کەلە سەرانسەری پاریزگاکەدا جیّ‌بەجیّ کراوون ، کە لەوانە پروژەی قیرتاوکردنیکی زۆری شەقامەکان‌و راکیشانی زیراب‌ودروستکردنی ئۆتێلی گەشت‌و گوزاری‌و ئاوو کارەبایە .

بروانە ل -٧-

گۆشەی تەندروستی

هەوکردنی زمان‌و ناودەم

دکتۆر نەوزاد

هەوکردنی زمان‌و ناودەمی‌مرۆڤ نەخۆشیەکی بلاوە ، هەموو کەسیك لەوانەیە دووچاری‌بوبیت وە یاخود دووچاری ببیت ، تەنانەت گەلی جارمنالی ساواش لیّ‌ی رزگار نابیت .

● ئەو هەوکردنانە زۆرجار لە ئەنجامی‌خواردنی ترشی‌و بەهارات‌و ئەو خواردنەوانەی‌ئیسپرتو (کحول)ی تیایە ، وەیاخود بەهۆی‌جگەرەکێشانەوەروو ئەدات .. وەهەندێ‌جاریش بەهۆی کەم‌بوونەوەی‌ڤیتامیناتی کۆمەلەی (بی) وە ڤیتامین (سی) و ڤیتامینەکانی‌تر لەوانەیە ئەم نەخۆشیە سەرهەلبدات ..

● هەروەها زۆر جار ئەونەخۆشیە بەهۆی پاکرانەگرتنی ناودەم (بەکتریا) تیایائەمینیتەوە نەشونوما ئەکات ، ناودەم‌و زمان سوور ئەبنەوەدەست‌ئەکەن بەژان ، وە زۆر جار ناودەم زیپکەی سوور یان‌سپی دەرئەکات‌و توێکیکی بۆر ئەگریت‌و گەلی‌جار دەم‌و لێویش‌ئەگریتەوە وە خوینی لیّ‌دیت‌و نەخۆشەکە ئەکەویتە نارەحەتییەوە .

● چارەکردنی‌ئەم نەخۆشیەلە پێش هەموو شتیکا بە پاك‌و خاوین راگرتنی ناو دەم ئەبیت‌وە هەروەها ئەبی لە خواردنی ترشی‌و بەهارات‌و خواردنەوەی‌ئەوشتانە ئیسپرتوی تیایە لەگەل جگەرەکیشان مرۆڤ‌خۆی بپاریزیت ، ئەمە لەگەل بەکارهینانی ئەو ڤیتاميناتەی‌لەلەشا کەم بۆنەتەوە ، سا لە خواردەمەنی‌دا بێت‌یان لە ناودەرمان دابیت ئەوەی شایانی باسە هەندی‌جار بۆ رزگاربوون‌لەو نەخۆشیە ئەبی (ئەنتی بایوتیك) بۆ بەکار بهینریت بۆئەوەی (بەکتریا)یەکە لەناو ببریت .

ئەم هەفتەیە لە مێژوودا

نەریمان

ئەم هەفتەیەمان کە لە ٢ تا٨ی ئازار ئەگرێتەوەو رێکەوتی ١٢ تا ١٨ی رەشەمێ‌ی کوردی‌هەروەها رێکەوتی ٨ تا ١٤ی مانگی سەفەری ئیسلامی‌یە ئەم‌روداوە گرنگانەی تیادا قەوماوە:

روداوی کوردی :

لە ٣ی ئازاری ١٩٤٣دارۆژنامەی (رۆژانوێ) لە بیروت بلاوکراوە .

لە ٣ی ئازاری ١٩٥٩داشاعیر (شێخ سەلام) کۆچی دوایی کرد .

لە ٤ی ئازاری ١١٩٢دا ناوداری کورد (صلاح الدینی ئەیوبی) کۆچی‌دوایی‌کرد .

لە ٤ی ئازاری ١٩٢٣دا شاری (سلیمانی) بۆمبابازان کرا .

لە ٧ی ئازاری ١٩٢٥دا کوردی تورکیا شۆورشیان بەرپاکرد .

لە ٨ی ئازاری ١٩٢٣دا لە ئەشکەوتی (جاسەنە) شۆرشگێرانی کورد یەکەم‌ژمارەی گۆڤاری (بانگی حق) یان بلاو کردوە .

روداوی عیراقی‌و عەرەبی :

لە ٥ی ئازاری ١٩٤٦دا خوالیّ‌خوشبو (کامل چادرچی)و هاورێکانی داوایان لەمیری‌کرد پارتی دیموکراتی نیشتمانی بەئاشکرا کاربکات .

- بروانە ل -٧-

مالاوایی «لەتیف»

رۆژی هەینی رابوردو ..رۆژی هەینی رێکەوتی (٢٢)ی مانگی مارت ، دلّی « لەتیف‌حامید بەرزنجەیی » لە لیدان کەوت .

لەو رۆژەدا ، لەو ٢٢ی‌مانگەدا لەتیف بەلەش مرد ، بەلام بە وشە ، زیندوە ، لەدنیای چیرۆکی کوردیدا وەك وشەی کوردی لە لەناوچوون‌نایەت‌و مۆرکی هونەری لەتیف ئالایەکی شەکاوەیەلەدنیای چیرۆکی کوردی نوێماندا ..

(لەتیف حامید)ی چیروك‌نووسم هەرگیز نەدیوە .. جێگایەکیش لەگەلّ‌یەکدا کۆی نەکردوینەتەوە ، بێ‌بەختیم لەوەدایە هەتا ئێستاوێنەشیم بەر چاو نەکەوتووە والەچارەم نووسرا هەتاهەتایەلەغەریبی دیداری ئەو هونەرمەندە ئەدیبەدا بژیم ،کەچی بەدل ، بەمێشك دۆستێکی گیانی بەگیانی‌دێرینی وشەکانیم ، دۆستێکی گیانی‌بەگیانی هەموو دێریك لەدێرەکانیم . هونەرمەندی ئەولاوە جوانەمەرگە پالم‌پیوە ئەنێت بەوەی خۆزگە بخوازم کە تەنیا دێریك بومایەلە یەکێ لەچیرۆکەکانیدا .

لەتیف مرد ...

لەتیف مالاوایی لەمەیدانی‌ئەدەبیمان‌کرد ، بەومالاوایە جێگایەکی چۆل‌کرد کە هەتاماوەیەکی درێژ دوور نیە کەسی ئەو جێگەیەی بۆبگرێتەوە .

لەتیف مرد ..

بەمردنی ئەو سێ کەس کوتایی هات ،

(لەتیف)ی چیرۆك نووس .

(لەتیف)ی مامۆستا .

(لەتیف)ی مرۆڤ .

هەزار سلاو لەگیانی هەرسی‌لەتیف .

نوری حەیران

دەست گرتنی هەرەوەزکاریە کشتوکالی‌یە نوێکان

بەرێوە بەرایەتی گشتی هەرەوەزکارییە کشتوکالّیەکان رازی‌بووە کە دەستی هەرەوەزکارییە کشتوکالّیە نوێکان بگیریت کە لە هەندی پاریزگاکانا پێك هاتوون نزیکەی ٦٦ هەزارو ١٦١ دیناریان بۆ تەرخان کراوە .

لەو هەرەوزکارییە کشتوکالّیانەی دەستیان بە پارە ئەگیریت هەرەوەزکاری (أمجاد)ە لە پاریزگای بابل کە ٨٠٠ دیناری بۆ تەرخان کراوە وە هەرەوزکاری (الزبیدیە) لە پاریزگای واسط هەزارو ٤٠٠ دیناری بو تەرخان کراوە ، وە هەرەوزکاری (المجد) و (الفضل) لە قادسیە دوو هەزار دینار وە هەرەوەزکاری (الثورە) ٤ هەزارو ٩٥٠ دینارو هەرەوەزکاری (وهران) لە پاریزگای کەرکوك ٣ هەزارو ١٠ دیناری بۆ تەرخان کراوە.

هەروەها هەرەوەزکاری (قەرەتەپە) ١٠ هەزارو ٥٠٠ دیناری بۆ تەرخان کراوە وە هەرەوەزکاری (أم کهوە) لە پاریزگای نەینەوا ١٥ هەزار دینار ، وەهەرەوەزکاری (شهیط) ٦ هەزارو ٩٨٥ دینار و هەرەوەزکاری(الشیالی) ٦٠٠ دینار وەهەرەوەزکاری (الجرن) هەزار دینار وەهەرەوەزکاری - انتاج التقدمیە - لە بصرە ٨٦٠دینار وەهەرە وەزکاری (جیکور) دوو هەزار دینار وە هەرەوەزکاری (کاوە) لە پاریزگای سلێمانی ٣ هەزارو ٥١٢ دینار وەهەرەوەزکاری (الخالبە) دوو هەزارو ٤٤٤ دیناریان بۆ تەرخان کراوە .

● وەزارەتی راگەیاندن ریگای بە نەقابەی کشتوکالّی فنی (نقابة الزراعیین الفنیین) داوە کە گۆڤاریکی دەوری بەناوی ئەندازیاری کشتوکال (المهندس الزراعی) دەربکەن وەکاك انور صبری سەرۆکی نوسەری گوڤارەکە ئەبیت .

● چەند رۆژی لەمەوپیش وەزارەتی گواستنەوە کرینی دوو پاپۆری خستوتە موناقەسەوە کە بەپارەی کۆمپانیای گواستنەوەی دەریایی ئەکریت‌و ملیونیك‌و ٤٠٠ هەزار دیناریان تێ‌ئەچیت .

ئەو پاپورانە کە هەریەکیکیان ٣ هەزار تەن بار هەلئەگرن ، بۆ گواستنەوەی شتومەك لە نیوان عیراق‌و ولاتەکانی خەلیجی عەرەبی‌و دەریای سوورو رۆژ هەلاتی ئەفریقا بەکار ئەهینرین .

وەلام لە چوار چێوەی «ئەم هەفتەیە لە مێژوودا»

لە ساڵانی رابوردووەوە لەسەرچاوە باوەرپێ‌کراوەکانەوەهەر کورتە مێژویەکم بەرچاو کەوتبێت لەپەراوییکی تایبەتی‌دا تۆمارم کردوە بەوئاواتەی لەداهاتویەکی نزیکدا بتوانم لە قالبی کتێبێکی نایابدا چاپی بکەم .

ئەمە شەش‌مانگە لەم‌رۆژنامەیەداو لەگوشەیێکی تایبەتی‌دا رووداوی هەفتە بلاو ئەکەمەوە جاربەجاریکیش لەرۆژنامەی (التآخی)دا رووداوی رۆژانەش بلاوئەکەمەوە ،

بەپێی ئەو نوسراوانەی کە وەرم گرتون وەیا ئەو تێبینی-یانەی لەم رۆژنامە بەرێزەدا جاربەجاری خۆی ئەنوێنی بۆم دەرئەکەوێ کە خوێنەری بەرێز ئەم گۆشەیەی لا پەسەندەو بەشوێنیەوەیەتی ، ئەمە لەخۆیدا یەکەم مایەی دلّخۆشی‌یە دووەم هانم‌ئەدا بۆ ئەوەی لەسەری برۆم .

من نەموتوە هەمو ئەوشتانەی لەم گۆشەیەدا نووسراون هەمویان تەواون بەلام ئەتوانم ئەنگوست بۆ ئەو سەرچاوانە درێژبکەم کە لێم نۆشیوە والێرەدا وەلامی کاك (شیرزاد عبدالرحمن) ئەدەمەوە کە لە ژمارە (٢٠٥)ی ئەم رۆژنامەیەدا هەندی (تێبینی) دەربارەی گۆشەکە بلاو کردبووە :

١ - نووسیومە رۆژنامەی هەولێر لە ١٦ی کانونی یەکەمی ١٩٥٠دا بلاو بۆتەوە بەلام کاك شیرزاد ئەڵێ نەخێر لەساڵی

١٩٦٢ بلاو بۆتەوە وەلام : (رۆژنامەی هەولێر رۆژنامەیەکی ئەدەبی خوێندەواری هەفتەیی بوە بەزمانی کوردی‌و عەرەبی لەلایەن کۆمەلّی مامۆستایانی لقی هەولێرەوە بلاوبۆتەوە ژمارەی یەکەمی لە ١٦ی کانونی یەکەمی ١٩٥٠ دەرچوە . دەستەی نووسەران مامۆستایان عزالدین فیضی ، عبدالمجید حسن ، ئەستیر سعید بوون .

(بروانە میژوی ئەدەبی کوردی مامۆستا علاءالدین سجادی لاپەرە (٦١٦) بەلام ئەو (هەولێر)ەی مەبەستی کاك (شیرزاد)ە پەخشنامەییکی هەفتەیی بوە شارەوانی هەولێر بەزمانی کوردی‌و عەرەبی لە شاری هەولێر دەری‌کردوە یەکەم ژمارەی لە ١٠-٢-١٩٦٢ بلاوکرایەوە تاساڵی ١٩٦٤ بەردەوام بو .

(بروانە میژوی ئەدەبی کوردی لاپەرە - ٦٢١)و میژوی رۆژنامەگەری کوردی جەبار جەباری لاپەرە (١٢٨) .

٢ - کاك شیرزاد ئەڵێ مامۆستا عەرەبی شامۆ لەساڵی ١٨٩٥ لەدایك بوە نەك ساڵی ١٨٩٧ بەلگەشی ژمارە (٥)ی گۆڤاری (رۆژی کوردستانە) .

لە ژمارە (٦)ی گۆڤاری رۆژی کوردستان نەك لە ژمارە (٥) نووسراوە کە مامۆستا

بروانە ل -٧-

هەلکەندنی بیری تازەی نەوت لەناوچەی حەمرین لەپارێزگای کەرکوك

کاك عبدالستار راوی سەرۆکی کومپانیای کاروباری نەوتی عیراق رای‌گەیاندوە ، کە کۆمپانیاکە بەتەمای کرینی سی‌یەم مەکینەیە بۆ ئەوەی ٢٥ بیری تری نەوت لە ماوەی ئەم ساڵدا هەڵکەنیت ، بە نیازی ئەوەی بەرهەمی نەوت زیاتر بکریت‌و رۆژی لە جیاتی ملیونیك‌و ٢٠٠ هەزار بەرمیل کە ئیستا هەلئەهینجریت میونیك‌و ٤٠٠ هەزار بەرمیل نەوت دەربهینریت کاك عبدالستار راوی چاوی بە ئەندامانی وەفدی راگەیاندن

بروانە ل -٧-

هونەرو مرۆڤ

عەبدوڵلا سەراج

ئەگەر هونەرمان بەپێویستی-یەکی گیانی‌ی مرۆڤ زانی ، هەروەهاش ئەوەمان لا روون‌بوو کە مێژووی هونەر، رووالەتێکی ژیاری مرۆڤایەیە ، ئەوساکە بە ئاسانی پردێك لەنێوان هونەرو مرۆڤ دروست ئەبێت‌و ئەگەینە معادەلەیەکی نە گۆڕ ئەویش :

هونەر بێ مرۆڤ‌و مرۆڤیش بێ‌هونەر نەبووەو ناش‌بێت .

واتە هەرگەلێك لەژیانگەی خودی خۆی نەریت‌و هونەرێکی تایبەتی هەیە کە چەند کۆلەکە-یەکی کۆمەلایەتی‌و ئابوری‌و جوگرافی‌و نەژادی ئەبنە هۆی دروست‌بوونی‌و دیاری‌کردنی سیماکانی . ئا لەم روانگایەدا هەر - باحث - ێك مەودایەکی بەرینی بۆ دیتە پێش لە هەلسەنگاندنی هونەری میللەتان‌و سنوور کێشانی رووالەت‌و شێوازو نهێنی‌یەکانی بەلام ئایا ئەم پەیوەندی‌یەی هونەر بەمرۆڤەوە، بۆ لەهونەری نۆیدا بەرەو پچران ئەچێت ؟ ئایا ئەمە ئەوە ئەگەیێنێ کە روباری مێژووی مرۆڤایەتی‌و روباری مێژووی هونەر هەر یەکەیان بۆ رێژگەیەکی جیاواز ئەکشێن ؟ بۆ وەلامدانەوە

ناچارین رووەو دواوە ببینەوە کە سەرەتای هونەر دەست پێ‌ئەکات . ئەوی راست‌بێت دوو رێچکەی جیاواز بەشانوملی هونەردا دێنە خوارەوە لەشێوەی دوو جولانەوەی داهێنەرا ، جاروبار وەك دووهێلی تەریب رێ‌ئەکەن‌و جاری واش تێکەل‌و ئالۆز ئەبن . بەم جۆرە هەتاکو سەرەتای سەدەی بیستەم کە هەر دوو جولانەوەکە باوەشیان لەیەکداو چەند قوتابخانەی هونەری‌یان پێك‌هێنا . کە بەدوو رێبازی گرنگی ئەم سەدەیەن ئەویش ریالیزم‌و ئەبستراکت (تەجریدی)یە . ئەمە بێجگە لەوەی قوتابخانە-کانی تر هێلێکی ناوەندی ئەگرن لە نێوان ئەو دوو قوتابخانەیەدا وەك کوبیزم‌و سریالیزم .

دوو دلّی لەوەدا نی‌یە کە هونەر پشکنینە بەدوای جوانیدا بەلام ئەم جوانی‌یەدوو مەبەستی جیاوازی هەیە لای ریالیستە-کان‌و تەجریدی‌یەکان . تیرەی یەکەم دان بەجوانی‌یەکدا نانێن کە لە واقعی بینراو بەدەربێت، چونکە لادان لەزوبانی کۆمەل پەیوەندی‌ی هونەرمەندو خەلك ئەپسێنێ‌و هونەر لە ئەرکی

پیرۆزی خۆی ئەباتە دەر لە رابەری‌کردنی کۆمەلگای مرۆڤ هەربۆیەش قوتابخانەکانی تر بە رووالەتێکی پوچەل‌و رزیوی برژوازیەت ئەزانێ کە خلتەو رووی درۆزنی چینی سەرمایە-داری ئەخاتەڕوو . کەچی هەلگرانی ئالای نۆی بەگشتی لەو بروایە دان کە بەرهەمی هونەری ، راست‌گۆیی‌و راستەوخۆیی مرۆڤ دەرئەبڕێت بۆیەش رەسەنی‌ی هونەربەتاقی کردنەوەی دەربڕینی هەستی هونەرمەند ئەزانن . بەم پێ‌یەش پەیوەندی (الالتزام) بەمەترسی‌یەك دائەنێن لە رێگەی داهێنان‌و جوان‌کاری‌و سەر-بەستی‌یاندا ، وەك ئەلێن هونەر هیچ کاتێك ئامرازێك نەبووە بۆ ئامۆژگاری‌و پەندو تۆمارکردنی رووداوو هەلسوکەوتی رۆژانە .

گریمان بێ‌لایەن وەستاین‌و روومان‌کردە (سارتەر) کە یەکێکە لەو فەیلەسوفانەی کە لەبارەی پەیوەندی‌یەوە گەلێك لێکۆلینەوەی هەیە . کاکلّەی بڕوای ناوبراو ئەوەیەکە هونەر جیاوازە لە ئەدەب ، چونکە ئەدەب کارەو کاریش ئەبێ پەیوەندار بێت بەبیرێکەوەو تێکۆشێت بۆ ئامانجێك ، بەلام

(شیعر) - بێ‌گومان مەبەستی هونەریشە بەگشتی - داهێنان‌و جوانکاری‌یە ، ئەویش تەنها بە هەستی تایبەتی‌و ئەندێشەی (ئیماجنەیشن) بەربلاوەوە پێك‌دێت .

لەکۆتایی‌دا نیازم وایە بلێم کە مەبەستم ئەوە نی‌یە هونەر لەو پەیوەندی بپچرێنم ، بەلکو سەرنجی خوێندەوار رائەکێشم بۆ (الزام) نەك (التزام) ، کە هونەرمەند بەرێرەوێکی تەنگ‌و بیرێکی تەسکەوە ببەسترێت بەو جورەی ببێتە هەلگری دروشمێکی کاتی‌و-کەرەنایەکی نەسازو لەدوا رۆژیشداریسوا بێت .

نوێژی یەزیدیەکان

خەلیل جندی

٢ - نوێژی ئێواران

پاش ئەوەی لە نوێژی بەیانیان بووینەوەو دیارمان کرد کە چۆن ئەم نوێژە دەکرێت ، دێینەوە سەر جۆرێکی تر لە نوێژی یەزیدیەکان کە ئەویش وەکو پێشوەکەی پارانەوەیێکە بۆ خوا • لە نوێژی بەیانیاندا ئەوەمان دیار کرد کە چۆن پیاوی دینداری یەزیدی لە بەیانی هەڵدەستێتو دەمو چاو دەشواتو ڕوو دەکاتەوە ڕۆژو نوێژەکەی دەڵێت •

بەم جۆرە دیسان ئەم پیاوە دەمو چاوی دەشواتو ڕوو دەکاتەوە ڕۆژو پارانەوەکەی بۆ دەڵێت ، ئەوەندە هەیە لە باتی ڕوو بکاتەوە ڕۆژهەڵات ڕوو دەنێتە ڕۆژئاواو وەکو پێشوئەوە ستیت • واتە دەست دەخاتە سەریەکو نەختێك خۆی دەچەمێنێتەوەو دەڵێت :

یا سوارێ ڕۆژهلاتێ ، ڕۆژ ئاڤایێ ،
هوون بدەنە خاترا دۆتێ دایێ ،
هوون مە خلاس کەن ژ قەدایێ بەلایێ غەلایێ ،
هوون بدەنە خاترا کانیا سپی عەین ل بەیزایێ ،
یا شێشمس تو لحالێ مالا خۆ پرسی مە ژی ڤێ جارێ •

✧⁂✧

هوون بدەنە خاترا عەرشوکورسی ،
گایو ماسی ،
حەیات ل کورسی ،
یا شێشمس تو لحالێ مالا خۆو مەژی پرسی •

✧⁂✧

هوون بدەنە خاترا لەوحو قەلەما ،
هاواو ئادەما ،
عیسا بن مریەما ،
یا شێشمس تو لحالێ مالا خۆو مەژی پرسی لهەمو دەما •

✧⁂✧

هوون بدەنە خاترا چەرخانو فەلەکا ،
هۆریانو مەلەکا ،
سوڕا طاوسی مەلەکو چاردە طەبەقا ،
یا شێشمس تو پرسیارەکە خێرێ لمالا خۆوو مەژی بکا •

✧⁂✧

هوون بدەنە خاترا بەهشتێو دارێ ،
کافێو مغارێ ،
سوڕا ئێزیو بێت ل فارێ ،
یا شێشمس تو پرسیارەکا خێرێ لمالا خۆو مەژی بکەی ڤێ جارێ

✧⁂✧

هوون بخاترا دوڕێ کەن ،
کاسێ کەن ،
ئەختیارێ سوڕ مخفی
پێ پرا صەلاتێ کەن
یا شێشمس هوون پرسەکە مالا خۆو مەژی بکەن •

✧⁂✧

هوون بدەنە خاترا دوڕا سپی یە •
مەلەکێ بێرییە ،
سوڕا ئێزییە ،
یاشێشمس ل دیوانا سلطان شیخادی تو بۆ مالا خۆو مەژی بکەی هیڤییە •

✧⁂✧

هوون بدەنە خاترا دوڕا صۆرە ،
ئێزدینەمیرە ،
قوبلەتل بدۆرە ،
یا شێشمس بانگو هاوارێد مە بێت مەلەکێ ژۆرە •

✧⁂✧

هوون بدەنە خاترا دوڕا زەرە ،
ئاخو ئاڤو ئاگرە ،
عەردو عەزمانو بەرە ،
ئێزینەمیرو هەرچار سوڕە ،
یاشێشمس تو لبانگینە مالا خۆو مەژی وەرە •

✧⁂✧

هوون بدەنە خاترا سوکا مەعریفەتێ ،
مێرێ لبەر بەدلێ دکەت خلمەتێ ،
دەروێشێ شەڤو ڕۆژ دکەت عبادەتێ ،
هەر پێنج فەرزێد هەقیقەتێ ،
شێخو پیر ،هۆستاو مەرەبی ، یارو برایید ئاخرەتێ ،
یا شێشمس تو مەفەریەکە مالا خۆو مەژی بکەی ڤێ جارێ •

✧⁂✧

هوون بدەنە خاترا دوعایێد فێران ،
رەبەنێد بنێ دێران ،
یا شێشمس تو لمالا خۆومەژی بکەی سەخبێران •

✧⁂✧

هوون بدەنە خاترا کورسیا رەحمانا ،
مەمەکی جانا ،
بەحرا قورسی حانا ،
یا شێشمس مە ژ تە دڤێت دینو ئیمانا •

✧⁂✧

هوون بدەنە خاترا عزرائیل ، جبرائیل ، میکائیل
شفقائیل ، دردائیل ، عزافیل ، عزازیل ،
هەرهەفت مەلەکێد کبیر ،
ددەستیدا مفتەو کلیل ،
ئەو ژی وێ لبەر حزرەتا مەلەکێ جەلیل •

تــەواو

فەرهەنگی

ناودارەکانی جیهان

محمد توفیق وردی
کردویە بەکوردی

ئاستاندال

هەنری بیل ئاستاندال نووسەرێکی بەناوبانگی فەرەنسایە سالی ١٧٨٣ لەشاری گونویل هاتۆتە دنیاوە هەر لە منداڵیەوە دایکی ئەمرێت ئەمە بووە بەسەرچاوەی ناکامییەکانی زۆر رقی لە باوکی بووە • کاتی منالی بەدەردەسەریو ناخۆشی بەسەربردووە •

پاش ماوەیەکی زۆر لەشوێنی هاتنەدنیایەوە دەستی کردووە بەخوێندن • لەسالی ١٧٩٩دا چۆتە شاری پاریس لە تاقی کردنەوەی سەرەتایی بۆ چوونە زانستگای پلی تەکنیك دەرنەچووە لەپاش ماوەیەك ڕووبەڕوی ئەدەبو نووسین چووە • نووسینەکانی شەکسپیری ئێجگار لەلا جوانو بایەخدار بووە • بۆیە ماوەیەك دەستی داوەتە نومایشو نامەنووسینو شانۆگەری، بەلام سەرکەوتنێکی لەوکارەدا دەستگیرنەبوو • لەپاشان گەشتێکی کردووە بۆ ئیتالیا، حەوت سال لەوێ ماوەتەوە • لەکاتی پادشایی لویس فلیبدا لەچەند دایەرەیەکی ڕەسمی کاری کردووە • ئەم نووسەرە لەپێشڕەوانو نووسەرانی سووك نووسی قوتابخانەی ریالیزم دەژمێردرێ بەناوبانگترین نامیلکەی ، ناوی کتێبی - سوورو ڕەشە - •

ئافلاهێرتی

لیام ئافلاهێرتی- نووسەرێکە لەنووسەرانی گەلی ئیرلەندە لە سالی ١٨٩٦ دا هاتۆتە دنیاوە پاش تەواوکردنی خوێندنی سەرەتایی چۆتە ئینگلستان ، لەو ولاتەدا لەزانستگا دەستی بەخوێندن کرد تا ڕۆژی ئیمرۆش هەروا لەو خاکەدا ژیان بەسەر دەبات •

گەلێ بەرهەمی چاپکراوی هەیە لەمانە :

گرانی ، گیانی ڕەش ، چادر مەیخانەی ناوچیا ، مرۆڤ کوژ

وە ژیانی تیم هیلی •

ئشتاین بێك

جۆن ئشتاین بێك نووسەرێکی زۆر بە ناوبانگی ئەمەریکاییە لەسالی ١٩٠٢دا لەشارێکی بچوکی هەرێمی کالیفۆرنیا لەدایك بوە •

باوكو دایکی کارمەندی دەوڵەت بوون • لەزانستگای ئستانفرد دەستی کرد بە خوێندن • لەکاتی قوتابیەتیدا گەلێ کاروباری جۆر بەجۆری ئەنجامدا وەکو کرێکاری ، وێنەکێشان ، دەرمانفرۆشی •• لەپاشان دەستیدایە خامەو بوو بە نووسەر • گەلێ ڕۆمانی ڕەنگینی نووسیوە • لەسەرەتادا شکستیخواردو لە نووسیندا سەرنەکەوت ، بەلام وازی لە خەبات نەهێنا ، سەرکەوتو بوو بە نووسەرێکی مەزنو بەناوبانگ •

گەلێ گەشتی بۆ ئەورووپاکرد سەرێکیشی لەیەکێتی سۆڤییەتدا •

وە لەسالی ١٩٤٧دا بوو بە ئەندام لە ئەنجومەنی زانستیو هونەرو ئەدەبیاتی ئەمەریکا • هەروەها لەدەوڵەتی نەرویج نیشانی هەرە بەرزی وەرگرت چونکە ڕۆمانێکی نووسی بەناوی (ئاوابونی مانگ) کە خەباتی ئەو گەلە دژی هیتلەریەنازیەکان ڕووندەکاتەوە • لە سالی ١٩٦٢دا خەلاتی نۆبلی ئەدەبی درایە • کتێبە بەناوبانگەکانی ئەمانەن :

هێشوی رقوقین، مشکەکان ، مرۆڤەکان لە شەڕی گومان لێکراودا •

جۆن ئیشتاین بێك نووسەرێکی ریالیزمە • نووسینەکانی بەگشتی دەربارەی ڕەنجبەرو کرێکارانە ، بۆیە نووسینەکانی لای چینی زەحمەتکێشو تێکۆشەر زۆر بە نرخن •

ڕەخنەی ئەدەبی ودوو پێوانە

ڕەخنەی ئەدەبیو هونەری یەکێکە لەناکۆکیە سەرەکیەکانی دنیای ئەدەبو هونەر •• گەلێ قووڵو ئاڵۆزو بەنرخە بۆیە پێویستی بە بەهرەیەکی یەگجار زۆر هەیەو دەبێ بایەخێکی زۆری پێ بدرێتو لەگەڵ ڕەوڕەوەی ژیانو پێشکەوتنی ئەدەبدا ئەویش پێش بخرێت •• چونکە ئەدەبی سالانی ڕابردوو کەمو کوڕیەکی زۆری لەم بارەیەوە هەبووە •• لە ئەدەبو هونەردا دوو پێوانە بۆ ڕەخنەگرتن هەیە •• یەکیان پێوانەی سیاسییە کە دیفاع لە هەموو کارێکی شۆڕشگێڕانەو پێشکەوتنخواز دەکاتو دژی بیری کۆنەپەرستو ئەدەبی بورژوازییە •• بۆیە پێویستە ڕاستەوخۆو شۆڕشگێڕانە ڕەخنە لە هەموو بەرهەمێکی ئەدەبی بورژوازی بگرینو دژی ئەدەبی (دوور لە جەماوەرو دژ بە پارتی کۆمۆنیست بین) چونکە ئەم جۆرە ئەدەبانە هیچ سودێك بە جەماوەر ناگەیەننو دژی بەرژەوەندی زەحمەتکێشن •• پێوانەی دووەمیش (هونەری)یە •• مەبەست لەم پێوانەیەش پلەی بەرزی هونەرییە •• هەر بەرهەمێکی ئەدەبی ئەگەر پلەی هونەری نزم بوو دیسان بە ئەدەبێکی کاڵ دەژمێردرێتو پەسند ناکرێت ، واتە ئێمە نەك هەر پێوانەی سیاسی ڕووت ڕاوەستاومان بەلاوە پەسند نییە بەڵکو پێوانەی هونەری ڕووتو ڕاوەستاویشمان بەلاوە پەسند نییە •• چونکە هەر چینە لە فرەچینە جیاجیاکانی کۆمەڵ پێوانەیەکی ڕەخنەی ئەدەبیو هونەری سەربەخۆی هەیە •• بەڵام هەموو چینەکان پێوانەی سیاسی بە یەکەم پێوانەی ئەدەبیو هونەری دەزانن •• پێوانەی هونەریش بە پلەی دووەم •

چینی بورژوازی بروای بە ئەدەبو هونەری پرۆلیتاریا نییە •• بەڵام بە پێی پێویستی ئایدیۆلۆژیەتی پرۆلیتاریا پێویستە هەموو بەرهەمێکی ئەدەبی بەپێی سەردەمی خۆی هەڵبسەنگێنرێتو لایەنی باشو خراپی دەستنیشان بکرێت •• چونکە گەلێ بەرهەمی ئەدەبی کۆنمان هەیە (لە ناوەرۆکدا کۆنەپەرستو لە ڕوخساردا بەرز) •• بەڵام چونکە سوود بەجەماوەری زەحمەتکێش ناگەیەنێ بۆیە تورِ هەڵدەدرێتە ئەو دیوی دیوارەوە •• ئێمە داوای یەکیەتی نێوانی ناوەرۆکو ڕوخسار دەکەین ، واتە داوای ناوەرۆکێکی سیاسی شۆڕشگێڕانە دەکەین کە لە قالبی ڕوخسارێکی ئەدەبی بەرز دابێت •• چونکەهەر بەرهەمێك ئەگەر لەڕووی هونەرییەوە بەرز نەبێت با لە ڕووی سیاسیشەوە شۆڕشگێڕانە بێت هیچ بایەخێکی پێنادرێت ، واتە دەبێ ئێمە لە لایەنی سیاسیو هونەرییەوە خەبات بکەین •• ئەمەو سەرەتای دەستپێکردنی بناغەی ئەدەبو هونەر خۆشەویستی ئادەمیزاد بووە •• خۆشەویستیش ڕەنگدانەوەی ژیانی ڕۆژانەیەو ئێمە لە بنەڕەتدا هەر بەپێی کاری ژیانی ڕۆژانە بیردەکەینەوە نەوەك بیرکردنەوە لە پێش ژیاندا بێت ، وە هیچ خۆشەویستیەکیش بەبێ هۆو ئەنجام نییە بۆ نموونە لەم سەردەمەی ئێستادا گەلێ لە ڕۆشنبیرەکان لەگەڵ کێشەی ژیانی زەحمەتکێشدا بەشدارن •• کەچی لە سەرەتای بوونی مرۆڤدا ئەم خۆشەویستیە هیچ بوونێکی نەبووە بەڵام پەیوەندیەکانی هێنانەبەرهەم کۆمەڵی بە چەند چینێك دابەش کردووە •• هەموو چینەکانیش ناکۆکیان لەنێوان دایەو یەکیان ئەویتر زیندەبەچاڵ دەکات تاکو دووبارە دەگەڕێینەوە ئەو سەردەمەی کە هەموو کۆمەڵ دەبنەیەك چینو ناکۆکی چینایەتی نامێنێت •• سا ئەوکاتە ئێمەو ئێوەو هەموو لایەکمان یەکترمان خۆش دەوێو قینمان لەیەکتر نابێتەوە •• بەڵام ئێستا بە هیچ جۆرێك ناتوانین دوژمنی ئایدیۆلۆژی چینی خۆمان خۆش بوێت •• بەڵکو کۆششمان لەپێناوی لە ناوبردنیەتی ••

ئەمەو لەلایەکی تریشەوە گەلێ لە نووسەرو ئەدیبەکانمان لایەنی باشو خراپ وەك یەك لە بەرهەمەکانیان دەخەنە بەرچاوی جەماوەر •• وەیان گەلێ لەنووسەرە بورژوازیەکان لایەنی خۆش بینی بەدی ناکەن ، بەڵکو دەستی خەڵکە دەکێشنە سەر ڕێگایەکی بێ ئەنجامو دنیایەکی ڕەش •• کەچی ئەدەبی سۆڤیەت لەقۆناغی سوشیالستیدا بە پێچەوانەی ئەمە بووەو زیاتر بایەخی بە لایەنی خۆش بینی داوە •• ئەگەرچی گەلێ جاریش دەستی بۆ کەمو کوڕیەکانی کۆمەڵ درێژدەکرد بەڵام بە شێوەیەك کە زیاتر لایەنی خۆش بینییەکەی ڕوون دەکردەوە •• نەوەکا وەك نووسەرە بورژوازیەکان بە نووسینەکانیان ورەی مرۆڤ بەربەدەن نووسەرە بورژوازیەکان باری واقیعی کۆمەڵ سەراوپێش باس دەکەنو دان بە شۆڕشی زەحمەتکێشو پرۆلیتاریادا نانێن •• بەڵکو پڕۆپاگەندەبۆ چینە بورژوازیەکەی خۆیان دەکەن •• بۆیە تەنیا ئەدیبو نووسەری شۆڕشگێڕ دەتوانن دیمەنی ڕاستی چەوساوەکان بخەنە بەرچاوو دیفاعی لێبکەن •• واتە ئەرکی نووسەرە شۆڕشگێڕەکان وریاکردنەوەی جەماوەرو هاندانیانە بۆ بەرپاکردنی شۆڕشی پرۆلیتاریایە •

ئەرسۆ لەکتێبی (لەئەدەبو هونەردا)ی ماوتسی تونگەوە کردویەتی بە کوردی •

سەرنجێك دەربارەی پێشخستنی فۆلکلۆر

زاهیر محمد - کۆیە

پێش ئەوەی یەکسەر بێمە ناو باسەکەوە ، ئەمەوێ شتێکی ڕاستەقینە هەیە بەکورتی بیخەمە ڕوو ••• ئەویش ئەوەیە کە هەموو هونەرێکی زیندوو پێشکەوتو زیاتر بایەخدارو نرخدارتر ئەبێ گەر بێتو کەڵك لە فۆلکلۆر وەرگرێتو شتی لێ هەڵبێنجێ • وە هەروەها هونەری هەر نەتەوەیەك بەوە زیاتر پێش ئەکەوێ گەر فۆلکلۆری میللی بکاتە سەرچاوەی داهێنانو ئیبداعیو گەشەی پێبداو زیندووی بکاتەوە ••• وە هەوڵی پاراستنی بدا لە فەوتانو بیرچونەوە ••• جا بۆیە ئەبینین زۆر لە تیپە هونەریەکانی کوردو زۆریش لە هونەرمەندانی کورد نمایشو پێش برکێیانە لەم مەیدانەدا هەریەکە ئەیەوێ ئەسپی خۆی تاوداو شتێك لەم بابەتەوە بەرچاو بخات •

« بێگومان ئەمە لە ڕوویەکەوە شتێکی خراپ نیە • بەڵکو زۆر بەجێیە •• بەڵام هەندێ لە هونەرمەندانوا تێگەیشتون کە فۆلکلۆر هەرشتێك بێو ناوی فۆلکلۆر بێ ، ئەو بێتوبەدەنگی خۆی وەبەراوەستانو لەرانەوەی دەستو مەچەکی خۆی تۆماری بکاتو ••• براوەیە••• نەخێر بەڵکو ئەم فۆلکلۆرەی کە بەدەیان ساڵ پێش ئەمرۆوتراوە ئەمرۆ وەك خۆی بوترێنەوە هیچ سودو کەڵکی نابێ وە دەور ناگێڕێ ، خەڵکیش حەزی لێ ناکات ••• بەڵکو ئەبێ بەرگێکی تری لەبەر بکرێو (تطویر) بکرێ کە لەگەڵ ئەو دەورو سەردەمەدا بگونجێتو ئەم نەوەیەی ئێستا چێژی لێوەرگرێ بەگوێرەی توانا تەکنیکی هونەری ئەم کاتەی لەگەڵدا بشێلدرێ بەمەرجێك تامو ڕەنگو بۆی ڕەسەنی فۆلکلۆری خۆی ون نەکات • جا ئەگەر هەر فۆلکلۆرێك وەکو خۆی بوترێتەوەو هیچ گۆڕانێکی بەرەوپێشەوەی تیا نەکرێت ، تەنیا ئەو کەسانە بگۆڕدرێن کە ئەیڵێین ، ئەبێ چ ناوێکی لێ بنێین ؟!•

ئەم پێشەکییەم بۆ ئەوەبوو کە لێرەوە کورتە باسەکەشم دەست پێبکەم ئەویش دەربارەی گۆرانی « کەویارێ »یە کە سێ جارو لەسێ گۆرانی بێژ زیاتر تۆماریان کردوە بەبێ ئەوەی هیچ گۆڕانێکی ئەوتۆ کە شایانی باس بێت تەنیا گورانی بێژەکە گۆڕاوەو بەس •••

« بێگومان ئەمە ، ئەوە ناگەیەنێ کە گۆرانییەك نابێ لەچەند جارێك زیاتر تۆمار بکرێ بە مەرجێك هەرجارە وردەکارییەکی وای تیا بکرێ کە شایانی دووبارەکردنەوەبێ » • ئەم گۆرانییە لەشەوی ٢-٢-٧٤ لە تەلەفزیۆنی کەرکوك نیشاندرا بەدەنگی گورانی بێژ فوئاد ئەحمەد پێش ئەویش لەلایەن تیپی هونەری هەولێرەوە ، هەروەها لەلایەن کاك (تحسین طه) شەوە لەزۆر ئاهەنگا وتراوەو تۆمارکراوە •••

ئەمە جگەلە ئەسڵی خاوەنەکەی هەرەپێش ئەمانە • هەرچەندە ڕێزو حورمەتێکی زۆرم بۆ ئەم زاتانە هەیە بەڵام ئەمە وشك بوونی سەرچاوەی ئیبداعو پێشخستن نەبێ ئەبی چی بێ؟ بەم بۆنەیەوە پێویستە ئەوەش بڵێم کە تا ئێستا بەزۆر شێوەی تر بەکوتەکی قورس لەکەللەی سەری هونەری گۆرانی کوردی دراوە لەرێی تۆمارکردنی زۆر شتی نالەبارو کاڵو کرچەوە!•

بەڵام بێدەنگی لەراستی ئەم کارە تاکو ئێستا وابزانم هەر هۆی ئەوە بوە کە ئەوترا هەر

بڕوانە ل -٧-

ستراناتێزدی میرزایی داسنی

خدرێ سلێمانی

هەر وەکی دزانین بەهەرا پتر ژ ستران ولاڤژێت کوردی باسی سوار چاکیێودلداریێ یە هەکە تەماشای مێژووا ملەتێ کورد یاپڕ کارەسات بکەین دبینین هەر وەخت سەرشۆڕی قەبوول نەکرییە و گەلەك جارا ئازایەتییەکە هۆسا پێشان داینە کو دژمنێ زۆردار سەرسام بمینت و پشت لێ بشکێت ، ژوان ناقدارا دزاڤن ئێك ژێ ئێزدی میرزایە کو د کتێبادا باسێ وی هاتییە چاوا وی وهەفت زەلامێت خۆ ئازایەتییەکا هۆسا پێشان دایە وسەدەها قەزلباشی کوشتینە چاخی هەوڵدای بەغدایێ ژ دەستێ قەزلباشیێت شاهێ عەجەم بینتە دەر ئەو بوو سلتانێ ئۆسمانی مرادێ چارێ میرزا داسنی خەلات کری و کریە پاشایێ موسلێ ل سالا ١٠٦١هـ ومیر میرزا داسنی کو وەکی (یاسین العمری) د کتێبا خۆدا (منیة الادباء فی تاریخ الموصل الحدباء)دا دبێژت ئەڤ میر داسنییە ژ عەشیرەتا کوردێت داسنییە کو ئێزدینە ول دۆر وبەری موسلدا دژین نێزکی ساڵەکێ پاشایەتیا موسل کریە بەلێ پاشی گەلەك فەسادی ل سەر هاتەکرن وسلتانی دپاشایەتیێ عەزل کر وناچار بوو بەرێ خۆدا ئەستەنبول ول وێدەرێ گەلەك ئاژاوە بەرپاکر ودبێژن هەر ل وێ دەرێ هاتە کوشتن ••• شوێنەوارێت قەسرا ئێزدی میرزا هێشتا وێ دماین ل موسل لسەر ڕەخا ئاڤا دجلە، هەتا نۆکەژی سترانەك و وا هەی دبێژنێ سترانا ئێزدی میرزا باسی ئازایەتی وسوارچاکییا وی دکەت ژلایەکی دیڤە سەرلەشکرێ شاهێ عەجەم ڤیا ئێزدی میرزا تەما بکەت ب پارەی بەلێ ئێزدی میرزا گوه نەدا حالێ دنێ بەلکو ڤیا ڤێ هلکەفتنێ ژ کیسێ خۆ نەکەت بەلکی ژ ئەنجامی سەرکەفتنا خۆ وئازایەتییا خۆ چارەیەکێ بۆ ملەتێ خۆ ببینت ئەو بوو کو پاشی لەشکری قەزلباشیا شکاندی بووە پاشایێ موسل بەلێ دۆم نەکێشا بڤێ بۆنێ دێ سترانا بوێ هاتییە ڤەهونان وهەتا نۆکە مای بۆ یەکەم جار بلاڤکەم و ئەڤ سترانە من ژدەڤێ حەجی باقەسری ل ئێستێ نفیسییە ل ڕۆژا ٢-٨-١٩٧٣ •

هەی برا ئێزدی میرزا دبێژێ
چەندی سبەیە ڕۆژهلتێتە من
دی ئەو شەمسێ منێ ئێزدینە
ل سەر ملێت مێرا وەزعکرن
ماشو بەزاتو خەلێتە •••

شاد و نشودێت ئێزدی میرزا
گەلەك هەینە بسێ دەنگا گازی
دکەت دوانزدە سورایێت شینکا
ئوون هێلا بدەنە حرێنیا •••
ڕما پاڤێژنە خاڤکێت
مەحنەگییا •

هەی برا ئێرۆ جوابەکا خێرێ
وا ژ منرا هاتی خوندکارێ مە
خیرەتەکا چاك ژمە دڤێتە •••
هەی برا ئەزێ چەندی سواربم
لڤێ صەفەرێ گەلەك دلێ من
مای ب پاشڤە ••• هەی گەلی
برا دەست هلینن ، گەلەك
جوامێر و باب چاکێت وەکی
گێنج ئۆسمان وێ دناڤ مەدا
هەین ، ل باجێرێ بەغدایێ
سەرێ سێ سەعەتا شەڕ دکر
سەرێ وی مان شاشڤە •••
هەی گەلی برا ئوون حەیفا
بخوازن وا ب پشت مەڤە مای
باشیكو بەحزانا گران ، فازلیا
ڕەنگین ، هەر هەفت ئاشێت
ناورا ، ئەز دترسم پشتی مە

بڕوانە ل -٧-

« گەردی دڵ »

مەجید نەدیم

گیانەکەم فەرمووت کە گەردی دڵ بەقەترەی « مەی » بشۆم
چاوی تۆ بێت نوێژو ڕۆژووم سوێند بەماچی لێو بخۆم
ڕێگەیەك (ئازار)ی تیابێت تاکو ماوم پیا نەڕۆم

ڕۆژو شەو هەردو لەکۆشی خۆشیا بتلێینەوە
چەشنی ئاوو خۆر لەدنیای یەکترا بتوێینەوە

چاوەکەم ڕاستە نگات پیرۆزە لام وەك چاوی خۆم
شێتو شەیدای دەستو پیالەو لارو لەنجەی جوانی تۆم
داخەکەم ئەم جۆرە ڕێیە زەحمەتە من پیا بڕۆم

چونکە ڕیبازی « هەژاران » بۆتە ئاواتی گەشم
بۆیە لە [illegible] ئەی تۆ ئەفەرمویت بێبەشم

institut kurde de paris

مێژووی ماد

ئی٠م دیاکۆنۆف نووسیویەتی
برهان قانع لە فارسیەوە کردویە بە کوردی

-٢-

لەبارەی هەندێك لەقۆناغەکانی رۆژگارو مێژوی لەشکرکەشی بەتەواوی لەدەستایە ، بەڵام بەشەکانی تر کە لەچەند ســـەرچاوەیەکی جۆربەجۆرەوەو بەچەند زمانێکی جیاواز نووسراون پێویستە بۆ ئەوەی سودیان لێ وەربگیرێ بەرابەری بکرین .

ئەو شوێنەوارانەی کە بە خەتی بزماری هـــەیە زۆرتر لە سەرچاوەکانی تر بەڵگەی بەسەرهاتەکـــانی قەڵەمڕەوی مادەکانمان ئەدەنـــە دەست .. ئەوپـــەڕی سنووری رۆژئاوای ماد ئەگاتە پاینی کێوەکانی زاگروس لە دیدەگای سومەریەکان .. هـــەروەها (هوریت)ەکان‌و عیلامیەکان‌و دوای ئەوانیش بابلیەکان‌و ئاشوریەکان - هەموو مێژووی ئەمانـــە - لەسەرەتای هەزارەی سێیەمەوە تا سەدەکانی دوایی پێش زاینـــی بووە . هەروەها سەرچاوە بزماریەکان گەلێـــك رووی ناوخۆی مادمان بۆ روون ئەکەنەوە، وەکو سەرچاوەی‌ئاشوریەکان (کە لە بارەی رۆژگاری سەرەتای سەدەی نۆهەمی پیش زاینی‌یەوە دەست پێ ئەکات‌و لەسەدەی حەوتەمی پیش زاینی‌دا کۆتایی پێدێ) . دیسانەوە رۆژگاری شەڕوشۆڕو مێژووی لەشکرکەشی‌و لێکدانی ئاشوریەکان‌و مادەکـــان بەر لە دامەزراندن‌و بنچ بـــەس بوونی ئەمپراتووریەتی مادەکان تارادەیەك روون ئەکاتەوە .

ئیستا نەختێك بەدرێژی لەبارەی چەند شوێنەوارێکی بزماریەوە ئەدوێین :

سەرچاوەکانی سومەری‌و ئاکـــادی کۆن تارادەیەك بەهوی داگیرکردنی (بین النهرین)ی خوارو بەدەست هۆزەکانی گۆتی‌یەوە کە لەسەر زەوی ماد بەرپا بوبون وە هەروەها بەهۆی لەشکرکەشی پادشایانی ســـومەری‌و ئاکادەوە بۆ ناوچەکانی زاگروس کۆنترین زانیـــاری‌مان لەبارەی کیشوەری مادەکانەوە ئەدەنە دەست . ئەمانەی لەخوارەوە باسی ئەکەین بەشێکن لەو ســـەرچاوانە : زنجیرەی ناوی فەرمانڕەوایانی گۆتی کــــە پێیان وتوە (ناوەڕۆکی سەڵتەنەتی سۆمەری‌یەکان) لە زانیـــاری رەسمی‌یەوە وەرگیراوە .. بەیت هەڵدان بە شەڕو- شۆڕەکانی ئوتوهگال پادشای سۆمەریەکان لەشـــاری ئوروك لەگـــەڵ تیریکان پادشای گۆتی‌و یادداشـــتی ئەورودوانە کە (بەناو غەیب زانەکان) لەو بارەیـــەوە قسەیان لێ کردوەو هەروەها رودوی گوتی‌یـــەکان‌و دراوسێ‌و لولویی‌یەکان کە لە چیاکانی مادا نیشـــتەجێ بوون ئەوەمان بۆ رون ئەکەنەوە کە لە ولاتی (بین‌النهرین) ناوی ساڵەکان نەبووە ، وە ساڵەکانیان بەناوی روداوی گرنگی ئەوساڵەوە ناو ئـــەنا .. ئینجا لەبـــەر ئەوەیە روداوە لەشکرکەشی‌یەکانی پادشایانی سومەرو ئاکاد بۆ چیاکانی زاگروس‌و ..... هتد . وەکو زانراوە لـــە هەزارەی سێیەم وەیاخود لـــەکۆتایی هەزارەی دووەمی پیش زاینیدا بووە . بـــەلام ســەرچاوەی ئێمـــە لەبارەی هەزارەی دووەم لەپیش زاینیدا شوینەوارە بزماری‌یەکانی عیلامی‌و ئاشوریەکانە .

شوێنەواری عیلامیەکان بریتی‌یە لە نووسینەکانی پادشایانی عیلام (سوزانی یا خوزستانی ئیستا لـــە خوارووی رۆژئاوای ئیرانەوە) کە بە زمانی ناوچـــەی عیلامی‌و هەروەها زمانەکانی ئاکادی‌و ســـومەری رێك خراوە . بە داخەوە کە لە نووسینەکانی پادشای‌شیلهاك - ئینشوشیناك (سەدەی دوازدەهەمی پێش زاینـــی) تیپەڕین نووسینەکانی تر زوربەیان لەبارەی ساختومان‌و پەرستگاو کۆشك‌و هەوارگەو ناوی پادشـــاهان‌و پیـــاوما قوڵانی دەورو بەریانە وەیە ، سەرچاوەی مێژویی‌یان زۆر کەمە ، هەندێك بەڵگەی دەوڵەتی‌و راپورت‌و روونوسی حساب‌و دارایی‌و ئابوری بەزمانی عیـــلامی لەســـەردەمی یەکەمین پادشای هەخامەنشی‌یەوە (لەسەدەی شەشەم‌و پێنجەم لەپێش زاینی‌دا) هەیە ،ئەو ناوە تایبەتیانەی کە لەم راپورت‌و روونوسە حیسابیانەدا هـــەن تارادەیەك یارمەتی ئەوە ئەدەن کە نژادی ئەو خەلکانە بناسین کە لە دەورو بەری ماد ژیاون‌و شارەزای هەندێك لـــە نەریت‌و رەفتاری رۆژانەیان ببین .

سەرچاوەی بزماری ئاشوریەکان لەبارەی هەزارەی دووەمی پێش زاینی‌یەوە زۆر کەمە ، ئەوەش کـــە هەیە ئەنیا لەنووسراوەی باسی پادشاکانایەو دەربارەی نەرێت‌و ئاینەوەیە ، بەڵام بەشیوەی گشتی باسی ســـەرکەوتنی پادشایان ئەگێڕنەوە .. لەو نووسراوانەی کـــە باس کراوون لەبارەی ئەو کیشوەرو هۆزانەوەکە لەرۆژهەڵاتی ئاشوریەکانا ژیاون شـــارەزاییەکی کەمـــــان دەست ئەکەوێ بەلام بەهیچ جۆرێك لەبارەی روداوو پێش‌هاتە مێژوییەکانەوەو جۆری ژیان‌و رۆشنبیرێتی‌و پـــەروەردەو شارستانێتی ئەو هۆزانەوە هیچ زانیاریەکیان تیا نیە . بەڵام نووسراوە ئاشوریەکان لەبارەی سەدەی نۆیەم تا حەوتەمی پێش زاینی بەجۆرێکی ترە . هەندێك لەوانـــە بەدرێژی‌و بەزمانی شیوا لەبارەی ئەو کیشوەرانەوە کە هوردوگاو جێگـــــای شەڕوشۆری ئاشوریەکـــان بون زانیاریەکی فراوانمان ئەدەنە دەست .. (بەداخەوە کە ئەو نووسراوانە لەبارەی ئەو ولاتانەی ئەو دیو سنورەوە کە لەژێر قەڵەمڕەوی لەشکرکەشی پادشایاندا بووە هیچ باس ناکەن ..

- ماوێتی -

گفتوگۆیەك دەربارەی چیرۆکی کوردی

چەند پرسیارێکمان دەربارەی باری چیرۆك‌و رەخنەی ئەدەبی کوردی ئاراستەی هەندێ ئەدیبی ناسراوی کورد کرد وا وەڵامی مامۆستا - محمد نوری توفیق - تان ئەخەینە بەرچاو هیوادارین هی برا ئەدیبەکانی تریشـــمان پێ بگات تا بڵاویان بکەینەوە .

پ١ : ئـەوەی ئاشـــکرایە چیرۆکی کوردی بە هـــەموو لقەکانی‌یەوە لە رادەی چیرۆکـی گەلانی تردا نی‌یەئەبێ هۆیەکانی ئەمە چی بن ؟ هەروەها بەڕای ئێوە چۆن چیرۆکی کـــوردی پێش ئەکەوێت ؟

پ ٢ : کام لق لە لقەکانی چیرۆکی کوردی ، واتە ، کورت، رۆمان ، شانۆگەری ، پێشکەوتو ترە ؟

دەربارەی وەڵامی پرسـیاری یەکەم چیرۆك‌نووس مامۆســتا محمد نوری توفیق وتی :-

من لەو باوەڕە دانیم بووتری چیرۆکی کوردی لەرادەی گەلانی‌تردا نی‌یە ، واتە بەوە تاوان بکرێ کە بخریتە پلەی هەرە خواری هەموو ئەدەبی گەلانی ســــەر رووی ئەم زەمینەوە ، بەپێش‌کەوتوو دواکەوتوو شیانـەوە ، ئەم رایەش نەك هەر راســـتی ناپێکی ، بگرە هەڵەیەکی گەورەو بۆچوونێکی نەشارەزایانەیە ، چونکـــــە بەدەیان‌و زیاتریش گەلانی سەر رووی ئەم زەوی‌یە هەن نەك هەر خاوەنی ئەدەبێکی پێشکەوتوو ناسراونین ، بگـرە خاوەنی زمانێکی نووسراویش نین ، گەر هەشیان بێ تازە لـە پێڕەوکە و سەرەتایی دایـــە ، وێنەی ئەو گەلانەش زۆرن لـە ئاسیاو ئەفەریقیاو ئەمریکادا و لە عیراقیشــــدا کەمایەتی‌یـــە نەتەوەییەکان بەڵگەی ئـــەم قسەیە من . بـــەلام گـــەر پرسیارەکە بە شـێوەیەکی‌تر بکرێ ، کە ئایا چیرۆکی کوردی لە چە رادەیەك دایە لەگـــەڵ چیرۆکی گەلانی پێشکەوتوودا ، کە ئەمەش بەراورد کردنی گەلی کوردمانە لەگەڵ گـــــەلانی پێشکەوتووی جیهانا ، ئـــەم بەراورد کردنەش لە فەرهەنگی شارستانیتی و کۆمەڵایـــەتی و رۆشنبیرێتی‌یە لەوانـــەیە ناوی نەبێ ، چونکە گەر هـــەبێ معادلەیەکی شێواو و ناقـــۆڵا دەرئەچی وەك بڵێی ئایا پلـــەی پێشکەوتنی گەلی کورد لەگـــەڵ گەلی ئینگلیزدا چێیە ؟ یـــان کورد لەگەڵ فەرنسایی‌دا ، یان لەگەڵ روسیدا ، تەنانـــەت لەگەڵ گەلانی عەرەب و فارس و تورکیشدا .

ئەو رێگەیانەش کە ئەبنـــە هۆی پێشکەوتنی ئەدەبی کوردی بە شێوەیەکی گشتی کە چیروك بەشێکیانە ، ئەوەیە کـــە ئەدیبەکانمان زیاتر شارەزاییی لەگەڵ ئەدەبی پێشکەوتووی ئەم جیهانەدا پەیدا بکەن‌و بچنـــە ناو ئەو جیهانە رازاوانەیانەوە ، ئەوانەی تینوو و پەروشی بڵاو کردنەوەی بەر هەمەکانیـــانن لەوەش کەمتر بەتەنگ ئاگاداری و هۆشیاری لێ زانین‌و شارەزایی ئـــەو ئەدەبانـــەوەبن . خەبات بکرێ بۆ ئەوەی دەولەت و دەزگاکانی یارمەتی ئەدیبانی کورد بدەن و هەولی تـــەواو کردنی خوێنـــدن بدەن‌و بیان نێرن بۆ دەروە ، ئەمە جگــــە لەدەست گرتن‌و ئیش و کـــار و دۆزینەوە بۆیان . دەزگـــا ئەدەبی‌یە رۆشنبیری‌یە کوردیەکانیش دەستێکی درێژیان هەیە بۆ پێشخستنی ئەدەبی‌کوردی ، لەمانەش هەموو گرنگتر پێشکەوتنی گەلە لەباری‌خوێندەواری و رۆشنبیری‌یەوە کە ئەمـەیان کارێکی سەخت‌و ئەرکێکی زۆر گرانەو پێویســـتی بەخەبات و هەوڵدانێکی فرەیە .

مامۆستا محمد نوری‌دەربارەی پرسیاری دووەم دەڵێ :-

بەبێ سێ‌و دوو ئەڵێم کورتە چیرۆك پێشکەوتووی هەموویانە بوچی‌یەکەشی ئەگەریتـــەوە بۆ تەمەن درێژی ئەم لقەیان کـــە گەورەترو بە تەمەن ترێکە لەو دووانەی تریـــان ، هەروەهـــا ئاشنایەتی خوێنـــەری کوردیش لەگەڵ ئەمیان نزیکترو بەهێزترە تا لەگەڵ ئەو دووانەی تریـــان کەتازەن و کورپەن ، وابزانـــم پاشە رۆژی شانۆ گەریی لەهەر دووکیـــان رونتـــرو لەبارتـــرە چونکە زمانی هەموو جەماوەرانی گەلەو بــە نەخوێنـــــدەوارو خوێندەوارەوە . ئەم هەڵەی کە بۆ ئەم لوواوە بۆ ئـــەوانی‌تر جیاوازە .

- ممتاز حیدری -

چارەسەرکردنی گیروگرفتی جوتیاران ئەرکی سەرشانی هەموولایەکمانە

عبداللە بەرزنجەیی

باری‌ژیانی لادێکانی‌کوردستان تا ئێستا بەشێوەیەکی رێك ناچێتە ریوەو جوتیاران لـــەلادێ‌کانا هەمیشە گیروگرفتیان پەرە ئەسەنێت‌و تەشەنە ئەکات‌ئەویش ئاشکرایە لەبەربێ‌کاری‌و کەم خۆخەریك کـــردن بەو-ئیشانەی کەلەناو لادێکانا باوەو بەتایبەتی لەوەرزی زستانەدادەست بەتاڵی‌و بی‌ئیشی پەرەئەسەنێت بەهوی‌سەرماو سۆڵەوباران‌و بەفرو نـەبونی پرۆژەی زستانەوە .

ئاشکراشە لەم کاتـــەداکەولاتەکەمان پێویستی بەدەستی ئیشکردن هەیە چ‌لەناو لادێکاناویان لە ناو شارەکانا بۆ ئەوەی بەرهەمی کشتوکاڵی زۆر بێت‌وتاگەلەکەمان بتوانی بەژیانێکی باش‌و گوزەرانێکی رێك بچێتەرێوەو هەروەها ولاتەکەمـــان بتوانیت زیاتر قازانج لـــەبەرهەمی کشتوکاڵی ببێنـــی‌و بوجەی پتربیت‌و ئەو بەرهەمـەبنێری بۆ دەرەوەو پارەی گران بەهای پێ‌رابکیشی بۆناوخـــونەوەکا بەرهەمی کشت‌وکـــاڵ لەولاتەکانی نزیك خۆمان‌بکرێت‌بێ‌گومان دەبیـــت باری ژیانی لادێکان چاك بکرێت‌و ئـــەوکۆمەڵە بێ‌کارە بخرێتە کارەوەو هان بدرێن‌و تاکو بەرهـــەمی‌ولاتەکـــەمان پەرەبسێنێت ئاشکراشە ئەمەش بەهـــەول‌وتێکوشان‌و بیرکردنەوەو پـلانی قـول‌و لیکدانـــەوەی باری‌کوردستان ئەبێت ، بەوە ئەبێت کەچەندین پرۆژەی بەکەلـــك بێتەکایەوە وەك پرۆژەی ئاورا- کێشان بوئەو دەشتە دێمانـــەی‌کوردستان ، هەلبەتە سامانی کشت‌وکاڵی تەنیا بەپرۆژەی ئاوو ماکینەی جوت‌و کۆمپانیای دەرەوو پەین‌و دەرمانی‌کیمیاوی‌زیاد ئەبیت جگەلەمانە پێویستە مەلبەندی فیرکردنی کشتوکاڵی‌دابمەزریت ئەوقوتابیـــانەی تیاوەربگیرێن کە دانیشـــتوی‌لادێن ، بۆئەوەی بتوانین زیاتر زاڵ‌بین بەسەر ئەوکۆســـپ‌وگیروگرفتانەدا کەدێنە رێگـــای بەرهەمی کشت‌وکـــاڵی ولات ،وەژیانی جوتیاران‌و گوزەرانیان خوشترکەین‌و ولاتەکـــەمان‌بەهەنگاوی گەورەو لەماوەیەکی کەمدا بەرەوپێشەوەی بەرین .

هەڵبژاردە

بژارکردن‌و گوڵبژێری لـــە خەرمـانی گوڵزاری فۆلکلۆری کوردی ، خۆی لە خۆی‌دا کارێکی شـیرین‌و هونەرمەندانەیە ... پەیدابونی رادیۆو تەلـــەفزیۆن‌و سینەما زۆر شتی رەسەنی پێ‌فەرامۆش کردین .. کەچی هێشتا دێهاتە دورەوشارەکانی کوردەواری ، بـەردەوام لە دنیاو دەریای فۆلکلۆرا رۆژ ئەکەن‌و شـــەو ئەبەنە سەر .. ئێمەش ماوەیەکی بەربڵاومان هەیە بۆ کۆکردن‌و پاراستن‌و رێخستن‌و شەن‌و کەوکردنی ئەو دانـەگەو-هەرانەی کە مایەی خودی نەتەوایەتیمانن .. ئەمرۆکە فۆلکلۆر - بەگشتی - بوە بەو زانست‌و بەو کەرەستە خاوەی - هەمەجۆری - زاناو پسپۆرو فۆلکلۆریستەکان چ لە بارەی زانستی زمان‌و چ لـەبارەی بزوتنـــەوەی کۆمەڵایەتی‌و دینداری‌و مێژوناسی‌و سایکۆلۆجی‌و بیرورای ئەنترۆپۆلوجەیەوە .. چونکە فۆلکلۆر ئـەو جیهـــانە فراوانەیە ، کە شان بەشانی دەرخستنی روداوەکـــانی مێژوو ، رەنگی هەموو چەشنە پروپوچ‌و خەرافات‌و جۆری ژیان‌و ترس‌و ئاوات‌و خەون‌و زاراوەکانی کۆمەڵێـــکی دیارکراو لە شوێن‌و دۆخێکی دیاری‌کراوا ئەداتەوە ... کەواتە تا ئەو رۆژەی ئێمەش وەك خەڵکی تر (مەرکەزێکی فۆلکلۆری کوردی) دائەمەزرێنین با لەم هەڵبژاردن‌و لەم گوڵبژێری‌یە دوانەکەوین‌و قۆڵی مەردانەو کوردانـــەی لێ هەڵماڵین‌و نەختێ واز لە (ئەفەندێتی)و (قیزوبێز)و (بیرۆکراتیەت) بهێنین‌و ئاورێك لە میللەت‌و لـەزادەی بیرو لێکدانەوەی داهێنەرو سەیرو سۆبەتی ئەم میللەتە شیرپاکە بدەینەوە .. چاوەنۆڕین ..

محمود زامدار

-١-

هەچەرمە چەرمە چەرمە - حێـــلانێ
حەز لەبوکێ خۆ شەرمە - حێلانێ

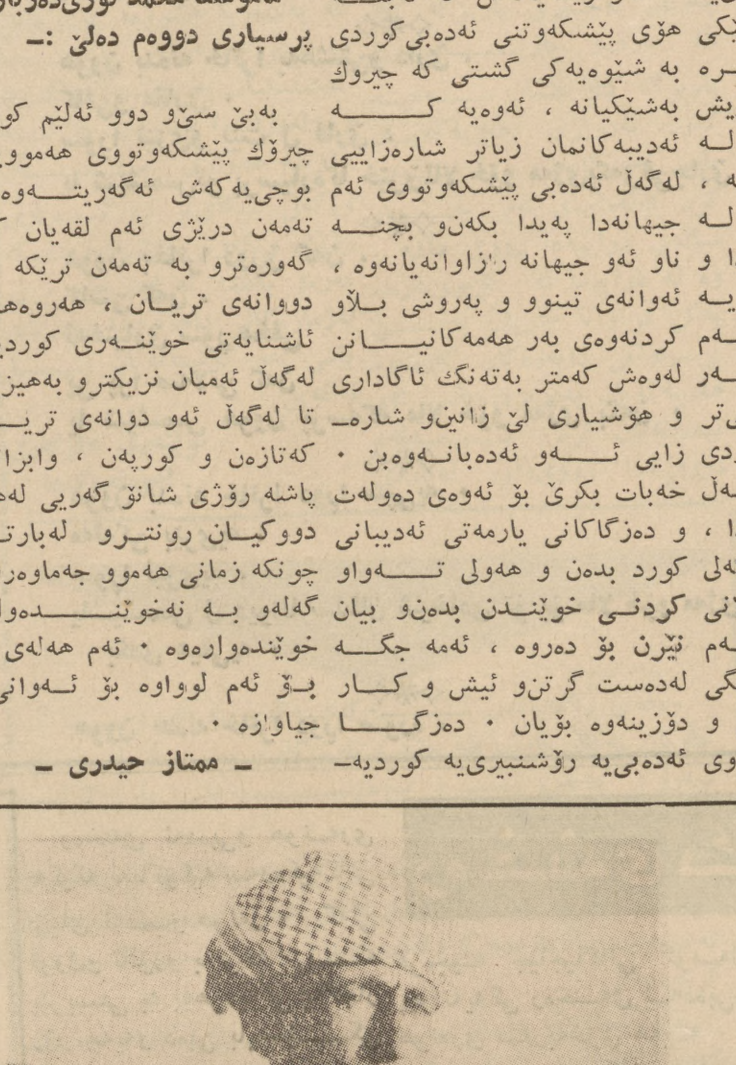

بووکم دیت ، حێلارم دیت - حێـــلانێ
لەگەڵ وسوەلارم دیت - حێـــلانێ
وسوەلاری دووگردی - حێـــلانێ
دەمهێناو دەمبردی - حێـــلانێ
لەبرای خۆم مارەکردی - حێـــلانێ
مارە مارە هەڵبـەزی - حێـــلانێ
بە سنجاق‌و بەدەرزی - حێـــلانێ
سنجاقی تۆم زێرینـــە - حێـــلانێ
لەماڵانم ، گێرینـــە - حێـــلانێ
ماڵیان لـــە قومقوموکێ - حێـــلانێ

پروانە ل -٧-

پۆستەی خوێنەران

× کاك ئومید محەمەد عەزیزلە سلیمانی :

نامەیەکی بۆناردوین پوختەی‌نووسراوەکەی ئەڵی : ئـــەو پارچە شیعرەی کە کاك (مەجیدنەدیم) لە هاوکاری ژمـــارە (٢٠٢)دا بەناوی (کوردی)یەوەبڵاوی کردەوە کە سەرەتاکـــەی ئەمەیە :

(صاعقەو بەرقی نحوسـەت‌زولمەتی دا شـــەرق‌و غەرب)

ئینجـــا کـــاك ئومیـدئـەڵێ : ئەمـە شیعری (سالم)ە وە لە دیوانەکەی دالەلاپەرە (٩٦)دا نووسراوە .

× کاك م٠ داودی :

قوربان ئەو چیرۆکـەی بۆت‌ناردوین سەرگورشتەیەکی پڕ لەدلتەنگی‌یەو جگە لەوە کـــەجۆری دارشـــتنەکەی لاوازبوو کاتیشی بەسەر چووەو ئەگـەرئێوەش وەکو ئێمە سەرنج بدەن ئەوەتان بۆ دەر ئەکەوێ کـــەچارەسەری هیـــچ دەردێکی کۆمەڵایەتی ناکات .

× کاك ع٠م٠ بەرزنجەیی :

پارچە شیعرەکەت ئەگـــەرکێش‌و سەرواو سۆزو جۆری دارستنەکەی شاعیرانە بوایـەلە فولکلور ئەچو .. خۆ ئەگەر لەرووی رێزمانیشەوە رێـکوپێك تر بوایە ئەوا شانازیمـان پێوە ئەکرد .

× کاك ئەنوەر خالیـــــدنەقشبەندی :

قەیناکا لەسەر هەردوو دیوی‌قاقەزەکەت نووسیوە چونکـــە قاقەز گرانە !! بەڵام دەسخەتەکـەشمان بۆ نەخوێندرایەوە .

× پارچەشیعرێکی‌منالانەمان‌بەبێ ناونیشان بۆ هاتووە کـــە بۆ منالانی‌پۆلی یەکەمی سەرەتایی‌دەس ئـەدا ، هەرچـــــەند ناوونیشانی پێوە نەبو بـــەلام‌لەبەر ئەوە شیعرەکە زۆر تەرو پاراو بوو ئەوا پیشکەش بـــەهەموو کۆرپە ئازیزەکـــانی کوردستانی ئەکەین .

کە چرپا گوێم دەنگی زەنگ
ئەچمە پۆل بەبێ دەنگ
دادەنیشم بە تەدەب
ئانوارمە راست‌و چەپ
کە هاتە ژوور مامۆستا

گشت هەڵ ئەسینە سەرپا
مامۆستا باوکمانە
ئامانجی فێربوونمانە
....

× چیرۆکێکمـــان بەناوی(بوکە بەفرینە) وە بـــەبێ

بروانە ل -٧-

بەرهەم هێنانی ئاژەڵ یان ئاژەڵداری

زەردویی (خوێن میزکە)الحمی الصفراء - پایروپلازموســز -

- بەختیار مستەفا -

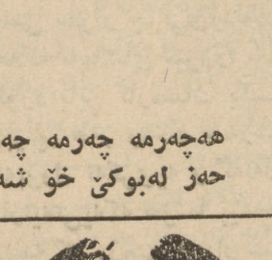

-١-

کۆمەڵە نەخۆشیەکە بـەهۆی طفیلی ثایلریا یان‌بابسیا تووشی ئاژەڵ دەبێت ..

ئەو جۆرەی لە عیراقدا هەیە لە جۆری ثایلریا انیولادایە . لەنەخۆشیە طفیلیە زیان بەخشەکانە لە ولاتەکەماندا ، ئـەوەی شایانی باســـە ئاژەڵی عیراق بەرگەی ئەم نەخۆشی‌یە ئەگرێت بەڵام ئەو ئاژەڵانەی کە لـــە دەرەوەی عیراقەوە هێنـــدراوون کە تووشی ئەم نەخۆشیە بوون بەدەگمەن لێیان دەرئەچێت ..

(طفیلی)یەکانی ئەم نەخۆشیە لە خوێندا ئەژین‌و لە لیمفدا زۆر ئەبێت وە جۆرە گەنەیەك لـــە جنسی هایلومایە یان جۆری تر لە ئاژەڵی‌نەخۆشەوە بۆ ئاژەڵێکی ساغ ئەبات‌و تووشی ئـــەم نەخۆشیەی ئەکات .

نیشانەکانی نەخۆشیەکە :

دوای ئەوە ئەو گەنەیە کە لە لە ئاژەڵێکی نەخۆشەوە بـــە ئاژەڵێکی ساغەوە ئەنووســـێ ماوەی ١٠-٢٠ رۆژ تێ ئەپەڕێ پێش ئەوەی نیشانەی نەخۆشیە کە دەرکەوێ ، پلەی گەرمـــای ئاژەڵەکە بـــەرز ئەبێتـــەوە و پێستە لیقەکانی لەش (الاغشیة المخاطیة) خوێنی تێ ئـــەزێ‌و بەتایبەتی پێستی ناوچاو ، پاش ماوەیەکی کەم زەرد هـــەڵ ئەگەڕێ ، ئاژەڵەکە تووشـــی یرقان ئەبێت .

هەر لەبەر ئەمەشە ئـــەم نەخۆشیە پێی ئەڵێن :

(زەردویی) ..

ئاژەڵەکە لەڕو لات ئـــەبێ‌و تووشی خوێن‌کەمی دێت . کـــەم لەوەڕی ئەکات‌و وای لێ دێت ناتوانێ هەڵبستێ .. لووەکانی لەشی ئاژەڵ ٤-٥ ئەوەنـــدەی جارانی ئەئاوسێ بەتایبەتی لوی بن‌دەست (نێوان مل‌و دەستی) هەندێ جاریش خالی خوێـــن تێزاو (بقع دموية) لە قنچکی چاوو زمان‌و ناودەمی پەیـــدا ئەبێت، هەندێ جاریش ئاژەڵەکە میزەکەی قاوەیی ئەبێت ، هەر لەبەر ئەوەشە لە کوردســـتانا پێی ئەڵێن : (خوێن میزکە) .

ئەگەر ئاژەڵەکە هەڵبدرێ بەشێوەی گشتی لاشەکەی زەرد هەڵگەڕاوە تۆزێکیش جگـــەرو سپڵی ئەئاوسێ‌و پەڵەپەڵـــەی بریندار لە شیلاوگدا ئەبینرێ ، هەندێ جاریش خـــاڵی زەردی ورد لەسەر رووی گورچیـــلە ئەبینرێ .

بەڵام دۆزینەوەو زانینـــی تەواوی نەخۆشیەکە بە فەحس کردنی خوێنی ئاژەڵەکە لـــە تاقیگادا (موختەبەر) بـــە بینینی طفیلی نەخۆشیەکە لەژێر میکرۆسکۆبدا دیاری ئەدا .

تێبینی :

ئەو لاشانەی‌ئەم‌نەخۆشیانەی تیا بەدی ئەکرین گۆشتەکـەی بە کەڵکی خواردن نایەن .

- ماوێتی -

institut kurde de Paris

بگێڕن گەرمە شینێ

چاوی لە نێرگزوکێ - حێلانێ
نێرگزە لەپشت چۆکێ - حێلانێ
نێرگزۆکم باوی‌یە - حێلانێ
دووبرۆی لە پشت چاوی‌یە - حێلانێ
بەو دووبرۆیە چ دەکەی - حێلانێ
ماڵی مێردت پێ‌دەکەی - حێلانێ
ماڵی مێردت خرابێ - حێلانێ
دەرکۆڵەی پێوە درابێ - حێلانێ
دەرکۆڵەی سێ زنجیرە - حێلانێ
تێیدایە شێخو میرە - حێلانێ
شێخو میرو قلیشە - حێلانێ
هەکشە ، کشە ، کشە - حێلانێ
کیژێ (ئاغا)ی بدۆشە !! - حێلانێ

-٢-

فاتیلی مەگری مەگری
وێکرا بچینە قەبری
قەبرێ تەنگو تارە
پڕ لە مشكو مارە
مشكو مارە حەزیایە
خۆم لە رمبێ دایە
رمبێ هووکە هووکە
بردیان جووتە بووکە
جووتە بووکی میری
بردیان بۆ وەزیری
وەزیری قەڵاتێ
ئەحمەد بەگم گاتێ
دوو دەسرۆکم داتێ
دەسرۆکەی هەوری‌یە
لەبرینم پێچی‌یە
برینی گامێشێ
بەردان دەقەڵیشێ
بەردی ئەولای ماڵان
پێدا دێ دەسماڵان
دەسماڵت پیرۆز بێ
لە ماینەکی بۆز بێ

✧✻✧

شەوچەرەی زستانی منالان

مەتەڵ مەتەڵ مەتۆزی
گایێ حەسەن گلۆزی
تکێ خوێن لەمبەر کانوو
تکێ خوێن لەوبەر کانوو
خوێن بێتە گیا....
گیا بردم بۆ بزن
بزن پشقل دا وەمن
پشقل بردم بۆ تەنوور
تەنوور پەپۆل دا وەمن
پەپۆل بردم بۆ وەرزێر
وەرزێر گەنم دا وەمن
گەنم بردم بۆ مامر
مامر هێلکە دا وەمن
هێلکە بردم بۆ مەلا
مەلا قورعان دا وەمن
قورعان بردم بۆ خودا
خودا ئیمان دا وەمن ..!!

✧✻✧

گۆرانی هەڵپەڕکێی چەپی

هەمینێ بلێ هەمینێ
ماندی نەبی هەمینێ

نەخۆشەکی گرانم
کەتیمە ناو نوێنێ
لۆم گازی مەلایان کەن
بابخوێنن یاسینێ
لۆم گازی سوکەژنان کەن
بکەن رەفتو رۆیینێ
لۆم گازی گەورەکچان کەن
بگێرن گەرمەشینێ
لۆم گازی برادەران کەن
ئەوشۆم بێنە سەرینێ
خزمینە بڕوام پێ بکەن
مردنم زۆرترە لە ژینێ
چەند حەکیمم دێنەسەر
شتاق پێم نابەن زەفەر
دەستی یارم بێتە سەر
ساغوسەلیم دەچمە دەر
ساغو سەلیم لە گیانی
وەك کابرای هەورەمانی
بەرۆژ دەبمە خانەخوێ
بەشەو دەبمە میوانی !!

✧✻✧

گۆرانی‌ی دروێنە

هەی‌دار هەی‌دار هەی‌دارە
هەوار بەژنم چ دارە
هەی‌دار هەی‌دار هەی‌دارە
خۆ بکەم بەژنم چ دارە
چدارە لسەر گەرێوو
هەی‌دار بەژنم چ دارە
من داهێلنە ترێوو
هەوار بەژنم چ دارە
دەستم دەستی یارێ بێوو
هەوار بەژنم چ دارە
مرن ئەمرێ خودێوو
هەوار بەژنم چ دارە !!

✧✻✧

گۆرانی یەکی هەجیجی

بە خاڵەکەی لێوتەوە
بە گوارەکەی گوێتەوە
ئەگەر نەمدەیتێ ماچێ
تەمرم سوێم ئەیێتەوە

✧✻✧

پانیجەم لێ خوراوە
چل جوانی لێم بەرداوە
کەڵەکەی چەپم کوون بوو
ئەو کچە بە مشت لێی داوە

✧✻✧

تۆ قەندی من قەنداوم
تۆ بەفری من شەکراوم
سەد لەعنەت لە بێ شەرتیت
من لەشەرتی خۆم ماوم

✧✻✧

تووتنو بەرو بیستانم
تەزبیحی نوێژەکانم
وەك عەجەمی میاندواو
بەردەمۆری گیرفانم !!

✧✻✧

پاشماوەی : چیروك نووسەکانو ...

چەند نیشانەیەك :

● لە بیستەکانا (جەمیل سائیب) چیرۆکی (لە خەوما)ی نووسیوە .

● لە چلەکانا مامۆستا برایم ئەحمەد هەندێ چیرۆکی لە گەلاوێژا بلاو کردەوەو ساڵی ١٩٥٩ بە کۆمەڵ چاپی کردنو ناوی (کوێرەوەری)ی لێ نان .

● لە کۆتایی شەستەکانەوە گەلێ کورتە چیرۆکی کوردی لە رۆژنامەو گۆڤارەکاناو بە کۆمەڵی چاپکراویش بلاو کرایەوەو هەندێ چیرۆك نووس خۆیانیان بە خوێنەواری کورد ناساند بە هۆی بەرهەمەکانیانەوە ..ئەو بزووتنەوەیە هەتا ئێستاش هەر بەردەوامە .

ئەگەر بێتو لەو هەموو چیرۆکانە ورد ببینەوە کە لەم سێ - چوار ساڵەی دوایی‌یەدا بلاوکراونەتەوە ئەگەینە ئەنجامێکی سەیر .. من لە لای خۆمەوە گەیشتوومەتە ئەو ئەنجامە ، جا نازانم هەر منم یا کەسانی کەش هەن ؟ ئەنجامەکەش ئەوەیە چیرۆکی کوردی تا ئێستا نەیتوانیوە بە تەواوی وێنەی مرۆڤی کوردو کۆمەڵی کوردستان بکێشێ .

ئێمە ناتوانین لیستەیەك بکەینو یەك بەیەك ئەرکەکانی چیرۆك نووسی لە سەرەوە بۆ خوار تیا بنووسین ، بەڵام چیرۆك نووسی شۆڕشگێڕو پێ گەیشتوو رادارێکە تاقە خاڵێکی بچکۆلەشی لێ ون نابێو زوو بەزوو وەری ئەگرێ .. چیرۆك نووسانی کورد لەم سەردەمەدا ئەرکێکی زۆریان بەسەر شانەوەیە بەرانبەر وڵاتو گەلەکەیانو نەوەیەکی خوێنەواری کورد بە چاوی لێ پرسینەوەوە تێیان ئەڕوانێ ..

من لە کاتێکا کە ئەمە ئەڵێم قسەکەی (زکریا تامر)ی چیرۆك نووسی لاوی سووریا ییشم جوان لە بیرەو جوانیشمە بە لامەوە کە وتبووی : «ئەبێ دەست نیشانی رۆڵی رووخێنەری ئەو رەخنەیە بکەین کە داوای بەجێ هێنانی ئەرکێ لە نووسراوی ئەدەبی ئەکات کە لە توانایا نی‌یە .. داوا لە نووسەری عەرەبی ئەکرێ کە ئەرکی دەزگاکانی دەوڵەت بێنێتە جێ .. نەخوێنەوار فێری خوێندن بکاو خاکە زەوت کراوەکە رزگار بکاو کارگەو نەخۆشخانەو باخچەش درووست بکا » .

ئەمە ئەگەر تەنیا بیر لە ناوەڕۆك بکەینەوە .. بەڵام سەرەڕای ئەمە ، چیرۆکی کوردی لە شێوەشیا هەتا ئێستا هەر بەناو چەند شێوەیەکی خواستراوو چاو لێ کەریو پێ نەگەیشتوودا دەسوورێتەوەو خۆی نەگرتۆتەوە .. هەتا ئێستا زمانی چیرۆکی کوردی لەنگەو دروست کراوە ... چیرۆك نووسەکان بابەتی چیرۆکەکانیان بە زۆر ئەئاخننە ناو وشەکانەوە بەزۆر وشە کۆ دەکەنەوەو بابەتی لێ دروست دەکەن بێ ئەوەی لە پێشا بیری لێ کرابێتەوە .

ئەم ئەنجامە نیشانەیەکی زۆر ترسناکە لە ڕێگای چیرۆکی کوردی‌داو پەنجەیەکە بە ئاشکرا ئاراستەی چیرۆك نووسەکان دەکرێو تاوانباریان دەکات ، دیارە تاقە ڕێگای رزگار بوونیشیان پێشکەش کردنی چیرۆکی کوردی‌یە .. چیرۆکێ کە « نموونە » بێت .

پاشماوەی : ستراناڤ ئێزدی ..

ب کەڤنە دەستێ .
ئەو سارۆخانێ عەجەم
دبێژی هەی برا چەندی سبەیە
ئەو سەرێ من تیشێ ، دلێ من
ڤیرا ...
پۆستەکێ‌دشینێ جەم ئێزدی
میرزا بلا سبەی نێتە عەردێ
مەیدانێ عەردێ شێرا ...
ئەزێ بکێشم بەرامبەری وی
شینکێ زێڕا .
بەسە هەکە کوڕ هلگرێ ژ
کورێ کوڕێ‌را ...

ئێزدی میرزا دبێژی چەندی
دلێ‌من نا صەبرێ ژبەر ڤان
گوتنو خەبەرا من سوندەکی
خواری ب قرارا مێرێت بەرێ
ب کولکێ شێخانو پیرا ....
ئەز هنگی ژپێ عەسکەرێ خانی
خان قزەلباشی ڤەگەڕیم ما ئەز
داگرم سێ‌سەدو شێستو
شەش خرارێت سەرا ...

ئەز ژ کەلا رەواندزێ ڤرێکەم
بۆ کاکێ دەرویش ئۆمەرا ...
ما ئەز ڤەکەم تۆلا هەردوو
برایێت خۆ حەیدەرو عەمەرا

کاکۆ برانۆ ئەزێ چمە ڤێ
سەفەرێ دلێ من‌مابوو ب‌پاشڤە .
من گەلەك مێر سەردایتن
سەرێ برێ مانە بکوم و
شاشقە ... حەیفا من ئەوە
باشیكو بارزانا ڕەنگین ب کەفتە
دەستێ چەقالو بەقالا بملكو
تیمارو ئاشقە ....

ئەز چۆمە ڤێ سەفەرێ دلێ
من مابوو ب‌شوونڤە .. حەیفا
منە باشیكو بارزانا ڕەنگین
ب کەفتە دەستێ چەقالو بەقالا
بملكو تیمار و زەیتونڤە ...
کاکۆ برانۆ برانۆ دلێ من
پێتە پێتە ...

ئەم دێ چینە ڤێ سەفەرێ
خوندکاری ناموسەکا عەزیم ژ
مە دڤێتە ...
ئەزێ سووند خواریمە ئەز
جلەوێت بۆزا نەکێشم ما
پاژۆمە نیڤەکا فەرێتە ...

باشیك بەحزان فازلێ ، ناورا چەند گوندەکن دکەڤنە سەر مووسل .

پاشماوەی : وەڵام لە چوارچێوەی ..

شامۆ لەساڵی ١٨٩٥ لەدایك بوە بەڵام دکتور کمال مظهر لە رۆژنامەی (التآخی) رۆژی ٢٣-١-١٩٧٢ ئەڵێ لەساڵی (١٨٩٧) لەدایك بوە ، وابزانم فەرقەکە دوو ئەوەندەی فەرقی هەڵەی ژمارەی رۆژی کوردستانە ، ئێمە بانزای تەمەن‌درێژی بۆ مامۆستا عەرەبی شامۆ بکەین ئەو فەرقەش بەجێ‌بهێڵین بۆ ئەو دوو مامۆستا بەرێزەمان کە دوستی مامۆستا شامۆن بەڵکو ئەوان بۆمانی ساغ‌بکەنەوە .

٣ - مامۆستا نجم الدین مەلا لەساڵی ١٨٩٨ لەدایك بوەو لە ٢٣ی نیسانی ١٩٦٢ کۆچی دوایی‌کردوە .

بەڵام مامۆستا نجم‌الدینی حاجی مەلارەسول (ئاری) لە ساڵی ١٩١٠ لەدایك‌بوەوە لە ٣ی تشرینی دووەمی ١٩٦٨ کۆچی‌دوایی کردوە .

وابزانم کاك شیرزاد ئەم دوو مامۆستایەی بەیەك زانیوە هەرچەندە لەناودایەك بن بەڵام دوو مامۆستای بەرزی کوردبون .

تەنگوچەڵەمەی رێژیمی سەرمایەداری گەورە ئیمپریالیزم بەرەو کوێ ئەبات - پاشماوە .

ئابوری ئەم رێژیمە لە ئەڵەمانیاو ئیتالیاو ژاپون هاتنەکایەوەو ئەوەبو مرۆڤایەتیان دووچاری رۆژانی رەشو قاتوقڕیو داگیرکردنو وێرانکردن‌کرد .

لەبەر ئەوە بەگژاچوونی ئیمپریالیزمو رێژیمی سەرمایەداری گەورە وەنەبێ هەر ئەرکی گەلانی عەرەبو گەلانی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست بێت کە نەتەوەی کورد بەشێکی گرنگی گەلانی ناوچەکەیە بەڵکو ئەرکی هەموو مرۆڤایەتی‌یە لەدنیادا بۆ خۆرزگارکردن لە شەڕو وێرانکاریو لەپێناوی دامەزراندنی دوا رۆژێکی پڕ ئاسایشو بەختیاریو رزگارکردنی مرۆڤایەتی لەئەنجامە تاڵەکانی تەنگو چەڵەمەی سەرمایەداری گەورە .

ئیتر لەم بۆچوونەوە پێویستە هێزە نیشتمان پەروەرو پێشکەوتن‌خوازەکان رێزەکانی خۆیان پتەوترو قایم‌تر بکەنو هەموو لە بەرەیەکی فراوانی یەکگرتووی دژی ئیمپریالیزمو سەرمایەداری گەورەدا خۆیان کۆبکەنەوە هەروەها گەلانی عەرەبو گەلانی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست هوشیارانەتر لەجاران خۆیان بۆ پوچەڵ کردنەوەو لەناوبردنی پیلانە رەشەکانی ئیمپریالیزمو زایونیزمو کۆنەپەرستان ئامادەبکەن . گۆمانی تیا نی‌یە کە نەتەوەی کوردی تێکۆشەریش کە خەباتی شۆڕشگێڕی پایەیەکی قایمی خەباتی گەلانی ناوچەکەیە بەباشی ئەرکی خۆی جێ‌بەجێ ئەکاتو خەباتی خۆی لەگەڵ تەواوی گەلانی ناوچەو گەلانی دنیاگرێ‌ئەدات لەپێناوی‌لەناوبردنی چەوسانەوەی نەتەوایەتیو چینایەتیو هێنانەدی رۆژانی پڕ کامەرانیو بەختیاریو مسۆگەرکردنی گوزەرانێکی خۆش بۆ جەماوەری گەل .

پاشماوەی : باری ناخۆی جەبەشە

نزیکەی هەزار کەسێك گیران بەتۆمەتی ئەوەی نارەزاییان دەربڕیوە دژی شتومەك گران بوونو شپرزە بوونی باری گوزەرانو دەرامەتی خەڵکی .

ئەوەی شایانی باسیشە پسپۆری ئەمەریکاییو بەریتانیاییو سەهیونی مەشق بەلەشکری حکومەتی حەبەشە ئەکەنو لەشکرەکەش پێك‌هاتووە لەبەشی تۆپو تانكو هێزی ئاسمانی .. شاری ئەسمەرەش پایتەختی ئەریتریایە کە ژمارەی دانیشتوانی ئەو شارە نزیکەی ٥٣٧ هەزار کەس ئەبێ . وە ئەو هەرێمە لەساڵی (١٩٦٢)ەوە لەشۆرشدایە دژی رێژیمی حەبەشە .

پاشماوەی : ئەوپرۆژانەی

وە وتوشیانە ، بەم زووانە دەست بەجێ‌بەجێ کردنی پرۆژەی ئاوی سلیمانی ئەکرێت کە ٦ ملیۆن دیناری بۆ تەرخان کراوە ، ئەمە جگە لە چاککردنی ئاوی خواردنەوە لە هەموو دیهاتەکانی سەر بە پاریزگاکەدا هەروەها سەرۆکی‌دایەرەکان وتویاتە : ئێستا کارگەی چیمەنتوی سلێمانی توانای بەرهەمهێنانی دوو ئەوەندەی پێشوو زیادکراوە ، وە بەم زووانەش پرۆژەی کارگەی شەکر دروستکردن تەواو ئەکرێت کە لە کارگە گرنگەکانی ولآت ئەژمێردرێت .

وە لەم بەینەدا (بدالە)ی تەلەفونی ئوتوماتیکی دائەمەزریت .. وە پرۆژەکانی بەراوکردنیش (رێ)کۆتاییان پێ‌دیت ، کە زەویو زاریکی زور بەراو ئەکەن .

ئەمە جگە لەهەندی پرۆژەی‌تری بەراوکردن کە بەدەستەوەن بۆ ئەوەی زەویو زاریکی زۆر بەراو بکریتو لەمەولا باران نەبارین زیان بە کشتوکاڵەکەی نەگەینیت .

وە دەربارەی‌تەندروستی‌یەوە بەوەفدەکە راگەیانراوە کە لە هەموو قەزاو ناحیەکانا یاسای مسوگەرکردنی تەندروستی (تأمین الصحی) جێ‌بەجێ کراوە ئەمەجگە لەوەی‌خەستەخانەیەکی زۆر تائێستا دروست کراوون کە پتر لە دوو ملیۆن دیناریان تێ ئەچیت ، هەروەها ئێستا ئەو بەرنامەیەی بۆ لە ناوبردنی نەخۆشی لەرزوتا دانراوە یا ئیستا ئیشی لەسەر ئەکریت ، وە لەماوەی چوار ساڵی رابوردووە تائیستا تارادەیەکی زۆر نەخۆشیەکە کەم بۆتەوە هەروەها دەربارەی پەروەردەو فیرکردنەوە لەدوای بەیانی ١١ی ئادارەوە ٦٢٦ قوتابخانەی ئامادەیی‌و ناوەندی‌و سەرەتایی نوێ لە پاریزگاکە کراوەتەوە ، کە لەمەوپیش تەنیا ٣٧٦ قوتابخانەی تیا بووە ، وە بەدەستەوەیە ئەمسالیش پتر لە ١٠٠ قوتابخانەی تر دروست بکریت .. ئەمە جگە لەوەی کە تائیستا ٤٠٠مەڵبەندی نەهێشتنی نەخوێندەواریو روشنبیری لەگەڵ نەهیشتنی‌نەخویندەواری موچەخوری کراوەتەوە ، کە نزیکەی (٩٥٠٠) ئافرەتو پیاو تیا فیری خوێندەواری ئەکرین .

هەروەها لە ماوەی چوار ساڵی رابوردودا ١٥٠ دێ بۆ جوتیارەکان لەگەڵ چەند ڕێگاو بانیك لە نیوان دیهاتو قەزاو ناحیەو شاری سلیمانی کراوەتەوە .

وە لە رووی کشتوکاڵیشەوە کاروباری دەست بەسەراگرتن لەو زەویو زارانەی کە لە سنوری یاسا پترن تەواوکراوە وە ١٦٠ هەزار دۆنم لەو زەویو زارانە بەسەر ٢٨هەزار ماڵە جوتیارا ، لە دوای بەیاننامەی ١١ی ئاذارەوە دابەش‌کراوە ، وە ٧٢ کۆمەڵەی هەرەوەزکاری کشتوکاڵی ناوکۆیی دامەزراوە ئەمە جگە لە دامەزراندنی پرۆژەیەکی زۆری بەرهەمهینانی شیرو بەخێوکردنی ئاژەڵو جیگای پاریزگاری‌کردنی کشتوکاڵ .

هەروەها لەو ماوەیەدا ٦١٨ هەزار دینار بە قەرزو بەشێوەی دەست‌گرتن بە جوتیارەکان دراوە .

ئەوەی شایانی باسە وەفدی ناوبراو لە سلێمانی سەریان لەکارگەکانی چیمەنتۆو جگەرەو پوختەکردنی توتنو شەکری سلێمانیو هاوینەهەواری سەرچنارو چەند پرۆژەیەکی نیشتەجێ‌کردنی کریکاران‌داوە.

وە وەفدەکە حەفتەیەك لە کوردستان گەراوون ، جگە لە پاریزگای سلێمانی سەریان لە پاریزگاکانی کەرکوكو دهوكو نەینەواو هەولیر داوە .

ئا.د.ع

پاشماوەی : ئەم هەفتەیە

لە ٦ی ئازاری ١٩٢٠دا - سوریا - سەربەخۆیی وەرگرت .

لە ٧ی ئازاری ١٩٢٣دا شەریف (حسین) خۆی‌کردە مەلیکی عەرەب .

لە ٧ی ئازاری ١٩٧٣دا کۆماری عیراق ٧ ملیۆن دۆلاری بەخشی‌بە میسر تابتوانیت سوپای خۆی بەهێزتر بکاتەوە.

لە ٨ی ئازاری ١٩٥٩دا عەقید - عبدالوهاب شواف) لە موسڵ دژی فەرمانرەوایی (قاسم) هەلسا .

رووداوی جیهانی :

لە ٣ی ئازاری ١٨٤٧دا داهێنەری تەلەفۆن (گراهام بل) هاتەدنیاوە .

لە ٦ی ئازاری ١٧١٤دا پاش شەرێکی ١٣ ساڵی سوپای فەرەنسا سەرکەوت بە سەر سوپای نەمساو ئیسپانیاو هۆڵەندەدا .

لە ٦ی ئازاری ١٩٥٧دا وڵاتی (گانا) سەربەخۆیی وەرگرت .

لە ٦ی ئازاری ١٩٣٧دا ئاسمانەوانی سوفیاتی (فالنتینا تریشکوفا) هاتەدنیاوە .

لە ٧ی ئازاری ١٩٦٥دا مرۆڤی پێست‌رەشی ئەمەریکایی رێ‌رەوێکی گشتی پێك‌هێنا .

٨ی ئازاری ١٩٠٨ رۆژی ئافرەتانی جیهانە .

پاشماوەی : سەرنجێك دەربارەی ..

چۆنێك بێ ڕێگا فراوان بکرێ چەشنە گۆرانیە نارەسەنانەو بۆ هونەری کوردیو دەرگای داوای سڕینە وەیان بکرێ نەك لێ‌بکرێتەوەو هان‌بدرێ . ئەگەر هەموو رۆژێ چەند جار لە ئەوە واش بوبێت بەڵام ئێستا راستیان‌دا ئارەقی رەشو شین کاتی ئەوە هاتوە کە ئەبێو برژێندرێ . ئێمە پێویستیمان پێویستە هەموو هونەرمەندێکی بە گۆرانیو بە (تطویر)کردنی دلسۆز لەم پاشاگەردانی‌یە رەسەنە ئەی هونەرمەندانی ئاگادار بکرێتو بێتەدەنگ لەم دلسۆز....!

پاشماوەی : هەڵکەندنی بیری تازە ..

کەوتووە کە سەریان لە کوردستان دابوو وە پێی وتوون : نیازمان لەو کاروبارە ئەوەیە کە بە پێی پێویستی خومان نەوت دەربهێنینو وە بەهۆی بۆرییەکی تورکی کە پێشتر لەگەڵ حکوومەتی تورکیا ریککەوتوین رەوانەی بکەین . کە ئەم کاروبارە پێویستی بەرەوانەکردنی ٢٥ ملیون تەن نەوت هەیە لە پلەی یەکەمیدا .

بەڵام لە پلەی دووەمدا ئەگاتە ٣٥ ملیون تەن .

سەرۆکی کۆمپانیای ناوبراو وتویەتی : ئیستا کاروباری پشکینو دۆزینەوەی نەوت لە بیری نۆیدا بەردەوامە ، پاش ئەوەی لە هەڵکەندنی بیریکی نۆیی ١٨٠٠ پێ‌قوول لە ناوچەی - حەمرین - نەوتێکی زۆر کە لە چاکترینو باشترین جۆری نەوتە دۆزراوەتەوە .

هەروەها کاك عبدالستار دەربارەی پرۆژەکانی کۆمپانیای ناوبراو دواوە وە ئەلێت بەدەستمانەوەیەکە قەبەترین پرۆژەی نیشتەجێ کردنی کریکاران لە کەرکوكو (کەی‌تو)ی رۆژئاوا جێ‌بەجێ بکەین کە ٥٠٠ هەزار دیناری تێ‌ئەچیت .

پاشماوەی : پۆستەی خوێنەران

ناوونیشان بۆ هاتوە، چیرۆکەکەرەوشتی منالانی بورجوازیەکانی ئەلاواندو بایەخی بە لیبرالیەتو کەمتەر خەمی ئەدا، کەئەمەش لەگەڵ قۆناخی ئەدەبی ئەمرۆو تێکۆشانی چینایەتی‌دا ناگونجێ .. جگە لەمانەش داوا لە نووسەرەکە ئەکەین کە لە مەودوا لەسەر رووبەیەکی قاقەزەکە شتمان بۆ بنووسێو بیر لە پێویستی‌یە رۆژانەکانی کۆمەڵی کوردەواری بکاتەوە .

× کاك زانا لەهەولێر :

وەکو ئەو پارچە شیعرەی‌جەنابت وابزانم لە ئاهەنگی (مەولود نامە) خوێندنەوەدا بیستوومە ..!!

ئەو نامانەی تر کە لەبەردەستمانایە لەهەفتەی داهاتوودا وەڵامیان ئەدەینەوە .

institut kurde de paris

لەگەڵ میهرەجانی یەکەمی هونەری کوردیدا

سەعات ٣٠ر٥ی ئێوارەی ڕۆژی دوو شەممەی ڕابوردو ، دوکتور عزة مستەفا ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشو جێگری وەزیری ڕاگەیاندن پیشانگای هونەری تەشکیلی هونەرمەندانی کوردی کردەوەو بەکردنەوەی ئەو پیشانگایەش یەکەم میهرەجانی هونەری کوردی دەستی پێکرد کە بەڕیوەبەریەتی گشتی ڕۆشنبیری کوردی لەژێر دروشمی « لەپێناوی هونەرێکی کوردیی ڕەسەنی هاوچەرخدا ، لەپێناوی ئاشتیو برایەتیو ئۆتۆنومیدا بۆ کوردستان » ڕێکی خستوە .

هەروەها لەسەعات هەشتو نیوی ئێوارەی هەمان ڕۆژدا دوکتور مستەفا لەئاهەنگی کردنەوەی میهرەجانەکەدا لە هوڵی – خلد – ئامادە بوو ، کە لەپێشەوە وتارێکی تیا خوێندەوە تێدا وتی :

جێگای دڵخۆشیە ئەمڕۆ بەرهەمی داهێنانو لێهاتوانەی دەستەیەك هونەرمەندی گەلی کوردمان ببینین کە دەربرینی ڕووی ژیانێکی نوێی گەلەکەمانەو ئەو پەیوەندیە نوێیانەی شۆڕش هێنایە کایەوەو بەیاننامەی ١١ی مارت بەهێزو پتەوی کرد . دیسان دەربرینی هەستی ڕەوایانە بەرەو پەرەپێدانی ڕۆشنبیری نەتەوەیی گەلی کورد کە گۆشەیەکی بنچینەییە لە گۆشەکانی پەرەپێدانی ڕۆشنبیری ولاتەکەمان .

لە دواییدا وتی :

هیوادارم میهرەجانەکەتان سەرکەوتو بێتو ئەرکی هونەری لە پەرەپێدانی ڕۆشنبیریو هونەری نیشتمانیدا بەدی بێنێت .

دوای وتارەکەی وەزیری ڕاگەیاندن وتاری یەکیتی نووسەرانی کورد لە لایەن مامۆستا محمد بدریەوە خوێندرایەوە وە وتاری کۆمەڵی ڕۆشنبیری کوردی لەلایەن مامۆستا عبدالوهاب عبدالرحیمو ئینجا سڵاوی ڕێکخراوە کوردستانیەکان لەلایەن خوشکە کوردستان علییەوە خوێندرایەوەو وتاری کۆمەڵەی هونەرەکانیش لەلایەن مامۆستا جلال عزیزەوە پێش کەش کرا . وە وتاری بەڕێوەبەریتی ڕوشنبیری گشتی لەلایەن دوکتور احسان فوئادبەڕیوەبەری گشتییەوە .

● لەپێناوی هونەرێکی کوردیی ڕەسەنی هاوچەرخدا .

● لەپێناوی ئاشتیو برایەتیو ئۆتۆنۆمیدا بۆ کوردستان .

● شانۆی شاخەوانی مەزن ●

دوای پیشویەکی کورت ، تیپی نواندنی سلەیمانی شانۆی « شاخەوانی مەزن»ی پێش کەش کرد کە نواندنی خەباتی گەلی کورد بوو لە پێناوی سەندنی مافە ڕەواکانیا ، ئەم شانۆییە لە ئامادە کردنو دەرهێنانی هونەرمەند غازی بامرنی بوو .

● گۆرانیو مۆسیقا ●

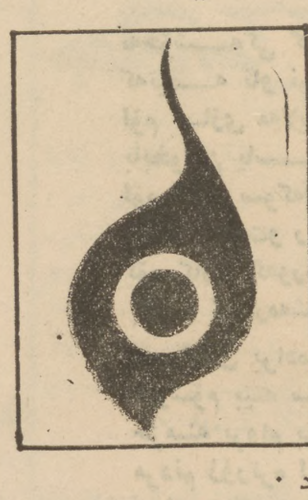

● وە لەبەشی گۆرانیو مۆسیقادا ، تیپی موسیقای سلەیمانی تابلۆیەکی جوانی پێشکەش کرد لەگەڵ سروودی (لاوان) لە ئاوازی هونەرمەند خالد علی ، وەگۆرانی (لەرزانە) لە ئاوازی هونەرمەند آنور قرەداخی .

● بەڵام تیپی باواجی لە ئامادەکردنی هونەرمەند ظاهر محمد چەند گۆرانییەکی فولکلۆری کوردی پێشکەش کرد .

● وەتیپی هونەری هەولیریش دوو گۆرانی پێش کەش کرد ، یەکەمیان لەلایەن هونەرمەند خیرالله محمدەوە دووەم صلاح نجم الدین .

● لە کوتایی ئاهەنگەکەدا ، کۆمەڵی هونەرو وێژەی کوردی مەڵبەندی گشتی – سلیمانی ، تۆپەریتی – شایی – پێش کەش کرد .

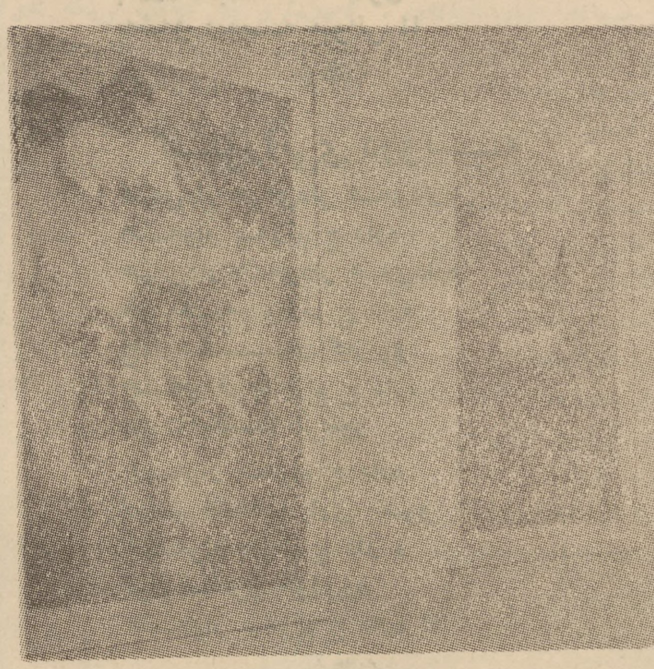

● هەر جارەی باسێك

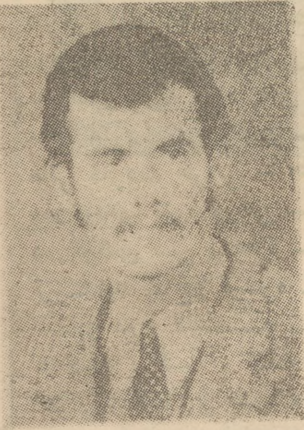

چیرۆك نووسەکان :

بەیانیتان باش !!

ئەنوەر شاکەلی

ساڵان دەڕۆنو بارگەی کۆچی نەبڕاوەشیان هەرگیز لەهەوارێکا لەنگەر ناگرێ .. وەستان نی یە .. وەستان واتە مردنو لێبوونەوە .. بەڵام ڕۆیشتنو کۆچ کردنەکەش هەروا هەڕەمەکیو بێ یاسانی یە گەربمانەوێ ئاورێك بدەینەوەو دەشتی بەرینی لێ بەجێماومان یاد بکەینەوە ، ڕاست وایەو زۆریش ڕاستەو بگرە پێویستیشە ، کە لێپرسینەوە پێوەری دەستمان بێت .

با هەر لێرەوە دەست پێبکەین . لە کوردستانێکا کە پارچە پارچە کراوەو گەلەکەی ڕۆژێ لە ڕۆژان هەناسەیەکی خۆشیو پشوودانی هەڵنەکیشاوە ، چیرۆکی کوردی چیی کردووەو ئەوەی ئەتوانێ بیکا چی یە ؟

ڕەنگە هێشتا قسەکانم سۆزیان تێکەڵ بێتو مەبەستەکەشم پێویستی بە ڕوونتر کردنەوە هەبێت .

لەسەر دەمێکا کە (سەردەمی ڕووخانی ئیمپریالیزمی جیهانیو سەرکەوتنی شۆڕشی سۆشیالیستی پرۆلیتاریا)یە ، زوربەی زوری گەلی کوردستان گرفتاری هەردوو چەوساندنەوەی نەتەوایەتیو چینایەتی یە .. ناکۆکی یەکانی ناو کۆمەڵی کوردستان بەزەقیو ئاشکرایی دیارن ... پاشماوەی ڕێژیمی دەرەبەگی هەر ماوەتەوە ..

لەکاتو سەردەمێکی ئاوادا زۆر پێویستە پرسیاری **(دۆستەکانمان کێنو دوژمنەکانمان کێن؟) لەخۆمان بکەینو** بەهۆشێکی زانستییانەوە کۆمەڵ شی بکەینەوەو ڕۆڵی چینو تاقمو کۆڕەکان لەم دیویا لەو دیوی هێڵی جیا کردنەوەکەوە دیاری بکەین ..

مرۆڤی کورد بەهەزاران کۆتو زنجیری پەیوەندیی سەردەمی دەرەبەگایەتیو ڕەوشتو بورژوازییانە شەتەك دراوەو بەستراوەتەوەو ئەبێ لێیان ڕزگار بکرێ .

لە کۆمەڵێکی ئاوادا دیارە کە کێشەی چینایەتی هۆیەکی بنەڕەتیو ئاشکرای زۆربە ، بگرە هەموو کردارو ڕەشتو باوەڕو سایکۆلۆجییەتو بزووتنەوەیەکی مرۆڤە .. هەموو کردارو هەڵسوکەوتێکیش شەقڵو مۆرکی چینایەتیی پێوەیە ..

کێشەی چینایەتی کێشەیەکی خۆڕسكو مێژوو کردەو پێویست بە چاولێ پۆشین ناکاتو بگرە هەڵوێستی ڕاستو زانستیش ئەوەیە بخرێتە ڕوو ، پەردەش لەسەر هەموو چەوساندنەوە یەك هەڵبماڵرێ .

ئەمە لە لایەكو لەلایەکی کەشەوە ، گەر بێتو بێینە سەر وردەکارییەکی تەواوی کۆمەڵی کوردەواری ، هەزارو یەك کەمو کووڕیو ناتەواویو دواکەوتەییمان بەرچاو ئەکەوێ . لە بارێکی ئاوادا ئەوەی زۆرەو بۆ گەڕانی ناوێ «نموونە»یە .. هەموو جۆرە نموونەیەکی سایکۆلۆجی ، جگە لە هەزاران ڕووداوو باسو بابەتو وردە ڕێکەوتو لێکدانەوەو بیرکردنەوە .. کە هەموو کەرەسەنو کەرەسەی بایەخدارن بۆ چیرۆك نووس .

بڕوانە ل –٧–

لێزانو لێنەزان

قسەیەکی سەرۆك « ماو »و فولکلوری ڕەشو سپی

ڕەش

سپی

نووسینی : ڕەوا

● نەزان ، هەمیشە دۆڕاوو داماوەو هەڵخەڵەتاوو کۆستکەوتووە ، هەمیشە لە دواکاروانەوە نقەی هاتووەو ژێر چەپۆكو چاو لەدەستی خەڵکی بووە .

وە نەزانی دەردێکی کوشندەو نەگریسە ، تووشی چەندەها ئەسیان کۆمەڵگا بووەو بۆتەهوی ڕەنج بەباییو سەرچاوەی هەموو دەردو دوا کەوتنێك .

● کۆمەڵ ، یان کەسی نەزان ، هەرکات وەکوو تەزبیح بەدەست کەسانی لێزانەوە بوونو بەئارەزووی خۆیان یاریان پێکردوونو هەڵیان سووڕاندونو ... هتد .

● « **ماوتسی تونگ** »ئەڵێت : (**میللەتی نەزان وەکوو کاغەزی سپی وایە ، چی تیائەنووسیت ، بینووسە ، چی تیا ڕەسم ئەکەیت بیکە !**) .واتە ، دوژمنانی گەل ، ئەتوانن هەڵیان خەڵەتێننو بیان کەن بەگژ (خۆیان)و گەلانی تراو (خێر خواش) ئەتوانێ هانیان بدات بۆ داواکردنی مافی خۆیانو خێرو خوشی بۆ گەلانی تر .

●★●

● وە لە بارەی زاناو نەزانەوە ، لەوانەیە زۆرمان ئەم چیرۆکە فۆلکلۆریەمان بیستبێ: جارێکیان (مریدێك) دیاری کەم ئەبات بۆ شێخ ، وەشێخیش تۆزی ڕووی لێ گرژ ئەکاتو کابراش ئەمەی بەلاوەسەیر ئەبێتو زۆر پێ نارەحەتو خەفەت بار ئەبێت وە بەئاهو حەسرەتەوە ئەڕوات لە خوار (تەکیەوە) لەبن دار سێوێکدا سەر خەوێکی بۆ ئەشکێنێ ، لەپڕ منداڵێکی لاسارو عەجول بەو ناوەدا ڕەت ئەبێت کە سەبەتەیەك فەریکە گوێزی پێ ئەبێت . لەخۆیەوە بەسەریا یەت گوێزێك ئەگرێتە کابرای نووستوو بۆی دەر ئەچێت ، کابراش دائەچڵەکێو خەبەری ئەبێتەوەو وائەزانێت سێو لە دارەکە کەوتۆتە خوارەوەو دەست ئەکات بەخواردنی ، لە خواردنیا بۆی دەرئەکەوێت گوێزەو ئەمیش لەژێر دار سێوودا خەوتوە . ئەمەی بەلاوە سەیر ئەبێت ، بەهەڵەداوان ئەڕوات بۆ لای شێخو دەستو قاچی ماچ ئەکاتو ئەڵێ قوربان لێم ببورەو لێم زویر مەبەو موعجزەم نیشان مەدەو من هەر «تولەڕەشەکەی» بەردەرگای تۆم ، شێخ وتی : چی‌یە ، چی قەوماوە ، (مورید) وتی : بەچاوی خۆم موعجزەکەتم دی ، سێوی لە دارەکە کەوتە خوارەوە ، لەکۆشی مندا بوو بە گوێز !!

ئەودیوی ژیانی کیسنجەر

هێنری کیسنجەر ، وەزیری دەرەوەی ئەمەریکا ، ئەگەرچی دووای نیکسۆن دێت لەپایەی سیاسیدا وە لە جرتو فرتێکی بێ وچاندایە بەنیازی ئەوەی جیهان بکاتە ماستی مەییوو ئەمەریکاو تەراتێنی لەسەر بکات ، لە هەمان کاتدا دڵیشی یەك ڕێ کەوتۆتە جۆرێکی تر لەجرتو فرت ، لەمیدانی دۆستو دەزگیرانەکانیدا بەشێوەیەك تەنانەت لە ڕەوتی شەرمو شوورەیی ئەمەریکایانەش دەرچوە ! هەمیشە لەگەڵ

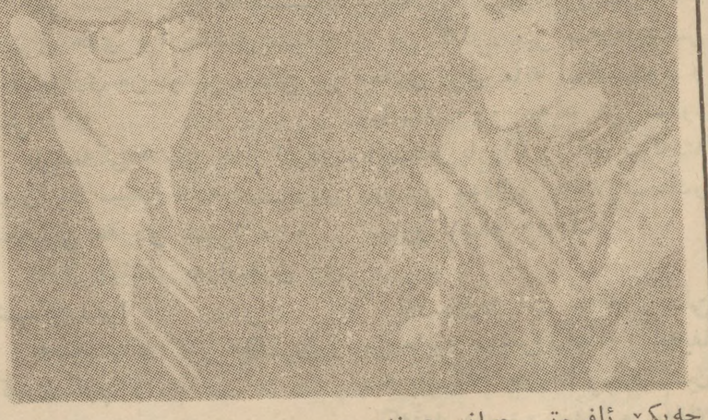

چەپکێ ئافرەتی جوانی هونەرمەندو ئەکتەرو ڕۆژنامە نووسی بورجوازیدا لەهەموو ئاهەنگو موناسەبەتێکی ڕەسمیدا ئەبینرێ ، هەرچەندە لە ساڵی ١٩٤٩دا « ئان فلایش »ی هێنا بەڵام لەساڵی ١٩٦٤دا تەڵاقیدا پاش ئەوەی پایەی بەرز بووەوەو ئیتر بە ئارەزووی خۆی کەوتە ڕابواردنو شەوی سوور بەسەر بردن ، تا لەم دواییەدا نیکسون گەیشتە تینیو پەیمانی لێ وەرگرت کە ئەبێت لەماوەی ساڵێکدا ژن بهێنێ .

بەڵام تاکە ئافرەتێك کە زۆر لەگەڵیدا ئەبینرێ ئەکتەری سینەمایی –جیل سینت جون– تەنانەت کاتێ بریجینیف چوو بۆ ئەمەریکا ، کیسنجەر – جیل – ی پێ ناساندو وتی :

– دەزگیرانەکەم .. ژنی دوارۆژم !

هەرچی چۆنێ بێت ، ئیستە کیسنجەر خەمی لێهاتووە چۆن بتوانێ واز لەم ڕابواردنانەی بهێنێ .

✧✱✧

تێبینیەك لە [دکتۆر شۆ]وە !

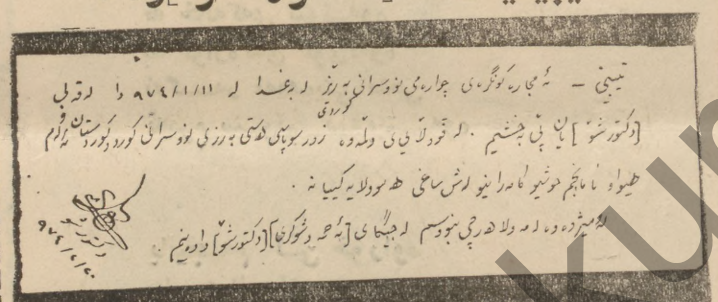

تێبینی – ئەمجارە کونگرەی چوارەمی نووسەرانی بەرێز لە بەغدا لە ١١/١/٩٧٤دا لەقەبی [دکتۆر شۆ]یان پێ بەخشیم . لە قوولایی دڵمەوە زۆر سوپاسی دەستی بەرزی نووسەرانی کوردو کوردستان ئەکەم هیواو ئامانجم خۆشیو کامەرانیو لەش ساغی هەموولایەکییانە . لەو مێژووەوە لەمەولا هەرچی بنووسم لەجێگای [ئەحمەد شوکری] [دکتۆر شۆ] دادەنێم .

٢٠/٢/٩٧٤

شیعر زانی شارەزاو داناماموستا احمد شوکری ئەم تێبینیەی بۆ ناردووین ، تیا ئەڵێ :

تێبینی : ئەمجارە کونگرەی چوارەمی نووسەرانی کوردی بەرێز لە بەغدا لە ١١–١–٩٧٤دا لەقەبی (دکتور شۆ) یان پێ بەخشیم . لە قوولاییی دڵمەوە زۆر سوپاسی هەستی بەرزی نووسەرانی کوردو کوردستان ئەکەم ، هیواو ئامانجم خۆشیو کامەرانیو لەش ساغی هەموو لایەکییانە .

لەو مێژووەوە لەمەولا هەرچی بنووسم لەجێگای « ئەحمەد شوکری » (دکتور شۆ) دادەنێم .

ئیمزا

دکتۆر شۆ

٢٠–٢–١٩٧٤

گۆشەی ئافرەت

مرواریو یاقووت :

● لە هەرێمی – کیانجسویە – لە کۆماری گەلی چین ، ئافرەت مرواری دەریادەر ئەهێنێتو خاوێنی ئەکاتەوەو بەشێکی زۆری لێ ئەنێررێت بۆ دەرەوەی وڵات .

هەر دەربارەی مرواریویاقووت ، لەم دواییەدا لەپاریس نموونەی ملوانکەی ساڵی ١٩٧٤ پیشاندرا ، وە چەند ئافرەتێکی هونەرمەند لەپیشاندانی ئەم جۆرە ملونکانەدا بەشداریان کرد وەك لەوێنەی دووەمدا ئەبینرێ لیندا فۆرانو ماریا فالك کە دوو ئەکتەری ناسراوی فەرەنسایین تیا بەشدار بوون

ئەم هونەرمەندە کوچی دوایی کرد :

ئەکتەری سینەمایی ناسراو – ئانا مانیا – کۆچی دوایی کرد ئەم ئافرەتە لەکاتی لاویدا ، وەك لەم وێنەیەدا ئەبینرێ ، دەوری پاڵەوانیەتی زۆر فلیمی بەناوبانگی بینیوە ، بەتایبەتی ئەو فلیمانەی دەوری تیا بینیوە ناوەرۆکی چیرۆکەکانی پەیوەندیان هەبووە بە مەسەلە گرنگەکانی ژیانی مرۆڤایەتیەوە ئانامانیا لەتەمەنی ٦٥ ساڵیدا کۆچی دوایی کرد .

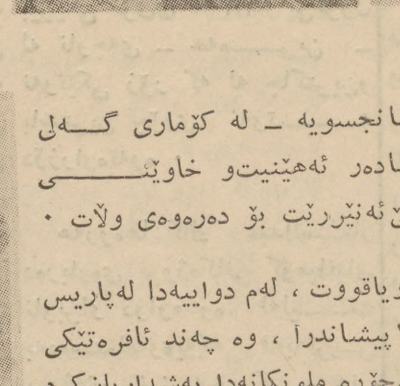

⊙

ئەم وێنەیە :

ئەو ئافرەتە جوانەی لە سەرەوە دەیبینی ، هەر ئەو ئافرەتە پیرەیە کە لە خوارەوەی ئەم نووسینەوە بڵاو کراوەتەوە دەرهێنەری سینەمایی ئیتالی – بیارو رینوس – ماوەیەکی زۆر گەڕا بە دوای ئەکتەرێکی پیریژندا ، دەوری سەرەکی فلیمی – بەفری سپی – بداتێ دەستی نەکەوت ، دوایی لەگەڵ ئەکتەری شۆخو شەنگ « ئەمبارو بیلار » ڕێکەوت کە دەورەکە ببینێ ، بەم جۆرە ، بەئارایشت ، ئەمبارۆی لاوی بۆ فلیمەکە ئاوا بەپیری دەرخست .

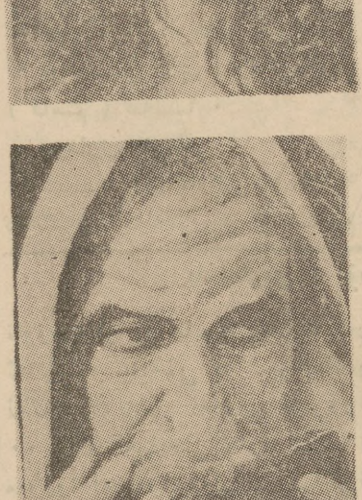

⊙

Institut kurde de paris